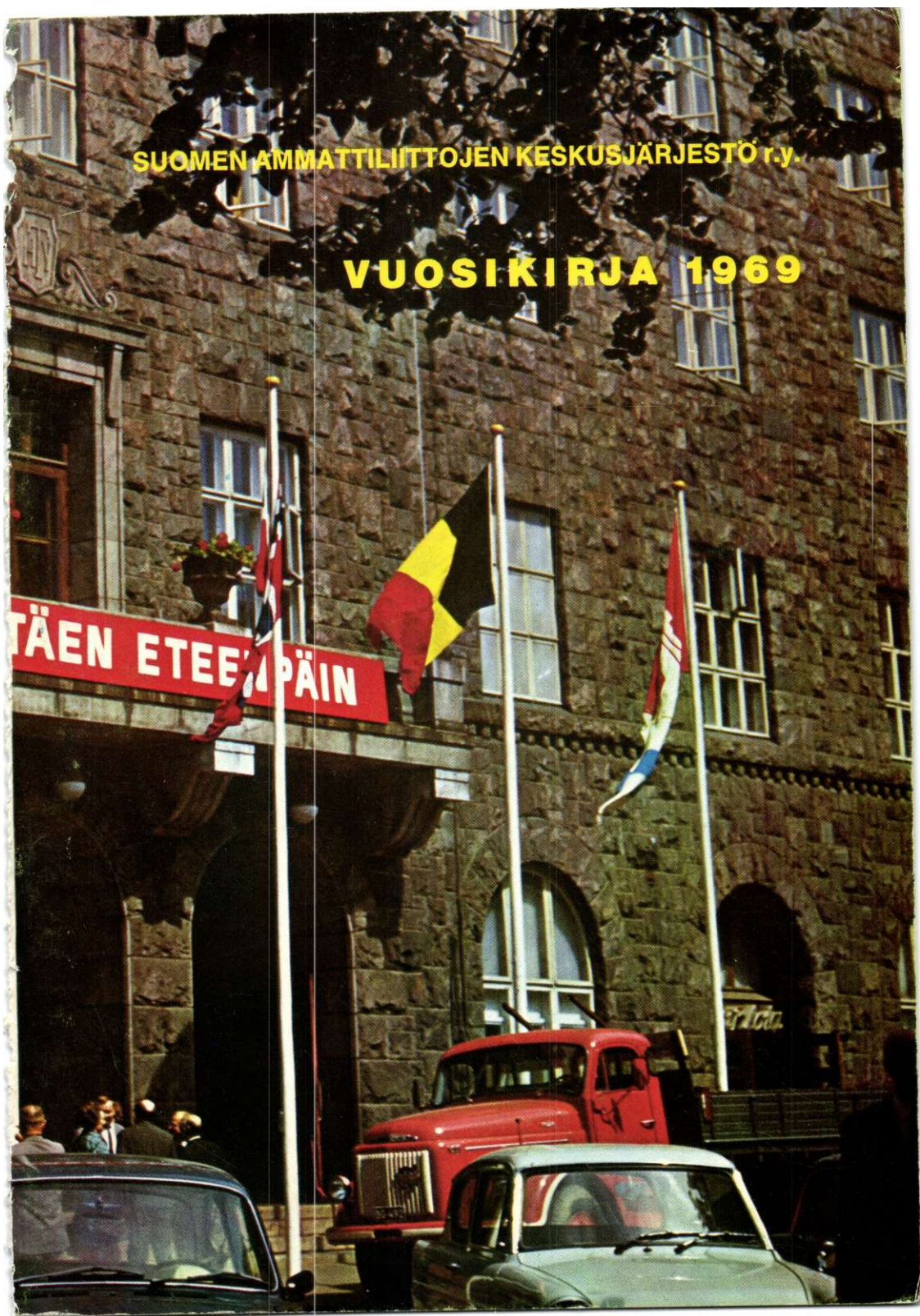

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ r.y.

VUOSIKIRJA 1969

TÄEN ETEEPÄIN

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y.

VUOSIKIRJA

1969

HELSINKI 1970

Kansikuvassamme

HTY:n talo Helsingissä juhlatiluttuna 18. 6. -69
uuden ammatillisen keskusjärjestön perustamispäivänä.

Ammattiyhdistysliikkeen eheytyy

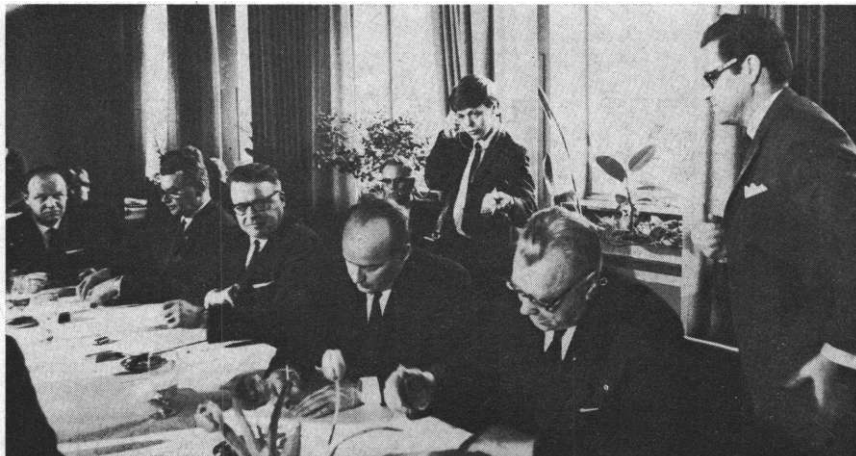
Kulunut vuosi oli ammattiyhdistysliikkeen kannalta käännteentekevä. Voimien kokoaminen yhteiseen keskusjärjestöön tapahtui 17.–18. kesäkuuta pidetyssä SAK:n ylimääräisessä edustajakokouksessa, joka samalla oli uuden keskusjärjestön perustava kokous. Viimeinen keskusjärjestötason ratkaisu tehtiin 9. lokakuuta, jolloin SAK ja SAJ allekirjoittivat sopimuksen SAJ:ssä vielä olleiden liittojen hyväksymisestä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöön ja samalla Suomen Ammattijärjestön toiminnan lopettamisesta.

Yksi merkittävimmistä kesäkuun kokouksen päätöksistä oli yksimielisesti hyväksytty liittojen yhdistämishjelma. Sen mukaan keskusjärjestön jäsenliittojen määrä tulee vähenemään 45:stä noin 25:een. Liittojen yhdistämistä koskevat neuvottelut ja ratkaisut ovat edistyneet varsin tyydyttävästi, tosin jonkin verran myöhässä suunnitellusta aikataulusta.

Tätä kirjoitettaessa yhdistämISRatkaisut on suoritettu tai niistä sitovasti sovittu auto- ja kuljetus-, elintarvike-,

jiotelli- ja ravintola-, ilmailu-, kiinteistö- lasi- ja posliini-, kemian- ja paperinjalostus-, sähköteollisuuden- ja rakennusaloilla. AluuarierL liitto, TiimmmHammatta. Vamonsektorilla on toteutettu kaikki yhdistymisratkaisiit. Kunnan alalla asiasta on lopullisesti sovittu. Tekstiili- ja vaatetus alalla yhdistyminen on sovittu tapahtuvaksi kesäkuun alussa –70, ja myös metalliteollisuuden piirissä ratkaisut tapahtunevat ensi kesäkuussa. Selvästi vaikeimmiksi ongelmiksi ovat muodostuneet mekaanisen puuteollisuuden sekä nahka-, jalkine- ja kumialojen rinnakkaisliittojen yhteenliittäminen. Näillä aloilla neuvottelut itse asiassa eivät ole edistyneet juuri lainkaan.

Kaikilla aloilla, joilla sovintoratkaisut on suoritettu, on päästy entistä elinkelpoisempiin ja suurempiin liittokokonaisuuksiin. Tämä on merkinnyt lyhyessä ajassa myös järjestöllisen voimaan tunnettua lisäystä, kuten tämän toimintaselostuksen liitteenä olevasta liittojen jäsentilastosta ilmenee.

Ammattiyhdistysliikkeen eheyttämiskokouksen koollekutsumissopimus allekirjoitetaan. Edessä oik. lukien eheyttämisyryhmän sihteeri Jaakko Riikonen, KTV:n puheenjohtaja Reino Heinonen, SAK:n puheenjohtaja Niilo Hämäläinen, II puheenjohtaja Arvo Hautala, Sähköliiton puheenjohtaja Erkki Pohjolainen ja II puheenjohtaja Vilho Pehkonen.

Taloudellinen kehitys 1969

Vuoden 1968 loppupuolella vihdoin alkaneen noususuhdanteen ansiosta bruttokansantuote kasvoi kertomusvuonna edelliseen vuoteen verrattuna n. 7–8 %. Teollisuustuotanto lisääntyi peräti 10 % ja teollisuusinvestoinnit 22 %. Työttömyys väheni n. kolmanneksella. Työvoimatilastojen mukaan koko vuoden keskimääräinen työttömyysprosentti aleni 4,0 prosentista 2,8 prosenttiin. Työnvälitystilastojen mukaan oli työttömien lukumäärä vuodenvaihteessa 1969/70 n. 50.000 eli yli 20.000 alhaisempi kuin vastaavana ajankohtana edellisenä vuonna. Työttömyyden lisäys oli kuitenkin huomattavasti suurempi kuin työttömyyden vähennys, koska monet nuoret sekä sellaiset, jotka tilastoissa olivat jääneet työvoiman (ja siten myös työttömyysnumeroitten) ulkopuolelle sijoittuivat työmarkkinoille.

Nousuun vaikuttaneita tekijöitä oli sekä kansainvälisiä että kotimaisia. Hyvät vientisuhdanteet olivat joka tapauksessa avainasemassa. Kasvoihan viennin arvo peräti 21 %.

Irrallisena nähtyinä nämä luvut ovat varsin tyydyttäviä ja Euroopan korkeimpia. Ne ylittävät myös selvästi vuoden alussa esitetyt viralliset ennusteet (bruttokansantuotteen kasvu 6 %), jotka taloudellisella asiantuntemuksellaan aina kerskaileva poliittinen oikeisto oli väittänyt olevan katetta vailla. Oikeiston oma virhelaskelma "vääriin suuntaan" oli 100 %:n suuruusluokkaa.

On kuitenkin muistettava, että mainitut korkeat kasvuluvut saavutettiin kolmen heikon vuoden jälkeen, joiden aikana kansantulon kasvu oli liikkunut keskimäärin 2,5 %:n tasolla. Yksi 7–8 %:n kasvuvuosi ei riitä tällöin korvaamaan edellisten vuosien "kasvutappioita". Neljän vuoden keskimääräkään (n. 3,7 %) ei riitä työvoiman työllistämiseen

puhumattakaan taantumavuosien työllisyydestä.

Lienee kuitenkin oikeampi tapa katsoa, että kokonainen suhdannekierto tällä kertaa käsittää viisi vuotta, ja että keskimääräistä kasvua laskettaessa on myös otettava huomioon **vuosi 1970**. Virallisesti on jälleen arvioitu, että kasvu tulee olemaan 6 %:n suuruusluokkaa. Tämän luvun saavuttaminen voi olla vaikeampaa jo siitäkin syystä, että sitä edeltää jo korkean kasvun vuosi. Kansainvälinen suhdannekuva on epäedullisempi kuin kertomusvuonna; on jopa puhuttu eräistä puunjalostusmarkkinoiden heikkenemiseen viittaavista merkeistä.

Nousu on kuitenkin omalla painollaan jatkunut vuoden 1970 puolella. Lähinnä paremman työllisyyden ja kasvaneiden tulojen ansiosta yksityisen kulutuksen toipuminen vuoden 1968 nollassa jatkuneen toistaiseksi. Investointialto ei ole vielä tyrehtymässä ja rakennustilastot viittaavat myös rakennustoiminnan kasvuun. Vakauttamispolitiikan ansiosta devalvoimalla luotu kilpailuetu on säilynyt, mikä tukee tuotantoa ja investointeja sekä vienti- että kotimarkkina-sektoreissa. Eräin varauksin voidaan täten toivoa, että 6 %:n kasvu todellakin saavutetaan.

Keskimääräiseksi vuosikasvuksi vuosilta 1966/67 tulisi näillä edellytyksillä hieman yli 4 %. Tämäkin luku ei kuitenkaan ole tyydyttävä, ja yhtä vakavaa on, että se sisältää varsin voimakkaita heilahteluja.

Eräs eturivin kansantalousmies on laskenut — tosin monin varauksin — että mikäli vuosina 1961–1967 tuotantokoneistomme olisi toiminut täystyöllisenä kansantuloa olisi noina vuosina kertynyt noin 1,9 mrd. mk enemmän, kuin se tulos, joka todellisuudessa saavutettiin. Tämä luku vastaa yhtä 6 %:n kasvuvuotta.

Mutta hän on myös suorittanut laskelman siitä, miten paljon kansantuote olisi kasvanut mainittuina vuosina enemmän, jos täystyöllisesti toimivan tuotannon piirissä syntyneet pääomat olisi normaalisti sijoitettu kapasiteetin laajennuksiin. Tuloksena on, että kansantulon kasvu olisi noin 3,6 mrd. suurempi, eli noin 12 % yhden vuoden kansantulosta. Määrätyin edellytyksin hän on sen lisäksi arvioinut että koko "kasvutappio" vuosilta 1967–1972 tulisi olemaan peräti 7 mrd. (20 % yhden vuoden kansantuotteen), mikäli suhdannevaihtelut jatkuvat suurin piirtein samantapaisina kuin tähän asti.

On selvää, että monet tekijät vaikeuttavat täyskapasiteetin hyväksikäyttöä matalasuhdanteissa. Toisaalta laskelmat eivät ota huomioon sitä tuotoksen kasvua, joka olisi ollut aikaansaavatavissa tuotantorakenteen muutosten ja teknillisen tason nousun ansiosta, jos talous olisi jatkuvasti pyörinyt korkealla tasolla. Kiistämättömä onkin, että tuotannon kasvu on ollut liian alhainen ja liian epätasainen, ja että tämä seikka on ratkaisevasti myötävaikuttanut ei vain työvoiman maastamuuttoon, vaan siihen epäedulliseen väestökehitykseen, josta nyt on tulemassa Suomen tulevaisuuden kysymys numero yksi.

SAK:n taholta on jo usean vuoden ajan viitattu "kasvumenetysten" muodostamaan vaaralliseen umpikujaan ja siihen johtaneisiin syihin. Tämä koskee mm. sitä jo kaikkialla huonoon maineeseen joutunutta "seis-mene"-politiikkaa, jota omia edellytyksiä huomioon ottamatta lainattiin maallemme talouspolitiikan johtolangaksi jo v. 1964 paikkeilla. Sen ytimenä oli, että kasvua ja tuotantoa rajoittamalla piti turvata maksutase, hintataso, kilpailukyky ja valtiontalous ja siten luoda edellytyksiä "joskus myöhemmin" toteutuvaa kasvua varten. Kun tätä politiikkaa, jota mahdollisesti voidaan puolustaa "ylikuumenemisen vaiheen" ohimenevänä hengähdystaukona jatkettiin vuosikausia ilman että mistään ylikuumenemisesta olisi voitu puhua, seurauksena oli koko tuotantokyvyn kehityksen jääminen jälkeen sekä heikommat mahdollisuudet hyötyä noususta suhdanteiden parantuessa. Kaiken

kukkuraksi osoittautui, ettei kiristävällä politiikalla saavutettu esimerkiksi sitä hintatason ja maksutaseen vakauttamista, jotka olivat politiikan tavoitteina. Suomessa se johti massatyöttömyyteen, devalvaatioon [S] maastamuuton huippulokuihin. Devalvaatio ja vakauttaminenkaan eivät kuitenkaan ratkaise mainittuja kasvuongelmia, ellei näitä käytetä uuden ja johdonmukaisen kasvupolitiikan ponnahduslautana.

Vuoden 1968 vuosikertomuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että työnvälityksen Pohjoismaihin välitetty työvoima oli noussut kaksinkertaiseksi ts. 3.300:an vuonna 1968. Kertomuksessa todettiin, että mainitut luvut heijastivat vain osan maastamuutosta. Vuodelta 1969 vastaava luku oli jo 9.500. Äskettäin julkisuuteen saatettujen tietojen perusteella nettomuutto Ruotsiin oli noin 30.000 henkilöä. Vuoden vaihteessa oli näiden tietojen mukaan Ruotsissa 191.000 Suomen kansalaista.

Lähinnä tämän ansiosta lasketaan että Suomen väkiluku olisi kertomusvuonna vähentynyt noin 13.000 hengellä. Vaikutus on monessa suhteessa kertaantuva. Siirtolaiset ovat valtaosaltaan nuorta väkeä; naisten lukumäärä oli jonkin verran miesten lukumäärää suurempi. Se merkitsee alenevia syntyvyyslukuja Suomessa samalla, kun muutkin tekijät vaikeuttavat samaan suuntaan. Tämä on tapahtumassa ajankohtana, jolloin suuret ikäluokat (1946–1947) ovat parhaassa perheenmuodostamisiässä. Muutaman vuoden kuluttua voidaan odottaa, että avioliittoisuusluvut rupeavat laskemaan. Väestön ikärakenne on nopeasti muuttumassa. Työiässä oleville tulee yhä vaikeammaksi kartuttaa eläkemaksuja, maksaa korkeita maataloussubventioita, yleensä veroja joilla yhteiskuntaa ylläpidetään ja kehitetään jne. Monessa kunnassa tämä väestökehitys on jo ratkaiseva tekijä.

Oireellista on myös, että tämä tapahuu ajankohtana, jolloin sekä Ruotsissa että Suomessa vallitsee korkeasuhdanne. Voitaneen sanoa, että Ruotsin tällaisessa vaiheessa vaikuttaman imun ja värväyksen lisäksi vaikuttaa Suomen takavuosien työttömyys: menijät eivät ole luottaneet siihen, että tulevaisuudessakaan

työn saanti olisi Suomessa turvattu. Ruotsin imu heikkenee aikanaan ja siirtolaisuusnumerot alenevat, mutta kärsittyjä työvoima- ja kasvumenetyksiä ei enää voida korvata, ja mikäli ratkaisevaa muutosta ei talouspolitiikassa tapahdu, ryntäys voi uusiutua kunnes Suomessa ei enää ole suorituskykyistä nuorta työvoimaa luovutettavaksi. Millä keinoilla teollistaminen ja taloudellinen kasvu voidaan tämän jälkeen turvata jää arvoitukseksi.

Edellytyksenä vakauttamispolitiikkaan osallistumiselle SAK — em. piirteisiin viitaten — esitti vakauttamispolitiikan yhtä tärkeänä osana kuin hinta- ja palkkakysymykset, että työllisyys- ja yleistä talouspolitiikkaa ratkaisevasti muutetaan. Eräät siihen liittyvät päälinjat sisältyivät mm. SAK:n tammikuussa 1968 valtiovalalle jättämiin työllisyys- ja talouspoliittisiin esityksiin. Käydyissä keskusteluissa todettiinkin, että mainitut esitykset muodostavat irroittamattoman vakauttamispolitiikan osan. Suhdanteiden ja työllisyyden parantuessa, tämä puoli on jäänyt jossakin määrin varjoon lähinnä hintakehitykseen verrattuna. Kaikki merkit viittaavat nyt kuitenkin siihen, että työttömyysongelma viimeistään v. 1971 jo vakavoituu. Valitettavasti ei vielä ole saatu mitään takeita siitä, että sellaisissa oloissa tullaan noudattamaan olennaisesti toisenlaista talouspolitiikkaa kuin menneiden taantumavuosien aikana.

Maksutaseen, valuuttavarannon ja rahapolitiikan kehitys ovat edelleen avainasemassa. Näihin liittyy myös valtiontalous ja sen vaikutus hinnanmuodostukseen ja verotukseen. Joiltakin osilta valuuttapoliittiset lähtökohdat ovat jonkin verran parantuneet. On luotu Kansainvälisen Valuuttarahaston ns. erikoisnosto-oikeudet. Vienti jatkuu toistaiseksi vilkkaana ja puunjalostuskapasiteettia on lisätty. Ns. uusvientii osoittaa komeita prosenttinosuuja, vaikkakaan sen osuus viennissä ei ole vielä ratkaiseva.

Mutta nämä parannukset eivät muuta ydinongelmaa. Tuotannon ja nimenomaan investointien jatkuessa vilkkaina, tuonnin kasvu jatkuu, koska oma tuotantomme ei vielä riittävässä määrin pysty korvaamaan uusien kulutus, ja

tuotantotarvikkeiden tuontia. Lukematomissa "arvovaltaisissa" lausunnoissa annetaan edelleenkin ymmärtää, että maksutaseen heikentyessä palataan entisenlaiseen kireään raha- ja budjettipolitiikkaan. Kun tämä tulisi tapahtumaan huonojen vientisuhdanteiden aikana, kielteinen vaikutus työllisyyteen on voimakas. Heikkenevän tuottavuuden ja valtion rahapulan ansiosta myös hintatason nousu on pelättävissä. Se merkitsisi, että vuosien 1966—1968 peruskaava toistuisi.

Näillä seikoilla on tietenkin ratkaiseva merkitys myös ns. vakauttamispolitiikan jatkon kannalta. Tarvitaan uusia ja johdonmukaisia otteita raha-, budjetti-, vero-, asunto- ja tuotantopolitiikan aloilla. Vakauttamispolitiikka on luonut pohjan kasvupolitiikalle. Useimmat tiedot väestö- ja maastamuuttokehityksestä tekevät kasvupolitiikan jatkamisen suorastaan elinehdoksi. Jos vakauttamispolitiikka kaatuu hintapuolen tapahtumien ansiosta, on vaikeata sanoa, milloin uutta otetta tilanteesta on saavutettavissa. Itsetään selvää on kuitenkin, että jos kehitys suistuu raiteiltaan hintojen osalta, ei myöskään reaaliapuolta pystytä hoitamaan minkäänlaisilla palkansaajain "uhrivalmiuden" keinoilla.

Reaalisesti katsoen on pakko olla suurin piirtein tyytyväinen viime vuoden hintakehitykseen. Joulukuusta, 1968 joulukuuhun 1969 elinkustannusindeksi nousi 1,7 %, mikä oli luultavasti Euroopan alhaisin luku. Voimme täysin oikeutetusti sanoa, että 1,7 %:nkin nousu niiden kohdalla, joiden palkankorotus pysyi keskimääräisellä 3,7 %:n linjalla on sekin liikaa. Mutta emme pääse sen seikan yli eikä ympäri, että ilman vakauttamista hinnat olisivat riistäytyneet sellaisella tavalla, että nousun peittäminen palkoilla ja sen lisäksi reaali-palkkakorotuksenkin ulosmittaaminen olisi ollut mahdoton. Ja tämä riistäytymisvaara on edelleen olemassa.

Huomio kiintyy vuoden 1970 hinta- ja vuokrakehitykseen. Tammikuun 1970 elinkustannusindeksi nousi (mm. alkoholihintojen ansiosta) 2 pistettä. Lähinnä tuotiraaka-aineiden, vuokrien ja tulevan maatalousratkaisun perusteella arvioidaan tätä kirjoitettaessa maaliskuussa,

että jo tunnetut hintojen korotukset nostavat indeksiä 3 pisteellä, ts. tasolle 223, mikä merkitsee yhteensä noin 2,3 %. Mitään lisätilaa hintojen korotuksille ei sitten ole olemassa, mikäli aiotaan pysyä vakauttamisen puitteissa. Vastauksessaan Liinamaa II:n ratkaisuihin SAK esitti osallistumisen edellytyksenä, että hintasäännöstely toimii ainakin yhtä tehokkaasti kuin syksyyn 1969 saakka. Paine hintasäännöstelyä kohti kasvaa jatkuvasti, vaikkakin tuontiraaka-aineiden hintojen nousu on nyt tasaantunut. Ollaan pisteessä, jossa joudutaan kysymään, riittääkö hintasäännöstely sellaisenaan hintapaineen kurissapitämiseksi, tai pitääkö valtion tarttua välittömämmin hinnanmuodostukseen. Tällöin nousee mm. eräät rahoitus- ja verotuskysymykset etualalle.

Vakauttamisen yhteydessä on saavutettu sopimus- ja lainsäädäntöteitse joukko pitemmän tähtäyksen tuloksia, kuten erorahajärjestelmä, parannuksia työsopimuslakiin, sekä eräitä puhtaita työmarkkinapoliittisia tuloksia. Mainittakoon tässä yhteydessä luottamusmiessopimus ja vieraan työvoiman käyttöä koskeva sopimus, jonka merkitystä eräät kankainvälisetkin tapahtumat tähdentävät. Merkittävimpiä lienevät kuitenkin työllisyyskursseja ja kurssikeskuksia koskevat ratkaisut. Niistä on sanottu, että ne merkitsevät jopa aivan uuden ammattikoulutusjärjestelmän luomista entisten lisäksi.

Järjestelmä tarjoaa todellakin erilaisia kehittämismahdollisuuksia, esimerkiksi työvoiman uudelleen ja täydennyskouluttamiseen jo ennenkuin työntekijä on

joutunut työttömäksi. Tämäkin edellyttää kuitenkin ensinnäkin sellaista yleistä talouspolitiikkaa, että kurssilaisia voidaan jatkuvasti sijoittaa töihin — muuten järjestelmä joutuu pian huonoon maineeseen. Ja toiseksi se edellyttää työvoimaennustetekniikan ratkaisevaa parantamista. Tässäkin yhteydessä Työministeriön perustaminen on kirjattava vakauttamislinjan tilille sanan laajimmassa merkityksessä.

Tämän ja muiden pitkän tähtäyksen etujen turvaaminen työntekijäin toimeentulon, aseman ja oikeuksien parantamiseksi, vaatii ennen kaikkea ammattiyhdistysliikkeen toiminnan jatkuvuutta, jotta uusi talouspoliittinen murroskausi ei edistäisi.

Tuotannon kehitys

Taloudellisessa kehityksessä tapahtui selvä käänne vuoden 1968 viimeisellä neljänneksellä. Kokonaistuotannon kasvu voimistui tasaisen voimakkaaksi kertomusvuoden aikana. Kokonaistuotannon määrä kasvoi yli 7 %, joten kasvu oli noin kaksi prosenttiyksikköä suurempi kuin keskimäärin vuosina 1948—66. Vuosiin 1966—68 verrattuna kasvuvauhti oli kolminkertainen. Eri elinkeinojen tuotannon määrän muutokset ovat vuosina 1967, 1968 ja 1969 olleet prosentteissa seuraavat:

	1967	1968	1969
Maatalous, metsästy ja kalastus	— 1	+ 1	+ 0
Metsätalous	+ 1	+ 4	+ 8
Teollisuus	+ 3	+ 6	+ 10
Talonrakennustoiminta	+ 3	— 7	+ 9
Maa- ja vesirakennustoiminta	— 1	+ 2	— 3
Liikenne	— 0	+ 4	+ 7
Kauppa, pankit ja vakuutuslaitokset	+ 3	— 2	+ 10
Muut elinkeinot	+ 5	+ 4	+ 4
Koko bruttokansantuote	+ 2,7	+ 2,7	+ 7

Taloudelliselle kehitykselle oli tunnusomaista suhdannenousun kehittyminen voimakkaaksi korkeasuhdanteeksi. Vientituotteiden runsas kysyntä ulkomailla sekä vilkas yksityinen investointitoiminta kotimaassa pitivät yllä taloudellista toimeliaisuutta. Yksityiset investoinnit kasvoivat runsaat 15 % ja myös yksityinen kulutus lisääntyi varsin voimakkaasti pysyttyään edellisenä vuonna paikallaan. Tuotannon kasvua piti pääasiassa yllä metsätalous, teollisuus, talonrakennustoiminta sekä kauppa ja liikenne.

Bruttokansantuotteen arvo markkinahintaan oli ennakkotietojen mukaan 37,2 mrd. mk eli 10 % suurempi kuin vuonna

1969. Kun kotimainen hintataso nousi keskimäärin vain hieman yli 2 %, muodostui kokonaistuotannon määrän kasvu yli 7 prosentiksi.

Kansantulo ja sen jakautuminen

Vuonna 1968 Suomen kansantulo oli 26,4 mrd. mk. Ennakkoarvion mukaan kansantulo kasvoi kertomusvuonna noin 10 % ja se oli siten 29,2 mrd. mk. Eri-tyyppiset tulot, niiden osuudet kansantulosta sekä niiden prosentuaalinen kasvu vuodesta 1968 vuoteen 1969 käyvät ilmi seuraavasta asetelmasta:

	1968		1969		Muutos
	milj.mk	%	milj.mk	%	%
Palkat ..	14 766	55.9	16 305	55.9	+ 10
Työnantajain sosiaalikulut ..	2 320	8.8	2 597	8.9	+ 12
Yksityisten elinkeinonharjoittajien tulot ..	4 038	15.3	4 384	15.1	+ 9
— maataloudesta ..	1 921	7.3	1 948	6.7	+ 1
— metsätaloudesta ..	686	2.6	868	3.0	+ 26
— muista elinkeinoista ..	1 430	5.4	1 568	5.4	+ 10
Korko- ja vuokratulot ..	3 318	12.6	3 582	12.3	+ 8
Yhteisöjen voitot ja julkisten liikelaitosten ylijäämät ennen välittömien verojen vähentämistä ..	1 982	7.5	2 284	7.8	+ 15
Kansantulot (netto) ..	26 424	100.0	29 151	100.0	+ 10
Poistot ..	3 134	—	3 487	—	+ 11
Bruttokansantulo ..	29 558	—	32 638	—	+ 10

Koko kansantalouden palkkasumma kasvoi samalla tavoin kuin kansantulo, joten sen osuus kansantulosta pysyi ennallaan. Kun palkansaajien työllisyys lisääntyi runsaat 3 % edellisestä vuodesta ja kun kuluttajahintataso nousi keskimäärin hieman yli 2 %, kasvoivat palkat ja työnantajain sosiaalikulut työpanosta kohti noin 4,5 % eli jokseenkin työn tuottavuuden nousua vastaavasti.

Yksitysten elinkeinonharjoittajien tuloista kasvoivat voimakkaimmin tulot metsätaloudesta. Metsätulojen erityisen suuri kasvu johtui sekä hakkuumäärien lisääntymisestä että kantohintatason jyrkästä noususta. Tulot maataloudesta sen sijaan pysyivät jokseenkin ennallaan sekä vähäisten tuottajahintojen korotusten että lievän tuotannon kasvun vuoksi. Kun yksityisten elinkeinonharjoittajien työpanos supistui yli 2 %, muodostui heidän nimellistulonsa kasvuksi työpanosta kahti noin 11 % ja reaalitytulon lisäykseksi yli 8 %.

Korkopolitiikasta ja vuokrasäännöstelystä johtuen korko- ja vuokratulot lisääntyivät selvästi koko kansantulon kasvua hitaammin, vaikka mm. talletuskanta kasvoi voimakkaasti. Korkeasuhdanteelle ominaiseen tapaan yhteisöjen voittojen ja julkisten liikelaitosten ylijäämien nousu oli kansantulon ja palkkasumman keskimääräistä kasvua nopeampaa. Yhteisöjen voittojen ja poistojen osuus bruttokansantulosta kohosi lähes 18 prosenttiin.

Maatalous

Kansantulolaskelmien mukaan maatalouden kokonaistuotos eli tuotettujen maataloustuotteiden määrä oli kertomusvuonna suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Vuonna 1968 maataloustuotanto sen sijaan kasvoi lähes 2 %. Sadon laatu oli kaikkialla hyvä, sillä kasvukausi oli

SAK jätti maaliskuussa 1969 korkoasiasa valtioneuvostolle kirjelmän, jonka vastaanotti, pääministeri Mauno Koivisto. Vas. lukien pääministeri Koivisto, sihteerit Pekka Morri ja Nils Nilsson sekä puheenjohtajat Erkki Salomaa, Niilo Hämälinen, Arvo Hautala ja Pekka Virtanen.

suotuista. Peltoalan kasvu hidastui edelleen. Peltoala oli noin 2 000 hehtaaria suurempi kuin edellisenä vuonna, mikä oli vain kuudennes 60-luvun puolivälin kasvusta.

Seuraavista asetelmista käy ilmi eräitä maatalouden tuotantolukuja vuosina 1968 ja 1969:

	1968	1969	Muutos %
Vehnä, milj. kg	516	520	+ 1
Ruis, milj. kg	134	141	+ 5
Peruna, milj. kg	908	1 029	+13
Maito, milj. litraa	3 491	3 495	+ 0
Liha, milj. kg	183	209	+14
Kananmunat, milj. kg	54	56	+ 3

Leipäviljasato 660 milj. kg oli yli 1 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Sadosta oli kauppakelpoista noin 90 %. Perunasato oli määrältään selvästi suurempi kuin vuonna 1968. Sen sijaan laatu oli jonkin verran edellisvuotista heikompaa.

Tuotannon vähentämisponnisteluista huolimatta maidon tuotanto pysyi koko vuoden korkealla tasolla. Keskikesällä lehmien lukumäärä oli jopa hieman suurempi kuin vastaavana aikana vuonna 1968. Vuoden loppuun mennessä lehmäkanta kuitenkin supistui noin 20 800 lehmää edelliseen vuoteen verrattuna. Maitotuotos lehmää kohti kasvoi 1 %, mikä vaikutti siihen, että koko maitotuotos pysyi ennallaan. Kun maitoa myytiin suoraan kuluttajille aikaisempaa vähemmän ja myös maidon käyttö viljelmillä supistui, kasvoi meijereiden vastaanottama maitomäärä 1 %, nousten 2 949 milj. kiloon. Siten meijereihin toimitettiin tuotannosta yli 84 %. Meijerivoin tuotanto 100,5 milj. kg oli 1 % pienempi kuin edellisenä vuonna. Siitä huolimatta voivarastot paisuivat ennätysmäisen suuriksi. Vuoden lopussa varastoissa oli voita yhteensä 19,3 milj. kg, mikä oli suurempi kuin koko vuoden viennin määrä. Voita vietiin kertomusvuonna 17,5 milj. kg eli hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vientiä käytettiin valtion varoja 153 mmk. Juuston tuotannon määrä 34,9 milj. kg oli 4 % suurempi kuin vuonna 1968. Myös juuston vienti kasvoi hieman. Kananmunien tuotanto kasvoi 3 %.

Kananmunien vienti sen sijaan supistui 23 % jääden 10,2 milj. kiloon.

Lihan tuotanto kasvoi voimakkaasti, mikä pakotti tuottajahintojen ylläpitämiseksi vientipalkkioiden turvin viemään sekä naudan- että sianlihaa. Lihan tuotos 209 milj. kg oli peräti 14 % suurempi kuin vuonna 1968. Naudanlihaa vietiin ennätysmäärä 13,3 milj. kg, josta maksettiin vientipalkkiota 41 mmk. Sianlihan vienti jäi pienemmäksi, viennin määrän ollessa 4,6 milj. kg. Sianlihan vientipalkkioita maksettiin 12 mmk.

Vakauttamissopimuksen mukaisesti korotettiin maataloustuotteiden tavoitehintoja kertomusvuoden tammikuun alussa 2 %. Maidon ja vehnän ylituotannon vuoksi jouduttiin pääosa korotuksesta ohjaamaan lihan hintaan.

Pitkien ja vaikeiden neuvottelujen jälkeen eduskunta sääti kertomusvuoden kesäkuussa uuden lain maataloustulon vakaannuttamisesta. Laki on voimassa kolme vuotta ja ensimmäinen sen mukainen maataloustulon tarkistus tapahtuu maaliskuun lopussa 1970. Lain mukaan maatalous voi saada kompensaaation sekä kustannustensa nousun että ns. neuvottelupykälän perusteella. Laki edellyttää, että valtiovalan ja maataloustuottajajärjestön välisten neuvottelujen perusteella tulotasoa maataloudessa pyritään kehittämään maatalouden tuottavuuden muutos huomioon otettuna samalla tavoin kuin muiden vastaavien väestöryhmien tulotaso kehittyy. Tavallaan lakiin siten sisältyy neuvotteluvirainen ansio- tasoindeksisidonnaisuus. Laki sisältää lisäksi varsin suuria tulkintavaikeuksia, joten on epätodennäköistä tuleeko se olemaan koko voimassaoloajan edes soveltamiskelpoinen.

Maatalouden ylituotannon supistamiseksi eduskunta hyväksyi kertomusvuoden huhtikuussa pellon käytön rajoittamista koskevan lain. Mikäli viljelijä panna peltonsa "pakettiin", voi hän lain perusteella saada 250 mk hehtaaria ja vuotta kohti. Mainitulla käytännöllä pyritään supistamaan sekä tuotantoa että valtion markkinointimenot. Kertomusvuoden aikana oli korvauksen alaista peltoa noin 84 000 hehtaaria. Lypsylehmiä myytiin pellonvaraustiloista teuraaksi 7150.

Ylituotannon supistaminen tulee lähivuosinakin olemaan keskeinen maatalouspoliittinen ongelma, johon valtiovalta joutuu paneutumaan entistä tiiviimmin.

Metsätalous

Metsätalouden tuotannon määrä kasvoi kertomusvuonna 8 %. Edellisen vuoden syksyllä voimistuneet hakkuut jatkuivat vilkkaina koko vuoden. Kalenterivuotta kohti hakattiin 35,3 milj. k-m³ puuta kuoretta, mikä oli 11 % enemmän kuin vuonna 1968. Puunjalostustuotteiden voimakas vientikysyntä lisäsi erityisesti paperipuun hakkuita, mutta myös tukkipuun hakkuut kasvoivat voimakkaasti. Sen sijaan polttopuun hakkuut supistuivat melkein puoleen edellisvuotesta. Polttopuuta hakattiin enää noin viidesosa siitä, mitä kymmenen vuotta aikaisemmin.

Hakkuiden ajoittuminen suhteellisen tasaisesti ympäri vuoden työllisti rationaalisoinnista huolimatta markkinapuun hakkuissa kuukausittain saman määrän työvoimaa kuin edelliselläkin vuonna. Puutavaran teossa oli kuukausittain keskimäärin 1500 miestä enemmän kuin vuonna 1968. Sen sijaan lähikuljetuksissa työntekijöiden määrä supistui sen vuoksi, että hevoskuljetuksesta on yhä enemmän siirrytty juontamiseen ja traktorikuljetukseen. Myös metsänparannustöiden lisääminen työllisti hieman enemmän työntekijöitä kuin edellisellä vuonna. Hakkuiden ja metsänparannustöiden kasvusta huolimatta metsätalouden koko työvoiman määrä supistui pitkän ajan kehityssuunnan mukaisesti. Metsätalouden koko työvoima oli keskimäärin 80 000. Se oli 4 000 eli lähes 5 % pienempi kuin vuonna 1968.

Kantohintataso nousi syksyn 1968 hintasuosituksen perusteella hakkuuvuonna 1968/69 noin neljänneksellä. Jo keväällä metsänomistajat ja puunjalostusteollisuus aloittivat neuvottelut uudesta hintasuosituksesta. Neuvotteluissa päästiin sopimukseen kuitenkin vasta elokuussa vakauttamissuosituksen syntymisen jälkeen. Aikaansaatu hakkuuvuotta 1969/70 koskeva hintasuositus merkitsi kantohin-

töihin keskimäärin 20 %:n suuruista korotusta. Sen johdosta kantohintataso on suunnilleen hakkuuvuoden 1964/65 tasolla. Puun hinta on maassamme kansainvälisesti verrattain korkea ja merkitsee jo sinänsä tarvetta pitää hintojen nousu vastedes kustannustason keskimääräisen nousun rajoissa. Pohjois-, itä- ja keski-Suomessa suoritettut liikahakkuut asettavat oman rajoituksensa hakkuiden lisäämiselle ja edellyttäisivät suunnitelmallista puunjalostusteollisuuden kapasiteetin lisäämistä. Ellei siinä onnistu, saattaa myös raakapuun hinta uudelleen ryöstäytyä voimistuvan kysynnän vuoksi kuten 60-luvun alkuvuosina. Lisäksi kasvavien metsätulojen aiheuttama kysynnän lisäys kohdistuu suureksi osaksi tuontiin lisäten painetta maksutasetta vastaan. Näin ollen myös kantohinnat olisi saatettava tulopoliittisen neuvottelumenetelmän piiriin, jotta 60-luvun virheratkaisuilta voitaisiin välttää.

Teollisuus

Teollisuustuotannon kasvuvauhti parani huomattavasti vuoden 1968 joulukuussa. Vientikysynnän ohella kasvun vauhdittajaksi muodostui investointitavaroitten kysyntä. Myös koulutuskysynnän kasvu heijastui jo keväällä kulutustavateollisuuden tuotannossa. Koko teollisuustuotannon määrä kasvoi 10 %. Vastaavia kasvulukemia kirjattiin viimeksi 60-luvun alkuvuosina. Kun lisäksi tuotanto lisääntyi suhteellisen tasaisesti sekä pääoma- että työvoimavaltaisilla aloilla, kasvoi teollisuuden työvoiman määrä kertomusvuonna noin 22 000 työntekijällä eli yli 4 %. Teollisuuden työvoima oli siten 549 000. Erittäin voimakkaasta tuotannon kasvusta johtuen teollisuuden tuottavuus eli tuotannon määrä työpästä kohti kohosi runsaat 5 %, mikä oli jonkin verran nopeampaa kuin keskimäärin sodan jälkeisenä aikana.

Teollisuustuotannon määrän prosenttiset muutokset vuosina 1967–1969

	1967/66	1968/67	1969/68
KAIVANNAISTEOLLISUUS	+10.8	— 0.7	+14.3
TEHDASTEOLLISUUS	+3.3	+6.4	+9.3
Siitä:			
Elintarviketeollisuus	+4.6	+10.6	+6.1
Juomia valmistava ja tupakkateollisuus	+11.2	+5.3	+21.2
Tekstiiliteollisuus	+3.2	— 1.6	+12.7
Kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuus	+5.9	— 4.2	+11.0
Puuteollisuus	+3.3	+5.6	+15.2
Paperiteollisuus	— 2.1	+3.7	+13.4
Graafinen teollisuus	— 2.1	+8.0	— 4.1
Nahka-, nahkateos- ja kumiteollisuus	+1.9	+7.5	+22.0
Kemian teollisuus	+8.9	+6.0	+2.8
Lasi-, savi- ja kivenjalostusteollisuus	+2.3	— 2.2	+13.2
Metallien perusteollisuus	+0.5	+23.9	+18.9
Metallituoteteollisuus	+3.1	+11.6	+4.1
Koneteollisuus	+2.5	+19.3	+9.9
Sähköteknillinen teollisuus	+5.2	+3.1	+7.8
Kulkuneuvoteollisuus	+2.8	+6.0	+5.1
SÄHKÖ-, KAASU- JA VESIJOHTELAITOKSET	+3.8	— 5.7	+10.0
KOKO TEOLLISUUS	+3.5	+5.8	+9.9
— investointitavarat	+1.5	+16.6	+7.9
— muut tuotantohyödykkeet	— 3.6	+5.1	+10.0
— kulutushyödykkeet	+4.6	+4.4	+10.2
TEHDASTEOLLISUUDEN ERIKOISINDEKSIT:			
Puu- ja paperiteollisuus	— 0.7	+3.9	+13.3
Metalliteollisuus	+3.1	+12.5	+8.5
Muu tehdasteollisuus	+5.4	+4.3	+8.8

Teollisuustuotannon kehitys kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Kuten taulukosta havaitaan, oli kasvun painopiste puu- ja paperiteollisuudessa. Talonrakennustoiminnan vilkastuminen sekä voimistunut vientikysyntä lisäsivät myös puuteollisuuden tuotantoa poikkeuksellisen runsaasti. Varsinkin sahateollisuuden osalta voitaneen kertomusvuoden kehitystä pitää väliaikaisena, sillä raaka-ainevarojen vähäisyys ja yleensä puunjalostusteollisuuden jalostusasteen kohottaminen johtanevat sahateollisuuden kasvun hidastumiseen ja mahdollisesti taantumiseen asteittain. Paperiteollisuus toimi lähes täydellä kapasiteetilla. Varsinkin painopaperin vientikysyntä oli vilkasta ja tuotantokapasiteetin puute rajoitti tilausten vastaanottamista.

Metallien perusteollisuuden, metallituoteteollisuuden sekä koneteollisuuden tuotannon kasvuvauhti voimistui jo vuoden 1968 keskivaiheilla. Teollisuuden investointitoiminnan liikkeelle lähtö heijastui tällöin erityisesti investointitavaroiden tuotannossa. Kertomusvuoden alkupuoliskolla oli jo eräillä metalliteollisuuden aloilla havaittavissa kapasiteettiongelmia, jotka johtuivat osittain raaka-aineen mutta pääasiassa ammattitaitoisen työvoiman puutteesta. Esimerkiksi telakoilla tuotantokapasiteetti ei yltänyt nopeampaan kasvuun, vaan kulkuneuvoteollisuuden tuotannon lisäys iäi vain puoleen koko teollisuuden keskimääräisestä kasvusta.

Kulutuskysynnän elpyminen näkyi myös kulutushyödykkeiden tuotannon voimistumisena. Keskioluen vapauttaminen kohotti juomia valmistavan teollisuuden tuotantoa lähes kolmanneksella. Sen sijaan tekstiili-, vaatetus- ja ompeluteollisuuden tuotannon lisäys johtui edelleen pääasiassa viennin voimakkaasta kasvusta. Myös ruotsalainen teollisuus on pyrkinyt mainituille aloille. Eri puolille maata, lähinnä kehitysalueille, on nousemassa kymmenkunta tekstiili- ja vaatetusalan tuotantolaitosta. Kun yrityksen perustaminen vaatii työpaikkaa kohti suhteellisen vähän pääomia erityisesti vaatusteollisuudessa, saattaa ruotsalaisten yritysten "vierailu" maassamme jäädä väliaikaiseksi, ellei kuntien tahol-

ta aseteta yrityksille riittäviä velvoitteita vastikkeeksi siitä avusta, jonka kunnat niille ovat perustamisvaiheessa mm. teollisuustiloja luovuttamalla antaneet. Ruotsalaisten yritysten kilpailun työvoimasta sen sijaan pitäisi aikaa myöten näkyä myös tekstiili- ja vaatusteollisuuden palkkatason kohoamisena.

Metallien kysynnän ja hintatason voimakas nousu kansainvälisillä markkinoilla kohotti myös kaivannaisteollisuuden siitä aallonpohjasta, jossa se edellisenä vuonna oli ollut. Metallien erityisesti kuparin vienti kasvoi runsaasti ja kabol-tin tuotannon aloittaminen toi uuden aluevaltauksen suomalaisen kaivannaisteollisuuden saavutuksiin.

Teollisuustuotannon nopea kasvu näkyi vuoden lopussa myös työllisyyden kehityksessä. Yhä useammalla alalla oli puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Joulukuun lopussa oli työnvälitystoimistoihin ilmoittautunut noin 9 000 teollisuuden työtöntä työnhakijaa, mikä oli runsaat puolet vähemmän kuin edellisellä vuonna vastaavana aikana. Kaksikolmasosaa työttömistä oli ammattitaidottomia tai suhteellisen vähäisen teollisuuden työkokemuksen omaavia. Työnvälityksessä oli vastaavana ajankohtana tarjolla 2 400 avointa työpaikkaa, joista pääosa metalli-, tekstiili- ja vaatusteollisuuden aloilla. Vaikka työllisyyttä edistävää ammattikurssitoimintaa lisätiinkin vuoden loppupuolella, ei se riittänyt turvaamaan varsinkaan metalliteollisuuden työvoiman saantia. Samanlaisesti työnvälitystoimistot välittivät Ruotsiin kertomusvuonna noin 3 000 teollisuustyöntekijää, mikä oli kolminkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Kun lisäksi muuten kuin työnvälityksen kautta läntiseen naapurimaahan hakeutui varsin paljon työvoimaa, voitaneen arvioida, että yksinomaan teollisuustyöntekijöitä siirtyi kertomusvuonna Ruotsiin 7—8 000 henkilöä. Ruotsissa työskentelevistä suomalaisista on kolmasosa metalliteollisuuden palveluksessa. Kun maamme metalliteollisuuden laajeneminen näyttää olevan varsin paljolti ammattitaitoisen työvoiman saannin varassa, joudutaan sekä asunto- että palkapolitiikassa kiinnittämään huomiota Ruotsin työvoiman vähentämiseen.

Rakennustoiminta

Rakennustoiminta oli kertomusvuonna selvässä noususuunnassa. Tämä nousu koski kuitenkin vain talonrakennustoimintaa. Maa- ja vesirakennustoiminta, jonka keskimääräinen määrän kasvu oli w. 1948–1966 6 %, aleni v. 1967 1 % edellisestä vuodesta, kasvoi seuraavana vuonna 2 % ja aleni jälleen kertomusvuonna 3 %. Tämän alan rakennustoiminta oli siis kertomusvuonna alemmal-

la tasolla kuin v. 1966. Talonrakennustoiminta, jonka keskimääräinen määrän kasvu oli vv. 1948–1966 5% kasvoi v. 1967 edellisestä vuodesta 3 %, supistui seuraavana vuonna 7 % ja kasvoi jälleen kertomusvuonna 9 %. Talonrakennustoiminta oli näin ollen kertomusvuonna 4 % suurempi kuin v. 1966. Talonrakennustoiminnan osuus bruttokansantuotteesta oli 1924 milj. mk eli 5,8%. Maa- ja vesirakennustoiminnan osuus bruttokansantuotteesta oli 1064 milj. mk.

Vuoden 1969 aikana valmistuneet rakennukset

Keskeneräiset rakennukset
31. 12

1 000 000 m³

	1968	1969	muutos %	1968	1969	muutos %
Asuinrakenn.	11.72	12.12	+ 8	14.00	15.01	+ 7
Teollisuusrakenn.	5.41	8.03	+48	7.41	8.99	+25
Liikerakenn.	2.23	2.79	+25	2.46	2.34	— 5
Kaikki rakenn.	26.44	31.46	+19	34.9	36.44	+ 7

Teollisuuden rakentaminen kasvoi koko vuoden varsin voimakkaasti. Sen sijaan asuntojen tuotanto parivuotisen laman jälkeen toipui hitaasti. Kuitenkin asuntotuotannossa ilmeni toisesta vuosineljänneksestä lähtien selvää nousua, joka näkyy myös siitä, että keskennäisten asuinrakennusten kuutiomäärä oli vuoden päättyessä 7 % suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Jos tarkastelemme tulevaa kehitystä kertomusvuonna myönnettyjen rakennuslupien perusteella, ei kehitys asuntojen rakentamisen osalta näytä lupaavalta, joskin teollisuudessa investointitoiminta näyttää edelleen jatkuvan voimakkaana, samoin liiketoiminnan piirissä.

Myönnetyt rakennusluvut (1 000 m³)

	Koko vuosi			IV neljännes		
	1968	1969	muutos %	1968	1969	muutos %
Asuinrakennukset	14 000	15 363	+ 10	4 173	3 351	—20
Teollisuusrakennukset	6 880	11 635	+ 69	2 027	3 739	+ 84
Liikerakennukset	2 148	3 133	+ 46	460	650	+ 41
Kaikki rakennukset ..	31 578	38 935	+ 23	8 969	9 738	+ 9

Kertomusvuoden syksyllä rakennustoiminnan kehittymistä jossakin määrin jarrutti puutavaran ja rakennusteräksen puute. Asuntojen tuotannon määräksi arvioidaan kertomusvuonna n. 39 000 asuntoa, jossa on lisäystä vuodesta noin 3 000. Aravalainoitettujen asuntojen

määrä lisääntyi 20 000:een valtion lainoituksen lisääntyessä 250 miljoonasta 360 milioonaan. Pääsyyinä asuntotuotannon heikkoon kasvuun lienee se, että yksityinen pääoma ei tunne siihen riittävää kiinnostusta sen vuoksi, että pääomasijoitukset muilla aloilla tuottavat parem-

min. **Rakennustoiminnan ja varsinkin** asuntorakennustoiminnan **kasvua** vaikeuttaa myös Suomen Pankin viimesyksyiset uudet luotonantorajoitusmääräykset ja hyväksytyt suhdannevarausjärjestelmät. Kokonaisuutena voidaan todeta talonrakennustoiminnan kasvun jääneen kertomusvuonna odotettua vähäisemmäksi. Vielä budjettiesityksessään oletettiin talonrakennustoiminnan kasvuksi 15 %, mutta nyt vuoden päätyttyä todetaan kasvu noin 5 prosenttiyksikköä pienemmäksi.

Sementin tuotanto oli kertomusvuonna I 757 tuhatta tonnia, missä lisäystä edellisestä vuodesta 19 %. Myös sementin myynti lisääntyi 15 %. Betoniraudan tuotanto kasvoi edellisestä vuodesta noin II %. Tiilien tuotanto oli edellisen vuoden tasolla.

Loppuvuodesta rakennuskustannusindeksin nousu nopeutui. Kokonaiskustannusindeksin nousu joulukuusta 1968 joulukuuhun 1969 oli 5,1 %.

Kustannuserä	1967	1968	1969	Muutos 1968/69 %
Kokonaiskustannukset	114.2	125.8	130.8	+4.0
Rakennusteknilliset työt	113.5	124.1	129.3	+4.2
— niistä työpalkat	121.3	132.7	139.3	+5.0
tarvikkeet	106.7	114.5	118.9	+3.8
erikoistyöt	115.0	128.4	132.6	+3.3
rakennustyömaan yleiskustannukset	112.3	130.5	138.2	+5.9
LVI-teknilliset työt	117.4	131.3	136.1	+3.7
Sähkötekniilliset työt	110.8	129.3	131.5	+1.7
Muut kustannukset	118.6	131.6	137.9	+4.8

Liikenne

Kertomusvuoden aikana toteutunut voimakas kokonaistuotannon kasvu vaikutti luonnollisesti liikenteen määrän kasvuun. Kansantulotilaston ennakkotietojen mukaan liikenne kasvoi vuonna 1969 määrältään 7 %, eli jokseenkin samalla tavoin kuin koko kansantalouden tuotanto keskimäärin. Kansantulolaskelmien mukaan liikenteen bruttokansantuotteen arvo oli 2455 milj. mk ja sen osuus koko bruttokansantuotteesta 7,5 %. Liikenteen työpanos kasvoi 3,7 %. Vuoden lopussa työnvälitystoimistoihin oli ilmoittautunut lähes 1700 liikenteen eri alojen työtöntä työnhakijaa. Liikenteen työllinen työvoima, joka vuonna 1968 oli 142 000 työntekijää, kohosi kertomusvuonna keskimäärin 149 000 työntekijään.

Kertomusvuonna ulkomainen matkustajaliikenne kasvoi varsin voimakkaasti. Matkustajamäärä kasvoi peräti 13 % edellisestä vuodesta: maahan saapui kertomusvuoden aikana n. 2,6 milj. henkeä,

ja suunnilleen saman verran lähti maasta. Ulkomaisessa matkustajaliikenteessä lento- ja meriliikenteen osuus edelleen näyttää kasvavan. Sen sijaan maaliikenteen osuus myös kertomusvuoden aikana selvästi supistui.

Uiko- ja kotimaan kaupan vilkastumisen johdosta rautatieliikenteen kasvu voimistui edellisestä vuodesta. Vuoden 1969 tammikuun—lokakuun tietojen perusteella arvioiden kaupallisessa liikenteessä rautateillä kuljetettu tavaramäärä kasvoi viime vuonna runsaat 3 % edellisestä vuodesta. Kertyneiden tonnikipometrien perusteella näytävät kuljetukset olleen keskimäärin pitempiä kuin v. 1968. Henkilöliikenne matkustajamääräisesti supistui kolmen aikaisemman vuoden tapaan myös kertomusvuonna. Vuonna 1969 kuljetettiin rautateillä matkustajia n. 25,4 milj. henkeä, mikä on runsaat 7 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. — Rautateiden "taloushistoriassa" voitiin kertomusvuonna vihdoin kirjata aikaisemmista vuosista poiketen vajuus, joka

oli edellisen vuoden vastaavaa tulosta pienempi: vuonna 1969 rautateiden talous osoitti n. 116 milj. markan alijäämää. Tämä vajauksen vihdoin toteutunut supistuminen selittyy suurelta osin valtionrautateiden tervehdyttämistoimista niihin sisältyvine rationalisointitoimien sekä rautatietaloudellisesti kannattamattoman paikallisliikenteen supistamistoimenpiteineen.

Kertomusvuoden lopussa maamme kauppalaivastossa oli 508 alusta, joiden yhteenlaskettu bruttovetoisuus oli 1 242 milj. bruttorekisteritonnia. Alusten lukumäärä lisäantyi 2 alusta vuoden aikana; tonnimäärä kasvoi 165 000 bruttotonnia. Alusten lukumäärän ja bruttotonnimäärän kasvun vertailu osoittaa aluskannan uudenaikastumisen jatkuvan suhteellisen voimakkaana: vanhojen pienten höyryalusten poistumisen liikenteestä on korvannut vetoisuudeltaan suurempien moottorialusten lisääntyminen. Moottorialusten osuus tonnimäärästä oli jo lähes 95 %. Ulkomaankauppamme merikuljetukset kasvoivat vuonna 1969 3,6 milj. tonnia. Kasvu oli suurempi kuin vuosittainen lisäys 1960-luvulla. Tuonti oli 6,39 milj. tonnia vientiä suurempi. Tuonti ja vienti olivat yhteensä 30,3 milj. tonnia, josta viennin osuus n. 12 milj. tonnia ja tuonnin 18,3 milj. tonnia. Viennin ja tuonnin yhteenlasketusta määrästä suomalaisilla aluksilla kuljetettiin hieman alle puolet: suomalaisen tonniston osuus kasvoi kyllä määrällisesti ulkomaisten laivojen hyötyessä kuitenkin enemmän ulkomaisten merikuljetustemme laajentumisesta, mikä on tyypillistä merikuljetusten suuresti kasvaessa.

Vuoden 1969 lopussa oli rekisteröityjen henkilöautojen lukumäärä 643 000. Näin ollen maassa oli yksi henkilöauto n. seitsemää henkilöä kohti. Koko rekisteröity autokanta oli noin 753 000. Autokannan kasvu voimistui merkittävästi edellisestä vuodesta kasvun ollessa lähes 11 %. Tämä johtui lähinnä korkeasuhdanteelle tyypillisestä voimakkaasta henkilöautojen tuonnin kasvusta, joka oli runsaat 70 %: maahamme tuotiin kertomusvuonna noin 87 000 henkilöautoa, kun tuonnin määrä vuonna 1968 oli 51 000. Uusia autoja merkittiin moottoriajoneuvorekisteriin noin 40 000 enem-

män kuin edellisenä vuonna.

Kotimaiset lentoyhtiöt kuljettivat säännöllisessä liikenteessään yli miljoona matkustajaa, mikä merkitsee noin 11 %:n kasvua edelliseen vuoteen. Matkustajakilometreissä laskien lentoliikenne kasvoi peräti 33 %. Rahtiliikenne kasvoi tonnakilometreinä lähes 80 % edellisestä vuodesta.

Kotimaankauppa

Kansantulotilaston ennakkotietjen mukaan kaupan myynnin määrä kohosi vuonna 1969 noin 12 %. Edellisenä vuonna kaupan myynti supistui kulutuskysynnän vähäisyydestä johtuen. Myös kaupan työpanos kasvoi yli 4 %, joten myynti työvuotta kahti lisäantyi noin 7 %.

Työllisyyden paraneminen ja voimistuva tulonmuodostus lisäsivät yksityistä kulutuskysyntää, jonka määrälliseksi kasvuksi muodostui 7 %. Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo kasvoi noin 11 %. Noususuhdanteen alkuvaiheelle ominaiseen tapaan hintatason nousu huomioon otettuna aikaisempaa suurempi osa käytettävissä olevasta tulosta ohjautui siten säästämiseen.

Kaupan kehitykselle ominaisena piirteenä oli kysynnän suuntautuminen kestokulutustavaroihin, mikä myös on tavanomaisen ilmiö korkeasuhdannevaiheessa. Isojen kestävien kulutustavaroiden kuten autojen, jääkaappien jne. kysyntä kasvoi määrällisesti noin kolmanneksella. Tähän vaikutti eniten henkilöautojen myynnin voimakas kasvu. Henkilöautojen myynti kohosikin lähes 90 000:een. Myös juomien kulutus kasvoi noin kolmanneksella, mikä johtui keskioluen myynnin vapauttamisesta. Sen sijaan televisiolupia lunastettiin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Pääosa televisioiden myynnin lisäyksestä johtuu jo vanhojen koneiden uusimisesta. Televisiolupien määrä ylitti vuoden loppupuolella miljoonan rajan. Uusia televisiolupia lunastettiin vuoden kuluessa 57 000.

Kaupan palveluksessa työskenteli kertomusvuonna jatkuvan työvoimatilaston mukaan keskimäärin 313 000 henkilöä. Määrä oli vain noin 3 000 suurempi kuin

edellisenä vuonna. Kaupan työvoiman kasvu nopeutui kuitenkin vuoden loppupuoliskolla. On odotettavissa, että hintasäännöstelystä ja rationalisoinnista huolimatta kaupan työvoiman tulee jonkin verran nopeutumaan, koska korkeasuhdanteen myötä tulojen lisäyksestä yhä suurempi osa käytetään kulutuksen lisäämiseen.

Ulkomaankauppa

Vuosi 1969 oli ulkomaankaupan kannalta kuluneen vuosikymmenen vilkkaimpia vuosia. Vienti ja tuonti kasvoivat arvoltaan ja määrältään enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin vuoden 1960 jälkeen lukuun ottamatta vuotta 1968, jolloin näennäiskasvu vuoden 1967 devalvaatiosta johtuen oli sängen suuri. Noususuhdanteelle ominaiseen tapaan tuonti kasvoi vientiä voimakkaammin ja kauppapase muodostui alijäämäiseksi. Devalvoinnin ja vakauttamispolitiikan ansiosta tuotteemme ovat kuitenkin edelleen kilpailukykyisiä kansainvälisillä markkinoilla, mutta puute tuotantokapasiteetista ja kotimaisen kysynnän aikaansaama kilpailu rajoittivat viennin lisäämistä jo loppuvuodesta, vaikka ulkomainen kysyntä

olisikin ollut riittävää. Kun kotimainen teollisuus ei kyennyt tyydyttämään kasvannutta investointitavaroiden kysyntää, suunnattiin hankinnat ulkomaille, mikä johti investointitavaroiden tuonnin voimakkaaseen kasvuun. Kauppataaseen alijäämä muodostui siksi ennustettua suuremmaksi, vaikkakaan mistään hälyttävästä tuonnin enemmyydestä ei vielä ollut kysymys. Ulkomaankaupan alijäämä 159 milj. mk tullitilastojen mukaan oli vajaat 2 % kokonaistuonnistamme. Tavarakaupan järjestelyerät ym. huomioonottaen kauppataaseen alijäämä eli ennakotietojen mukaan 225 milj. mk.

Viennin arvo kasvoi 1462 milj. mk eli 21 %. Viennin määrä kasvoi 15 %, joten vientihinnat nousivat lähes 6 %. Tuonnin arvo kasvoi 1784 milj. mk eli 27 %. Tuonnin määrä kasvoi lähes 19 %, kun se kahtena edellisenä vuonna oli supistunut. Tuontihintojen nousu oli siten noin 7 %:n suuruusluokkaa, mikä merkitsi ulkomaankaupan vaihtosuhteen — vienti- ja tuontihintojen välisen suhteen — pienoista heikkenemistä, vaikuttaen siten osaltaan ulkomaankaupan alijäämää lisäävästi.

Viennin ja tuonnin jakautuminen tavararyhmittäin käy ilmi seuraavasta asemasta:

Ulkomaankaupan rakenne vuosina 1968 ja 1969, milj. mk

	1968	1969	Osuus % 1969	Muutos %	
				68/67	69/68
Vienti					
Maataloustuotteet	327	362	4	-f 25	+ 11
Metsätaloustuotteet	56	73	1	+ 4	+ 30
Puuteollisuustuotteet	1 158	1 400	17	+ 34	+ 21
Paperiteollisuustuotteet	2 995	3 374	40	+ 26	+ 13
Metalliteollisuustuotteet	1 566	2 002	24	+ 45	+ 28
Muut tavarat	773	1 125	14	+ 32	+ 46
Koko vienti	6 874	8 336	100	+ 31	+ 21
Tuonti					
Raaka-aineet yms	3 023	3 683	43	+ 19	+ 22
Poltto- ja voiteluaineet	874	948	11	+ 31	+ 8
Investointitavarat	1 327	1 884	22	+ 7	+ 42
Henkilöautot	197	345	4	-10	+ 75
Muut kulutustavarat	1 290	1 634	19	+ 15	+ 27
Koko tuonti	6 711	8 495	100	+ 16	+ 27

Metalliteollisuustuotteiden vienti sekä ns. uusvientit jatkuivat edelleen voimakaina lisäten osuuttaan kokonaisviennistämme. Metallivientimme ylitti kertomusvuonna ensimmäisen kerran 2 mrd. mk:n rajan. Sen osuus kokonaisviennistä nousi lähes neljännekseen, kun se vuosikymmenen alussa oli vielä vajaat 15 %. Uusviennistä kasvoi eniten — yli 50 % — tekstiiliteollisuustuotteiden vienti. Myös kemian teollisuuden tuotteiden vienti lisääntyi huomattavasti kokonaisvientiä voimakkaammin. Vaikka kansainväliseen korkeasuhdanteeseen liittyikin puunjalostusteollisuuden tuotteiden hyvä menekki, supistui tämän perinteellisen vientiteollisuutemme osuus kokonaisviennistämme. Kapasiteettirajoitukset hidastivat jo loppuvuodesta erityisesti pape-riteollisuustuotteiden vientiä, eikä kaikkia tilauksia voitu oltta vastaan. Vientimme rakenteen muuttuminen vähitellen merkitsee samalla maamme suhdannealttiuden vähenemistä, vaikka puun-

jalostusviennin suuri osuus edelleenkin on varsin paljon suhdannevaihteluja liisäävä tekijä.

Tuonnissa ilmenivät korkeasuhdanteelle tyypilliset ilmiöt erittäin selvästi. Investointitoiminta pääsi hitaan alun jälkeen todella vauhtiin ja niinpä investointitavaroiden tuonti kasvoi peräti 42%. Henkilöautojen tuonti kasvoi kolme neljäsosalla. Niitä tuotiin kaikkiaan 87 300 kpl, mikä ei kuitenkaan yltänyt huippuvuoden 1965 kappalemäärään. Kulutus- tavaroiden tuonnin kasvu vastasi tuon- nin keskimääräistä kasvua, mikä myös heijasti kulutuskysynnän voimistumista. Raaka-aineita ja tuotantotarvikkeita tuo- tiin runsasa viidenes edellisvuotista enemmän. Sen sijaan poltto- ja voitelu- aineiden tuonti jäi parin aikaisemman vuoden tuontia vähäisemmäksi.

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi ul- komaankaupan jakautuminen eri kaup- paryhmittymien ja tärkeimpien kauppa- kumppaniemme kesken:

EFTA	3 468	42	+ 26	3 800	45	+ 35	— 332
siitä Englanti	1540	18	+ 8	1391	16	+ 36	+ 150
Ruotsi	1 155	14	+ 54	1433	17	+ 34	— 278
EEC	1987	24	+ 18	2 369	28	+ 31	— 382
siitä Länsi-Saksa	836	10	+ 16	1410	17	+ 36	— 574
[täryhmä	1460	17	+ 11	1404	16	— 1	+ 56
siitä Neuvostoliitto . .	1 164	14	+ 10	1088	13	— 4	+ 76
Muut maat	1421	17	+ 27	922	11	+ 36	+ 499
siitä USA	498	6	+ 24	347	4	+ 49	+ 151
Kaikki yhteensä	8 336	100	+ 21	8 495	100	+ 27	— 159

Kauppavaihto eri kauppakumppaniem- rae kesken kehittyi varsin epätasaisesti. Voimakkaimmin Suomi lisäsi kauppa- vaihtoaan Ruotsin kanssa. Vientimme sinne lisääntyi runsaalla puolella, mutta myös tuonti läntisestä naapurimaasta kasvoi koko tuonnin keskimääräistä kas- vua nopeammin. Kauppakumppanina Ruotsi ohitti Länsi-Saksan. Myös muihin EFTA-maihin vientimme kasvoi suhteel- lisen suotuisasti. Sen sijaan Englannin talouspoliittiset toimenpiteet, joilla py- rittiin vaihtotaseen tasapainottamiseen, näkyivät myös maittemme välisessä kau- passa. Suomen vienti Englantiin kasvoi vain vajaalla kymmenesosalla. Sen sijaan tuonti Englannista lisääntyi runsaalla kol- manneksella. Suomen kauppata- se Eng-

lannin kanssa on kuitenkin edelleen sel- västi vientivoittoinen. Kehitys Länsi- Saksan kanssa käytävässä kaupassa oli samansuuntainen: tuonti kasvoi vientiä voimakkaammin ja kauppataseen alijää- mä Suomen ja Länsi-Saksan välillä lähes kaksinkertaistui.

Vuosi 1969 oli Suomen ja Neuvosto- liiton 5-vuotisen (1966—1970) kauppa- sopimuksen neljäs vuosi, jonka kuluessa jo saavutettiin koko sopimusjaksoa kos- kevat tavoitteet. Siten vuodelle 1970 sol- mittu tavarantenvaihtopöytäkirja merkitsee noin 20 %:n ylitystä alkuperäiseen sopi- mukseen verrattuna. Vienti Neuvosto- liittoon kasvoi kuitenkin kertomusvuon- na koko viennin keskimääräistä kasvua hitaammin. Sen sijaan tuonti Neuvosto-

liitosta supistui tullitilaston mukaan 4%. On kuitenkin todennäköistä, että näin ei todellisuudessa tapahtunut, vaan eräät suuret toimitukset, jotka tuotiin maahan jo kertomusvuoden puolella, tullattiin vasta vuoden 1970 puolella, joten tilastot eivät anna täysin todellista kuvaa Suomen ja Neuvostoliiton kauppavaihdon kehittymisestä. Suomen ja Neuvostoliiton välisen kaupan kehityksessä on kuitenkin viime vuosina esiintynyt ongelmia, joiden ratkaiseminen on välttämätöntä maamme tasaisen taloudellisen kehityksen turvaamiseksi. Sen vuoksi onkin tervehdittävä tyydytyksellä hallituksen pyrkimyksiä monipuolistaa tuontiamme Neuvostoliitosta, mikä on myös viennin jatkuvan kasvun edellytys.

Kauppavaihto muiden kuin edellä mainittujen maiden kanssa muodostui selvästi kauppataasettamme tasapainottavaksi tekijäksi. Esim. vienti Yhdysvaltoihin sekä eräisiin muihin maihin kasvoi selvästi koko viennin keskimääräistä kasvua nopeammin. Ja vaikka tuonti mainituista maista lisääntyikin runsaalla kolmanneksella, oli kauppavaihdosta tuloksesta lähes 500 milj. mk:n nettotulot. Vaikka koko kauppataasemme oli alijäämäinen, muodostui vaihtotase lievästi ylijäämäiseksi, sillä ensimmäistä kertaa myös matkustusta se oli muuttanut milj. markan verran ylijäämäinen. Kun lisäksi nettorahtitulot olivat lähes 500 milj. mk ja vaikka nettokorkomenot kasvoivatkin edellisestä vuodesta, muodostui vaihtotaseen ylijäämä noin 40 milj. markaksi huomioon otettuna Ruotsin valtion myöntämä 81 milj. markan lainan maksuvapaus.

Kansainväilsen Valuuttarahaston piirissä hyväksyttiin kertomusvuonna ns. erityisosto-oikeuksia koskeva järjestely, jonka avulla kansainvälistä maksuvalmiutta vuonna 1970 lisätään 3.5 miljardia dollaria ja vuosina 1971–1972 kumpanakin 3 miljardia dollaria. Myös Suomi saa vuonna 1970 käyttöön 21 milj. dollaria eli 88 milj. mk, mikä osaltaan lisää maamme mahdollisuuksia selviytyä ulkoisista maksuvaikeuksista.

Pohjoismaisen taloudellisen yhteistyön laajentamismahdollisuuksia koskevia neuvotteluja jatkettiin kertomusvuonna sekä virkamiestasolla että pääministerien,

Pohjoismaiden neuvoston puhemiehistön ja sen talousvaliokunnan kokouksissa. Asia oli myös poliittisella tasolla esillä Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Revkjavikissä helmikuussa 1970. Suomen hallitus päätti kuitenkin maaliskuussa olla allekirjoittamatta valmiiksi neuvottelua sopimusluonnosta sen vuoksi, että Euroopan integraatiokehityksen katsottiin olevan tilanteessa, jossa maamme kannalta on parasta odottaa tapahtumien kehitystä kokonaisuudessaan ja myös Nordekin suhteen.

Rahoitusmarkkinat

Rahapolitiikassa noudatettiin kertomusvuoden syksyyn saakka jokseenkin samoja linjoja kuin edellisenä vuonna. Valuuttavarannon kasvun myötä vallitsi rahamarkkinoilla vuoden alkukuukausina kevenevä suuntaus. Keväällä kuitenkin häiriöt kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla vaikuttivat myös maamme rahamarkkinoihin kiristävästi. Tyypillisenä piirteenä kansainväliselle kehitykselle oli korkotason jyrkkä nousu vajaan vuoden kuluessa. Monessa maassa on korkotaso nykyisellään korkeammalla kuin vuosiin, jopa vuosikymmeniin.

Kansainvälisestä kehityksestä ja maassamme vallinneesta korkeasuhdanteesta johtuen rahapolitiikan kiristäminen oli ilmassa keväästä lähtien. Suomen Pankki aloitti syyskuussa rahalaitosten kanssa neuvottelut luotonannon kasvun rajoittamisesta. Neuvottelujen tuloksena syntyneessä sopimuksessa vahvistettiin ohjeet rahalaitosten luottopoliittikalle. Niiden mukaan rahalaitosten luotonannon kasvu kahdentoista viime kuukauden aikana saa kulloinkin olla korkeintaan 90 % talletusten kasvusta vastaavana aikana. Pankeille annettiin mahdollisuus sopeuttaa toimintansa uusien ohjeiden puitteisiin vuoden 1970 maaliskuun loppuun mennessä.

Vakauttamissopimuksessa sovittiin suhdannepoliittisten keinojen tehostamisesta, jonka perusteella eduskunta joulukuussa hyväksyi suhdannevarausjärjestelmän ja lain valtion suhdannerahastoksi. Tarkoituksena on, että huhtikuuhun 1971 mennessä kerättäisiin 400 miljoo-

naa markkaa, joka olisi osittain valtion ja osittain yritysten käytettävissä vuosina 1972–74. Aikaansaatu suhdanneva-rausjärjestelmä ei kaikissa suhteissa täy-tä tehokkuuden vaatimuksia, mutta on huomattavasti parempi kuin "ei mitään". Vientimaksujärjestelmän jatkamisen tiel-lä olleet esteet muodostuivat kuitenkin poliittisista syistä ylipääsemättömiksi, ei-kä siten parasta mahdollista suhdanne-varausmenettelyä saatu aikaan.

Tulojen voimakas kasvu ja vakaa ra-hanarvo suosivat talletustoimintaa vuo-den 1969 aikana. Kaikkien rahalaitosten ottolainaus lisääntyi 1 876 milj. mk eli 13 %. Koko ottolainaus yleisöltä oli vuo-den lopussa siten 16 132 milj. mk. Var-sinkin shekkitilit kasvoivat voimakkaasti lisäyksen ollessa neljänneksen luokkaa. Myös varsinaisten talletusten kasvu oli nopeampaa kuin edellisenä vuonna. Ra-halaitosten tilirakenteessa tapahtui ker-tomusvuonna merkittäviä muutoksia. Vuoden alkukuukausina erääntyivät vii-meiset indeksitalletukset ja maaliskuusta alkaen alkoi varojen siirtyminen erään-tyviltä korkeakorkoisilta tileiltä uusille määräaikaistalletuksille, jotka oli luotu ottolainauskoron alentamisen yhteydessä. Erilkoistalletusten osuus nousikin kolman-neksen koko talletuskannasta. Suosituim-pia olivat 6 %:n tilit, joissa talletusaika on vähintään kaksi vuotta.

Rahalaitosten antolainauksen kasvu oli talletusten kasvua suurempi. Antolaina-uksen lisäys oli 2 056 milj. mk eli run-saat 14 %. Suomen Pankki mukaan luet-tuna rahalaitosten antolainaus yleisölle oli vuoden lopussa 16 278 milj. mk. Näin ollen rahalaitosten maksuvalmius oli ki-ristymässä. Rediskonttausten määrä oli vuoden lopussa 550 milj. mk, mikä oli vain 68 milj. mk vähemmän kuin edelli-sen vuoden päättyessä.

Suomen Pankin kulta- ja valuuttavaranto kasvoi vuoden alkukuukausina suotui-sasti, mutta keväällä ja kesällä kansain-välisillä valuuttamarkkinoilla esiintyneet häiriöt aiheuttivat supistumista. Vuoden lopulla varanto alkoi jälleen karttua. Jou-lukuussa valuuttavarannon suuruus kaik-kien valuutanpitäjien lyhytaikaiset ulko-maiset nettosaatavat mukaan luettuna oi/1082 milj. mk. Varanto oli siten 155 milj. mk suurempi kuin edellisen vuoden

joulukuussa. Sen sijaan keskuspankin varanto oli edelleen huomattavasti pie-nempi kuin vuoden alkaessa. Tuonnin mahdollinen kasvu vientiä nopeammin on vaarana viedä kireään rahapolitiik-kaan, jota perustellaan valuuttavaran-non turvaamisella. Näin ollen vakautta-misen onnistuminen ja kustannustason nousun hillitseminen ovat myös valuut-ta- ja rahapolitiikan kannalta tärkeitä tavoitteita.

Suomen Pankin alin diskonttokorko oli koko vuoden 6 %. Keskuspankin ohjei-den mukaisesti ei keskikorko ilman ns. indeksilisää saanut ylittää 7 $\frac{1}{2}$ %. Indek-silisää perittiin edelleen lähes kaikissa rahalaitoksissa ja sen periminen lakkaa vuoden 1970 aikana.

Eduskunta hyväksyi kertomusvuoden aikana kaikkia rahalaitoksia koskevan uuden lainsäädännön, joka astui voimaan tammikuun 1 päivänä 1970.

Valtionalous

Vuoden 1969 aikana jouduttiin varsinai-sen tulo- ja menoarvion lisäksi antamaan neljä lisäbudjettia. Korkeasuhdanne mer-kitsi myös valtion rahoitustilanteen hel-pottumista ja valtion kassatalouden muo-dostumista paremmaksi kuin vuosiin. Kassaylijäämä oli 123 milj. mk. Tilin-päätöksen mukaan valtion kassatulot oli-vat 10 202 milj. mk eli 8 % suuremmat kuin edellisenä vuonna. Voimakkaimmin kasvoivat liikevaihtoveron tuotto sekä valmisteverot. Auto- ja moottoripyörä-veron tuotto nousi edellisvuotisesta yli kaksinkertaiseksi.

Valtion menojen kasvu oli tulojen kas-vua prosenttiyksikön verran hitaampaa. Menot olivat 10 079 milj. mk eli 7 % suuremmat kuin edellisenä vuonna. Val-tion kulutusmenojen kasvu jäi kertomus-vuonna 6 prosenttiin siitäkkin huolimatta, että palkkausmenot kasvoivat yli 10 %. Siirtomenoista mainittakoon maatalouden saamien subventioiden kasvu 20 prosen-tilla, kun taas valtion menot kansanelä-keisiini ja sairausvakuutukseen pysyivät suunnilleen ennallaan ja lapsilisämenot supistuivat. Lapsilisämenojen vähenemi-seen vaikuttaa lasten ja nuorten ikära-kenne, sillä syntyvyyden alenemisen joh-

dosta lapsilisän saajia poistuu enemmän kuin uusia tulee tilalle. Myös valtion kunnossapito- ja rakennustöihin käytettiin vähemmän varoja kuin edellisenä vuonna ja näin ollen valtion työmäärärahoihin työllistettyjen määrä supistui 4 500 työntekijällä. Työttömyyskorvauksia ja työttömyyskassa-avustuksia maksettiin markkamääräisesti suunnilleen saman verran kuin vuonna 1968 eli 80 milj. mk.

Valtion velka oli vuoden lopussa 3 917 milj. mk, mikä vastasi 830 mk asukasta kohti. Ulkomainen velka supistui 418 milj. markalla. Tähän vaikutti se, että kansainvälisten järjestöjen velkakirjat siirrettiin Suomen Pankin hoitettaviksi. Näitä velkakirjoja on noin 350 milj. markan edestä. Valtion rahoitustilanteen paranemista osoittaa, että lyhytaikaisen velän määrä väheni 153 milj. mk.

Eräänä osana suhdannepoliittisen välineistön tehostamiseksi perustettiin joulukuussa 1969 annetulla lailla valtion suhdannerahasto, johon nousu, ja korkeasuhdannevaiheen aikana siirretään valtion tulo- ja menoarviosta varoja käytettäväksi lasKu- ja matalasuhdannekausina taloudellista kasvua ja kotimaista kokonaiskysyntää ylläpitävien valtion toimenpiteiden rahoittamiseen. Valtion rahoitustilanne ei vielä kuitenkaan kovinkaan suuressa määrin tee mahdolliseksi suhdannepoliittikan harjoittamista budjettitoimenpitein. Sen vuoksi olisikin valtiontalouden rahoituksen turvaamiseen sekä valtion suhdannepoliittisen välineistön tehostamiseen esim. veropoliittisin keinoin pyrittävä edelleen työllisyyspoliittisistakin syistä kiinnittämään huomiota.

Työllisyys

Työikäisen väestön määrä kasvoi kertomusvuonna 35 000 henkeä, mikä oli 3 000 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Suurimmillaan työikäisen väestön kasvu oli 60-luvun alkuvuosina, jolloin ns. suuret ikäluokat tulivat työikään. Sen jälkeen työikäisen työväestön kasvu on vuosittain hidastunut ollen vuonna 1969 vain 1,0 %. Kertomusvuoden aikana tapahtunut taloudellisen kasvun voi-

mistuminen näkyi myös työvoiman tarjonnassa, sillä työvoiman määrä kasvoi edellisestä vuodesta 16 000 henkeä. Sen sijaan vuonna 1968 se supistui vastavalla määrällä. Osa työvoimasta, joka heikon työllisyystilanteen vallitessa oli vetäytynyt työtilaisuuksien puutteesta kokonaan pois työmarkkinoilta, palasi työelämän piiriin.

Jo vuoden 1968 puolella alkoi Ruotsin työvoimaimu lisätä työvoiman maastamuttoa Suomesta. Kun Ruotsissa työpaikkojen tarjonta kasvaa, ilmenee se yleensä noin puolen vuoden kuluessa Suomessa maastamuuton voimistumisena. Kertomusvuonna väestön muuttoliike oli poikkeuksellisen voimakasta, mikä johtui sekä Ruotsin korkeasuhdanteesta että maassamme pitkään jatkuneesta työttömyydestä, joka kotimaan työllisyystilanteen paranemisesta huolimatta viivästäneenä vaikutti muuttopäätöksen tekkoon. Maamme työnvälitystoimistot välittivät Ruotsiin työpaikan noin 9 500 työntekijälle, mikä oli lähes kolminkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Kun pääosa muuttaneista oli aikaisemmin pohjoisimmista työvoimapiireistä, vilkastui muuttoliike kertomusvuonna myös eräissä eteläisissä sekä keski- ja itä-Suomen työvoimapiireissä. Nimenomaan eteläisten työvoimapiirien osalta muuttoliike viittaa Ruotsin työvoimaimun ratkaisevaan merkitykseen muuttopäätöksen teossa. Ruotsin tilastollisen päätoimiston ennakkotietojen mukaan Suomen muuttotappio Ruotsiin vuonna 1969 oli kuitenkin noin 30 000 henkeä. Näistä noin 22 000 oli työiässä olevia töihin hakeutuneita suomalaisia. Näin ollen suuri osa muuttaneista hakeutui muutoin kuin työvoimaviranomaisten kautta työpaikkoihinsa.

Lokakuussa 1969 tuli voimaan sopimus yhteispohjoismaisesta muuttokirjasta. Sen mukaan on jokaisen jostakin pohjoismaasta toiseen muuttavan ilmoitettava muutostaan ao. maiden paikallisille väestörekisteriviranomaisille, jotka vaihtavat tietoja keskenään.

Vilkastuneen siirtolaisuuden seurauksena maamme väkiluku väheni vuonna 1969 noin 11 000–13 000 henkilöllä. Maastamuutto ja ammattikoulutuksen vajeus haittasivat jo tuotannon kasvu-

mahdollisuuksia eräillä teollisuusaloilla, kuten metalli- ja tekstiiliteollisuudessa, joissa ammattitaitoisen työvoiman puute muodostui pahimmaksi tuotannon kasvua haittaavaksi kapeikoksi.

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi työikäisen väestön ja koko työvoiman määrä sekä työlliseen työvoiman määrät elinkeinnoittain keskimäärin v. 1969 tapah-tuneet muutokset vuodesta 1968.

	Keskim. v. 1969 1000	Muutos henkilöä	vuodesta 1968 %
Koko työvoima	2 205	+16	+ 0,7
Työllinen työvoima	2143	+42	+ 2,0
Maatalous	443	-16	- 3,5
Metsätalous	80	- 4	- 4,8
Teollisuus	549	+22	+ 4,2
Talonrakennus	123	+11	+ 9,8
Maa- ja vesirakennus	68	- 4	- 5,6
Kauppa	313	+3	+ 1,0
Liikenne	149	+7	+ 4,9
Palvelukset	418	+25	+ 6,4
Työtön työvoima	62	-26	-29,6
Työttömyysaste %	2,8		

Vuoden 1969 keskimääräisiä lukuja tarkasteltaessa havaitaan työllisen työvoiman määrän kasvaneen 42 000 henkilöä eli 2 %. Voimakasaan työpaikkojen lisäys ei kuitenkaan maastamuuton ohella riittänyt supistamaan työttömyyttä kuin noin kolmanneksella. Työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 2,8 %, kun se edellisenä vuonna oli ollut 4,0 %. Vain maa- ja metsätaloudessa sekä maa- ja vesirakennustoiminnassa työvoiman määrä väheni. Sen sijaan teollisuudessa, talonrakennustoiminnassa sekä liikenteen ja palvelusten piirissä työllisyys kasvoi voimakkaasti. Uusia työpaikkoja syntyi kaikkiaan lähes 70 000.

Työllisyyden paraneminen alkoi ilme-tä selvästi voimistuneena vasta kerto-musvuoden toukokuussa ts. yli puoli vuotta sen jälkeen, kun taloudellinen noususuhdanne oli alkanut. Työttömien työnhakijoiden kokonaismäärä pvsytteli vuoden 1968 lukujen tasolla maaliskuun loppuun asti. Työttömyyden huippu osui helmikuun puoliväliin, jolloin työttömiä työnhakijoita oli ilmoittautunut työnvä-litykseen noin 77 000. Huhtikuusta läh-tien alkoi työllisyystilanteen kevenemi-nen näkyä myös työnvälityksen työttö-mien työnhakijoiden määrää osoittavissa luvuissa. Vuotta 1967 vastaava työllisyyssyttilanne saavutettiin elokuussa ja pienimmillään työttömien määrä oli

syyskuun loppupuolella, jolloin 34 000 työnhakijaa oli työtä vailla. Syksyn ai-kana työttömien määrässä tapahtunut kasvu oli edellisvuotta hitaampaa. Vuo-den vaihteessa työttömiä oli 45 000 eli runsaan kolmanneksen vähemmän kuin edellisen vuoden vaihtuessa. Näistä 28 000 sai työttömyyskassa-avustusta.

Vakauttamissopimuksen mukaisesti valtiolta päätti laajentaa voimakkaasti ammattikurssitoimintaa tavoitteena noin 22 000 työntekijän uudelleen ja täyden-nyskouluttaminen vuosittain vuoteen 1974 mennessä. Vuoden 1970 valtion tulo- ja menoarviossa myönnettiin mää-rärahoja 12—15 000 työntekijän kurssit-tamiseen eli noin kaksinkertainen mää-rä edelliseen vuoteen verrattuna.

Eduskunta hyväksyi syksyllä lakiesi-tyksen valtioneuvoston työnjaon muutta-misesta. Sen mukaan kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö jaetaan 1. 3. 1970 kahdeksi ministeriöksi: liikennemi-nisteriöksi ja työvoimaministeriöksi. Näin ollen ammattiyhdistysliikkeen eräs välitavoite aktiivisen työvoimapolitiikan tehostamiseksi vihdoon toteutui. Työ-voimapolitiikassa joudutaan uuden mi-nisteriön toimesta kiinnittämään entis-tä suurempi huomio ammattikoulutuk-seen, sen määrän ja laadun nostamiseen sekä työvoiman liikkuvuuden esteenä olevien haittojen kuten asuntopulan vä-

hentämiseen. Oman erityisen ongelman-
sa muodostaa maastamuutto, jonka vä-
hentäminen edellyttää koko talous- ja
työvoimapolitiikan uudelleen arviointia.

Palkat ja hinnat

Suomen Työnantajain Keskusliiton ke-
räämien ja Tilastollisen Päätoimiston
julkaisemien ennakkotietojen mukaan
olivat teollisuuden miespuolisten työn-
tekijöiden keskituntiansiot ilman erilli-
siä arkipyhäkorvauksia vuoden 1969
neljänneksellä (IV) neljänneksellä ns. vi-
rallisen palkkatilaston sisältämällä teolli-
suusaloilla 5,20 mk eli 8,1 % korkeam-
mat kuin vuoden 1968 vastaavalla nel-
jänneksellä. Naistyöntekijöiden keski-
tuntiansiot olivat vastaavana ajankohta-
na 3,62 mk eli 9,0 % korkeammat kuin
vuotta aikaisemmin. Keskituntiansioiden
kehitys teollisuudessa viimeisten kol-
men vuoden aikana ilmenee seuraavasta
asetelmasta:

Vuosi ja neljännes	Keskimääräinen tuntiansio ilman erillisiä arkipyhä- korvauksia, mk	
	Miehet	Naiset
1967 I	4,10	2,83
II	4,20	2,90
III	4,26	2,95
IV	4,26	2,96
1968 I	4,54	3,15
II	4,64	3,20
III	4,77	3,31
IV	4,81	3,32
1969 I	5,00	3,50
II	5,08	3,53
III	5,11	3,57
IV	5,20	3,62

Vuoden 1969 alussa vakauttamissopi-
muksen mukaisena palkkaratkaisuna ko-
rotettiin palkkoja yleisesti 16 penniä
tunnilta. Mainittu korotus merkitsi teolli-
suuden mies- ja naistyöntekijöiden yhe-
teenpainotetun keskituntiansion kohoa-
mistä 3,7%. Vuoden 1968 viimeiseltä
neljännekseltä vuoden 1969 viimeiselle
neljännekselle ovat teollisuuden työntekijöiden, miesten ja naisten yhteenpai-
notetut keskituntiansiot kohonneet 8,1
%. Näin ollen palkkojen sopimuskoro-

tuksen ja keskituntiansioiden nousun
välinen ero eli nk. "liukumien" oli ker-
tomusvuonna n. 4 %. Tämä tilastolli-
sesti kiistanalainen ja monilta osin sel-
vittämätön suure muodostui täten ker-
tomusvuonna suuremmaksi kuin vuonna
1968. Tilastolliseen ansioiden liukumi-
seen osittain lienee vaikuttanut kerto-
musvuonna työllisyyden selvä parantu-
minen. Eräillä aloilla voimistunut am-
mattityövoiman kysyntä ylitti vastaavan
tarjonnan. Työvoiman rakennemuutok-
set, jotka toisaalta omalta osaltaan il-
mensivät viime vuonna toteutunutta
kansantalouden keskimääräistä työn
tuottavuuden voimakasta kasvua, ai-
heuttivat osaltaan keskituntiansioiden
"liukumista".

Harjoitetun hintasäännöstelyn ansios-
ta vuoden aikana elinkustannusindeksin
heijastama kuluttajahintojen nousu hi-
dastui merkittävästi aikaisempiin vuo-
siin verrattuna. Joulukuusta 1968 jou-
lukuuhun 1969 elinkustannusindeksi ko-
hosi 1,7 %, kun vastaava nousu vuonna
1968 oli 5,6% ja vuonna 1967 7,4%.
Seuraavasta asetelmasta ilmenevät elin-
kustannusindeksin (1951:X=100) ja sen
alaryhmien indeksin muutokset joulu-
kuusta 1968 joulukuuhun 1969:

	1968 jouluk.	1969 jouluk.	muutos
Kokonaisindeksi	214,6	218,2	+1,7
Ravinto	240	243	+1,3
Asunto	434	449	+3,5
Lämpö ja valo	243	147	+2,8
Vaatetus	127	129	+1,6
Muut	212	215	+1,4

Elinkustannusindeksi oli vuonna 1969
keskimäärin 2,4 % korkeampi kuin vuot-
ta aikaisemmin. Tämä osoittaa, että vuo-
den 1968 jälkipuoliskolla alkaneen hin-
tojen nousun hidastumisen seurauksena
hinnat kohosivat vuoden 1969 aikana
merkittävästi vähemmän kuin aiempina
vuosina. Hinnathan nousivat vuosina
1960—67 keskimäärin 5 % vuodessa.
Kertomusvuoden alkupuolella tapahtu-
nut vajaan prosentin suuruinen kulutta-
jahintojen nousu aiheutui lähinnä tuon-
tihintojen kohoamisesta, vakauttamisso-
pimuksen mukaisesta maataloustuottei-

den tavoitehintojen korotuksesta sekä omistusasuntojen hoitokustannusten ko-
hoamisesta.

Kertomusvuoden alussa toteutettu 3,7 %:n suuruinen palkkojen yleinen sopi-
muskorotus merkitsi 2 %:n suuruista
reaalipalkkojen nousua joulukuusta 1968
joulukuuhun 1969. Jo aiemmin mainitun
ansioiden liukumisen johdosta keskitun-
tiansiot kohosivat enemmän. Teollisuu-
den mies- ja naistyöntekijöiden yhteen-
painotetut reaaliset keskituntiansiot oli-
vat kertomusvuoden viimeisellä neljän-
neksellä 6,3 % korkeammat kuin vuotta
aikaisemmin. Vuosikeskimäärinä lasket-
tuna nimelliset sopimuspalkat olivat ker-
tomusvuonna 5,2 % ja reaali-palkat 2,7
% korkeammalla tasolla kuin vuonna

1968. Nimelliset keskituntiansiot olivat
vuonna 1969 8,9 % korkeammat kuin
vuonna 1968. Kun elinkustannusindeksi
puolestaan kohosi vuodesta 1968 vuo-
teen 1969 keskimäärin 2,4 %, nousivat
teollisuuden mies- ja naistyöntekijöiden
yhteenpainotetut reaaliset keskituntian-
siot 6,4 % vuodesta 1968 vuoteen 1969.
Kun työajan lyhennyksen vuosiansioita
vähentäväksi vaikutukseksi arvioidaan
1,5 %, päädytään siihen, että vuonna
1969 teollisuuden työntekijöiden reaa-
litulot kasvoivat keskimäärin 4,9 % eli
hieman kansantalouden keskimääräistä
työn tuottavuuden kasvua hitaammin.

Tukkuhintaindeksi nousi kertomus-
vuonna edellisestä vuodesta 3,6 % ja
uusi rakennuskustannusindeksi 4,0 %.

Järjestö-, valistus- ja opintotyö

Järjestötoiminta

Järjestövaliokunta toimittuaan n.s. "vanhan SAK:n" järjestöjaostona vuoden -69 ensimmäisellä vuosipuoliskolla, hoiti järjestöllisiä kysymyksiä lähinnä ammatillisiin paikallisjärjestöihin päin. Erikoisen huomio kiinnitettiin näiden järjestöjen maaliskuussa pidettyihin edustajistojen vuosikokouksiin. Tällöin kiinnitettiin erityisesti huomiota ammattiyhdistysliikkeen eheyttämiskysymykseen.

Lähestyvä työväen vappujuhla sävytti ay-liikkeen toimintaa ja m.m. Jyväskylässä järjestettiin ammatillisen paikallisjärjestön taholta ja vasemmistopuolueiden tukiessa työväen yhteinen vappujuhla, johon osallistui noin 5 000 henkeä. Myös monilla muillakin paikkakunnilla järjestettiin suuria joukkotilaisuuksia.

Toukokuussa jaosto järjesti n.s. "työnsaannin päivän" kuudella paikkakunnalla, joissa tilaisuuksissa käsiteltiin työläisten oikeutta työhön ja toimeentuloon. Puhujina esiintyivät SAK:n ja jäsenliittojen edustajat.

SAK:n toimintaviesti -69-kampanja käynnistettiin 21. 9.—2. 11. välisenä aikana eheytyneen ammatillisen keskusjärjestön järjestökentässä 34 jäsenliiton perusjärjestöjen osallistuessa toimintaviestiin, jonka keskeisinä tunnuksina olivat lähestyvät eduskuntavaalit, työläinsäädännön uudistaminen, yritysdemo-

kratia, j.n.e. Toimintaviesti tavoitti 66 paikkakuntaa ja lähes 6 000 henkeen nousevan yleisömäärän.

Kansainvälisyys sävytti myöskin toimintaviestin reittitilaisuuksia, joihin osallistui maassa vierailevat Neuvostoliiton ammattiyhdistysvaltuuskunnat sekä Ruotsin LO:n edustus. Kulutusosuuskuntien Keskusliitto (KK) osallistui E-jäsenliikkeitensä kautta kaikkialla maassa toimintaviestin reittitilaisuuksiin kustannuksn ja puhujien osalta. SAK:n tunnus viestissä oli: "SAK-järjestäytymisellä uudistuksiin", sekä KK:n tunnus: Järjestynyt palkansaaaja — järjestynyt kuluttaja.

SAK:n kenttäorganisaatioon kuului 74 ammatillista paikallisjärjestöä, jotka kokosivat toimintansa piiriin lähes 200 000 osallistujaa erilaisten yhteisten toimintojen muodossa vuoden 1969 aikana.

SAK:n piiriasiamiesverkosto toimi kiinteästi Rovaniemellä, Tampereella, Varkaudessa ja Lappeenrannassa. Keski-suomea, Satakuntaa, Pohjanmaata ja Pohjois-Pohjanmaata pyrittiin hoitamaan SAK:n keskustoimistolta käsin ja vähin voimin. SAK:sta pyydettiin kentälle puhujia ja luennoitsijoita niin runsaasti, että useista sadoista pyynnöistä jouduttiin luopumaan lähinnä työnteekijäin vähyydestä johtuen. Edellä mainitut seikat tulivat ilmi myös n.s. työnsaannin päivän järjestelyissä.

Opinto- Ja koulutustoiminta

SAK:n koulutustoiminnan rakenne on kertomusvuoden aikana pysynyt entisen kaltaisena. Jo muutaman vuoden ajan ilmennyt kurssitoiminnan laajeneminen Ammattiyhdistysopistossa ja Pohjolan Opistossa on jatkunut voimakkaasti. Eri-tyisen suuri tarve on ollut viikon kestävien ammattiosastojen toimihenkilö- ja luottamusmiesskursseiden kohdalla; läheskään kaikki halukkaat eivät päässeet mukaan SAK:n kursseille. Myös kuukauden kestäville kursseille on ollut hyvää kysyntä.

Kertomusvuoden aikana toteutui kansanopistolain uudistus, joka astui voimaan 1. 1. 1970. Uusi laki parantaa kansanopistojen taloudellista asemaa yleensä sekä mahdollistaa vähintään 5 vrk. kestävät, opiston johonkin oppiaineeseen liittyvät kurssit valtionavun alaisuuteen. Uuden lain perusteella Ammattiyhdistysopiston ja Pohjolan Opiston toimintaedellytykset huomattavasti paranevat.

Koska opistojen mahdollisuudet täyttää ammattiyhdistysliikkeen määrällinen koulutustarve ovat varsin rajoitetut, on paikallista koulutusta pyritty entisestään voimistamaan. Eri-tyinen huomio on kiinnitetty opintokerhotyön vilkastuttamiseen ammattiosastoissa. Ilahduttavana piirteenä paikallisessa koulutuksessa on todettava amatillisten paikallisjärjestöjen ja työväenopistojen hyvä yhteistyö useilla paikkakunnilla.

Koulutusvaliokunta

Koulutusvaliokunnan (ent. koulutusjaosto) puheenjohtajana toimi koulutussihteeri Veli Lehtinen ja varapuheenjohtajana Antti Heikkilä. Muina jäseninä toimivat edustajakokoukseen saakka Juhani Hietanen, Heikki Pikkarainen, Vieno Björkman, Unto Luhtasaari, Holger Nieminen, Risto Koskinen sekä asian- tuntijajäsenenä Olavi Hurri. Sihteerinä toimi Risto Laakkonen. Edustajakokouksen jälkeen nimetyssä koulutusvaliokun-

nassa säilyivät entiset puheenjohtajat. Muut jäsenet ovat: Unto Rautiainen, Eugen Kaukolampi, Unto Luhtasaari, Jouko Möttönen, Holger Nieminen ja Eeva Hakala. Sihteerinä toimi aluksi Aimo Parrila ja 1. 12. alkaen Tuulikki Kannisto, joka mainitusta päivästä lähtien on toiminut koulutusosaston toisena työntekijänä. Koulutusvaliokunta kokoontui kertomusvuotena 6 kertaa.

Koulutussihteeri Lehtisen tehtävänä on ensisijaisesti kurssitoiminta Ammattiyhdistysopistossa ja Pohjolan Opistossa

Luentotoiminta

SAK:n toimihenkilöt ovat osallistuneet ammattiosastojen, paikallisjärjestöjen ja työväenliikkeen muiden järjestöjen luento- ja juhlatilaisuuksiin. Ammattikoululuentojen lukumäärä on kertomusvuonna edelliseen vuoteen vrt. kaksinkertaistunut. Ammattiyhdistysliikkeen toimitsijat kävivät lähes 50 ammattikoulussa luennoimassa ammattiyhdistystietoudesta. Luentotoiminta on lisääntynyt myös muissa oppilaitoksissa, kuten kauppakouluissa ja -opistoissa, kansalaiskouluissa sekä työväenopistoissa/kansalaisopistoissa on järjestetty erilaisia ammattiyhdistysliikettä esitteleviä kursseja ja se- lostustilaisuuksia.

Opintokerho- ja kirjeopiskelu

Kertomusvuoden aikana opintokerhojen toiminta vilkastui osittain sen vuoksi, että syksyllä valmistui uusi opintokerhoaineisto "ammattiyhdistystiedon perusteet". Edellisen kertomusvuoden aikana perustettu ammattiyhdistystoimikunta on työskennellyt lähinnä uudistaen ammattiyhdistysliikkeen opintokerhoaineistoa.

Toimintakauden 1968-1969 aikana oli TSL:ssä SAK:n ja sen jäsenliittojen alaisten opintokerhojen määrä 492 (190), joista valtionavun alaisia kerhoja oli 376 (157) ja näissä opiskelijoita 3 781. Mainitun kertomusvuoden aikana TSL:ssä oli kaikkiaan 2 674 opintokerhoa, joissa opiskelijoita valtionavun alaisissa kerhoissa 29 292.

Kurssit ja muut koulutustilaisuudet

Kansanopisto- ja kansankorkeakoulukurssit

Kurssi	Kurssiaika	Osallistujamäärä
Ay-opiston vuosikurssi	5. 10.—	43
Kielikurssi	1. 6.-28. 6.	40
SAK:n kesäkoulu	1. 6.-28. 6.	18
SAK:n kesäkoulu I ja II	3. 8.-30. 8.	42
XXIV luottamusmieskurssi	2. 11.-29. 11.	30
Pohjolan Opiston vuosikurssi	6. 10.—	30
Kesälukio	1. 8.-28. 8.	60
	Yht.	263

Muut kurssit

Naisten viikonloppukurssi	11. 1.—12. 1.	33
Ruotsinkiel. rahastonhoitajakurssi	19. 1.—22. 1.	8
Nuorten toimintatavotteet	25. 1.-26. 1.	68
Yritysdemokratia-seminaari	31. 1.— 2. 2.	135
MTM-kurssi	16. 2.-22. 2.	17
Työntutkimuskurssi	9. 3.—15. 3.	50
Ammattiosastojen puh.joht. sihteerikurssi	16. 3.-22. 3.	
Ammattiosastojen rahastonh.kurssi	16. 3.—22. 3.	68
Nuorten tiedotusseminaari	21. 3.—23. 3.	41
Ay-toimitsijaseminaari	23. 3.—29. 3.	13
	13. 4.-19. 4.	13
Luottamusmieskurssi/Pohjola	4. 5.— 9. 5.	43
Ruotsinkiel. luottamusmieskurssi	16. 5.—18. 5.	27
Ay-toimitsijaseminaari	20. 5.—21. 5.	18
Urakkahinnoittelukurssi	22. 6.-28. 6.	17
Työluokituskurssi	30. 6.- 3. 7.	19
Naisten opintoviikko	3. 7.—12. 7.	46
Skandinaavinen kesäkoulu	3. 8.—16. 8.	30
Ammattiosastojen puh. joht ja siht./Pohjola	21. 9.-27. 9.	26
Ammattiosastojen rahastonhoitaja Pohjola	21. 9.-27. 9.	20
Luottamusmieskurssi	28. 9.— 4. 10.	50
Työntutkimuskurssi	5. 10.-11. 10.	37
Nuorten talousseminaari	24. 10.—26. 10.	40
Työntutkimusseminaari	27. 10.-28. 10.	18
Ruotsinkiel. yritysdemokr.	31. 10 — 2. 11.	
Nuorisokurssi	3. 11.-15. 11.	29
	Yht.	866

Muut koulutustilaisuudet

Kurssi	Kurssiaika	Osallistujamäärä
Talousspol. neuvottelupäivät	5.-6. 1.	210
Työehtosop.pol. "	13.-14. 1.	21
Toimitsifaseminaari	16.-17. 1.	10
Työturvallisuusseminaari	24.-25. 2.	17
Ammattiyhd.nuorten retkeilypäivät	15.-17. 8.	290
Ammattiyhdistysnaisten retkeilypäivät/Pohjola	15.-17. 8.	250
Ammattiyhdistysnaisten retkeilypäivät/Kiljava	30.-31. 8.	450
Paikallisjärjestöjen neuvottelupäivät	13.-14. 9.	160
	Yht.	1408

Alue- ja paikallinen koulutustoiminta

Ensisijaisesti SAK:n piiriasiamiesten, muiden toimitsijain ja paikallisten luottamushenkilöiden yhteistyönä järjestettiin ilta- ja viikonloppukursseja seuraavasti koko maassa:

Aihe	Kurssien lukumäärä	Osallistujamäärä
Luottamustehtävät	33	591
Järjestötehtävät	17	416
Ammattiyhdistystieto	64	6 670
Työlainsäädäntö	8	221
Talouspoliittiset tilaisuudet	11	210
Eläkepoliittiset tilaisuudet	21	630
Naistoiminta	55	571
Nuorisotoiminta	9	135
Muut aiheet	12	1 156
	230	10 600

Yhteenveto

Koulutustilaisuuden luonne	Kurssien lukumäärä	Osallistujamäärä
Kansanopisto- ja kansankorkeakoulu-	8	263 (22 228)
kurssi	8	263 (228)
Muut kurssit ja seminaarit	26	866 (734)
Muut koulutustilaisuudet	8	1 408 (1 451)
Alue- ja paikallinen koulutustoiminta	230	10 600 (9 574)
Yht.	272	Yht. 13 137 (11 987)

SAK:n jäsenliittojen koulutustoiminta

Jäsenliittojen koulutustoiminta on kertomusvuotena lisääntynyt ja aihevalikoimaltaan monipuolistunut. Kurssien ja osallistujien lukumäärä on useiden liittojen kohdalla lisääntynyt, näin erittäinkin luottamusmieskurssien kohdalla.

Ammattiyhdistysopisto

Kertomusvuoden aikana opisto järjesti 7 kuukautta kestävästä vuosikurssista, joka jakautui yleislinjaan ja kielilinjaan, neljä neljän viikon kansankorkeakoulukursseja, joista kaksi kesäkoulua, yksi luottamusmieskurssi ja yksi kielikurssi sekä kesälukio. Vuoden 1969 aikana järjestettiin yhteensä 66 kurssia joiden yhteinen osallistujamäärä oli 2 732 henkeä. Ulkomaisia vieraita kävi kertomusvuoden aikana 382 henkeä. Kansanopistokurssit käsittivät 253 henkeä. Yhteensä 3 367 henkeä, osallistui Ammattiyhdistysopistossa järjestetyille eri kursseille.

Kurssivuorokaudet jakautuivat seuraavasti:

- vieraita kursseja 8 543 vuorokautta
 - kuukauden kestäviä kansankorkeakoulukursseja 5 740 vuorokautta
 - vuosikurssi 8 668 vuorokautta
 - retkeläiset ja ulkolaiset vieraat 863 vuorokautta.
- Yhteensä kurssivuorokausia kertyi kertomusvuoden aikana 23 814.

Ammattiyhdistysopiston esimiehenä ja johtokunnan puheenjohtajana toimi 7. 6. 1969 saakka Sulo Penttilä, varapuheenjohtajana Jaakko Viitasalo ja muina jäseninä Helvi Raatikainen, Aapeli Lankinen, Kerttu Vainio, Erkki Salomaa, Onni Koski, Olavi Hurri, Emil Strand ja asiantuntijajäsenenä Matti Pyhälä. Varajäseninä olivat Vieno Björkman, Jouko Salminen, Sulo Maanonen, Juhani Hietanen, Bo Winqvist, Toivo Ranta, Viljo Järvinen ja Matti Ojala 7. 6. 1969 saakka.

Opiston esimiehenä ja johtokunnan

puheenjohtajana on kertomusvuotena toiminut Veli Lehtinen, varapuheenjohtajana Risto Koskinen sekä muina jäseninä Eeva Hakala, Antti Heikkilä, Olavi Hurri, Eugen Kaukolampi, Onni Koski, Aapeli Lankinen ja Emil Strand. Varajäseninä ovat olleet Vieno Björkman, Raimo Havasara, Juhani Hietanen, Unto Luhtasaari, Holger Nieminen, Matti Ojala, Jouko Salminen, Bo Winqvist sekä asiantuntijajäsenenä Lauri Sallanniemi.

Opiston johtajana on toiminut Emil Strand, apulaisjohtajana Seija Strand sekä muina vakinaisina opettajina fil.kand. Anja Oksanen, hum.kand. Pentti Aho, yht.kand. Markku Säiniö 30. 9. saakka, 1. 10. lähtien yht.lis. Arvo Santonen sekä 1. 11. lähtien opettaja Kalle Pirttijärvi, joka on toiminut kertomusvuotena perustetussa harjoitusaineiden opettajan toimessa.

SAK:n kuntokeskus

Kuntokeskuksen toiminta on kertomusvuonna vilkastunut entisestään. Sen merkitys SAK:n koulutustoiminnan osana on oivallettu ja lähes kaikkiin Kiljalla järjestettyihin kursseihin on kuulunut testauksia, kuntoliikuntaa ja luentoja. Kuntokeskuksessa järjestetyissä tilaisuuksissa on ollut vuoden aikana yhteensä 6 496 kirjattua osanottajaa. Retkikuntien käynnit, sekä ottelujen ja kilpailujen katsojamäärät huomioiden voidaan todeta Kuntokeskukseen tutustuneen yli 10 000 henkeä.

Kuntokeskuksen johtokunnan puheenjohtajana on toiminut Ahti Fredrikson ja jäseninä Emil Strand, Matti Ojala, Veikko Kansikas, Matti Kivistö, Sakari Montonen, Rauno Kousa, Raili Pakarinen, Mauno Ahonen sekä Tauno Salama Kansanurheilun Keskusliitosta.

Kuntokeskuksen johtajana on toiminut Mauno Ahonen. Myynti- ja mainosasioiden hoitajana Raili Pakarinen, toimistoapulaisena Raili Karonen ja siivoojana Sirkka Jyrkänne.

Kuntokeskuksessa on järjestetty vuoden aikana tilaisuuksia seuraavasti:

Kuntokeskuksen pienessä luentosalissa on vuoden mittaan järjestetty useita kursseja ja luentotilaisuuksia.

Pohjolan Opisto

	Osanottajia
Kuntöloomakursseja	111
kurssija	4 144
Kuntokurssit	271
Satunnaisia liikuntatilaisuuksia:	
Kilpailuja	832
Järjestöjen tilaisuuksia	832
Muita tilaisuuksia:	
Asiakkaiden tilaisuuksia ja	
kurssija	4 144
Yksityisiä henkilöitä	158
Yht.	6 496

Kuntotestauksia on vuoden aikana suoritettu 871.

Kuntokeskuksen liikuntatilojen jatkuva käyttö osoittaa sen muodostuneen myös ympäristön työpaikkaliikunnan ja urheiluelämän tukikohdaksi.

Kuntokeskuksen muusta toiminnasta voidaan mainita luentotoiminta sekä lehtikirjoitukset ja kunto-ohjelmien julkaiseminen ay- ja päivälehdissä. Kaikille kävijöille on tarjolla sopivia kunto-ohjelmia ja -välineitä, joiden käyttöön on opastettu.

Pohjolan Opiston luonne ammattiyhdistysliikkeen koulutuskeskuksena on kertomusvuoden aikana tullut entistä selvemmin esiin. Opistossa järjestettiin SAK:n toimesta kolme viikon kestävää kurssia, joiden yhteinen osallistujamäärä oli 89 henkeä. Kaikkiaan järjestettiin kertomusvuonna 84 koulutus- ja muuta tilaisuutta, joiden yhteinen osallistujamäärä oli 3 125 henkeä. Ammattiyhdistysliikkeen tilaisuuksia oli 22 ja niiden osallistujamäärä 1 152 henkeä.

Pohjolan Opiston johtokunnan puheenjohtajana ja esimiehenä toimi 30. 9. saakka Niilo Hämäläinen ja siitä eteenpäin Veli Lehtinen, varapuheenjohtajana Kalle Pirttijärvi ja muina jäseninä Aarre Happonen, Arvi Hautamäki, Olavi Hurri, Unto Luhtasaari sekä 30. 9. saakka Reino Pienimäki, jonka jälkeen hänen tilalleen tuli Markku Säiniö.

Pohjolan Opiston johtajana toimi 30. 9. saakka valt.kand. Reino Pienimäki ja 1. 10. lähtien yht.kand. Markku Säiniö. Apulaisjohtajana on hum.kand. Anna-Liisa Vesterinen ja muina opettajina valt.kand. Riitta Joutsen ja 31. 5. saakka yht.yo. Tuulikki Kannisto.

Naisten toiminta

Kertomusvuoden alussa tammikuun 11–12. päivinä järjestettiin ammatillisten paikallisjärjestöjen naisjaostojen edustajille neuvottelukokous alkaneen vuoden toiminnan suunnittelun merkeissä, Kiljavan Kuntokeskuksessa. Ay-naisten toiminnassa on kiinnitetty huomiota opintokerhotoimintaan ja työelämän ongelmien käsittelyyn eri naisjaostojen alueillaan järjestämissä tilaisuuksissa. Opintokerhojen keskeisimpänä aiheena on ollut "Uudistuva ammattiyhdistysliike", myös kirjallisuuden ja yhteiskunnallisten aiheitten käsittelylle on omistettu kerhoiltoja. Ay-naisten opintoviikolle Kiljavan Ammattiyhdistysopistolla osallistui neljäkymmentäyhdeksän eri ammattiliittojen jäsentä. Retkeilypäivät Pohjolan Opistolla elokuun 16–17. päivinä onnistuivat kolmensadan ammattiyhdistystoverin osallistuessa niille Pohjois-Suomen eri ammatillisten paikallisjärjestöjen piiristä. Monipuolisesta ohjelmasta vastasivat Oulun kaupunginteatterin näyttelijät ja kaupunginorkesterin muusikot. Juhlapuheen piti sihteeri Viljo Kuokkanen.

Kiljavan Ammattiyhdistysopistolla pidetyille retkeilypäiville kokoontui neljä-sataaviisikymmentä henkeä etelä- ja keski-Suomen ammatillisten paikallisjärjestöjen naisjaostoista. Juhlapuheen piti SAK:n puheenjohtaja Niilo Hämäläinen ja ohjelmaan kuului myös Jyryn naisvoimistelijoitten esityksiä sekä näyttelijätär Mai-Brit Heljon valloittava huumori. Monipuolisesta musiikkiohjelmasta huolehtivat Viitamäen muusikkoveljekset.

Kuusikymmentäviisi ammatillisten paikallisjärjestöjen naisedustajaa ahkeroi tulevan toimikauden ohjelmaa suunnittelemassa ay-naisten neuvottelupäivillä Kiljavan Kuntokeskuksessa syyskuun 13.–14. päivinä.

Toimintavuoden aikana on otettu opiskelun ja toiminnan kohteeksi maassamme yleisemminkin virinnyt kuluttajavalistus. Seliteltäessä kuluttajavalistuksen yleisiä periaatteita on moniin yksityistalouden ongelmiin saatu ohjausta ja neuvontaa Kotineuvontaliitolta. Sen järjestämiä kursseja on ollut yhteensä

kaksikymmentäkolme, joissa osanottajia yhteensä neljäsataakymmenen. Näitä tarpeelliseksi osoittautuneita kursseja on järjestetty seuraavilla paikkakunnilla: Helsinki, Tervakoski, Forssa, Oulu, Hamina, Rovaniemi, Kokkola, Viiala, Karvia, Pieksämäki, Inkeroinen, Anjala, Joutseno, Pori ja Pietarsaari.

SAK:n edustajina valtakunnallisessa kuluttajaneuvostossa ovat olleet sihteeri Helvi Raatikainen varaedustajanaan toimitsija Vieno Hämäläinen. Helvi Raatikainen on kuulunut myös kuluttajaneuvoston opetusjaostoon ja Vieno Hämäläinen sen kotitalousneuvonnan työryhmään.

Ammatillisten paikallisjärjestöjen naisjaostojen virallisia kokouksia on kertomusvuoden aikana ollut kolmekymmentäkahdeksan, joissa osanottajia viisisataayhdeksänkymmentäneljä ja neuvottelutilaisuuksia kaksikymmentäkolme, joita seurasi neljäsataaneljäkymmentäviisi henkeä. Tämän lisäksi ammatillisten paikallisjärjestöjen naisjaostot ovat omatoimisesti järjestäneet erilaisia tilaisuuksia ja "tapahtumia" kertomusvuoden aikana, ja osallistuneet yhteisiin tilaisuuksiin joita ammatilliset paikallisjärjestöt ovat pitäneet joko kokouksina, juhlina tai retkinä.

Toimintansa päättäneen Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton naisjaostoon kuuluivat puheenjohtajana Sylvi Katajainen, sekä jäseninä Irene Yriälä, Kerttu Vainio, Greta Matvejeff, Raija Hanskala, Elin Eskman, Kirsti Rahikka, Greta Bäckman. Sihteerinä toimi SAK:n naissihteeri Helvi Raatikainen.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön naisjaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Helvi Raatikainen SAK, varapuheenjohtajana Irene Yrjälä Tekstiilityöväen liitto, sekä jäseninä Kirsti Ryynänen Elintarviketyöläisten liitto, Anna-Liisa Saarela Rakennustyöläisten liitto, Ebba Keskinen Liiketyöntekijäin liitto, Helvi Heinonen KTV, Kaarina Kari Paperiteollisuuden työntekijäin liitto ja Elli Eerola Metallityöväen liitto. Naisvaliokunnan sihteerinä on ollut toimitsija Vieno Hämäläinen SAK.

SAK:n vieraana oli 21. 8.–1. 9. välisenä aikana neuvostoliittolainen ammat-

tyhdistysnaisten valtuuskunta. Se tutustui naisten työoloihin ja ammattiyhdistysliikkeen toimintaan Helsingissä, Tampereella, Nokiällä, Mäntässä, Viitasaarella, Säynätsalossa ja Kiljavan Ammattiyhdistysopistolla.

SAK:n naissihtööri Helvi Raatikainen oli 1. 10.—25. 11. 1969 välisen ajan virkavapaana osallistuen Yhdistyneitten Kansakuntien 24. yleisistuntoon Suomen hallitusdelegation jäsenenä oman puolueensa edustajana.

Nuorisotoiminta

SAK:n nuorisovaliokuntaan edustajakokoukseen saakka kuuluivat Antero Mäki puheenjohtajana (Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto), varapuheenjohtaja Matti Ojala (Muurarien liitto) sekä jäsenenä Toivo Ilanta (Puutyöväen liitto) Karl Eriksson (Elintarviketyöläisten liitto) Veikko Behm (Rautatieläisten liitto) Pekka Heinonen (Metallityöväen liitto) Topi Tolvanen (Rakennustyöläisten liitto). Nuorisovaliokunnan kokoussihteerinä toimi kulloinkin nuorisosihtööri.

Edustajakokouksen jälkeinen nuorisovaliokunta sai seuraavanlaisen kokoonpanon: Pekka Heinonen puheenjohtajana (Metallityöväen liitto), Matti Puumalainen (Liiketyöntekijäin liitto), Raimo Kantola (VY), Matti Ojala (Muurarien liitto) Reijo Boman (Nahka-, jalkine- ja kumityöväen liitto), Topi Tolvanen (Rakennustyöläisten liitto) Seppo Niemi (Tekstiilityöväen liitto), Tuulikki Kannisto (SAK), asiantuntijoiksi nimitettiin Sulo Hentula TSL ja Tauno Salama KUK.

Toimintavuoden aikana nuorisosihteerin tehtävissä vt:nä oli ruotsinkielisen jaoston sihtööri Risto Laakkonen 1. 1. 70–31. 5. 70. 1. 6.–8. 12. 70 Tuulikki Kannisto ja 9. 12. alkaen Ari Kekkinen.

Toimintavuoden aikana järjestettiin kaksi nuorisokurssia Ammattiyhdistysopistossa, nuorten tiedotusseminaari sekä talouspoliittinen seminaari. Perinteisen kesäleirin asemasta järjestettiin Nokiällä maata käsittävä viikonloppuleiri, jossa lentopalloturnauksen ohessa käsiteltiin myös aseistakieltäytymiskysymyksiä.

Nuorisovalikunta nimesi syksyllä nuorisopoliittisen toimikunnan, jonka tehtä-

väksi määriteltiin ammattiyhdistysnuorten nuorisopoliittisen ohjelman valmistaminen vuoden 1971 edustajakokoukselle esitettäväksi. Nuorisovalikunta järjesti ammattiyhdistysnuorille Ruotsiin matkan, jolloin ensisijaisesti tutustuttiin ammattiyhdistysnuorten toimintaan Keski-Ruotsissa.

Ruotsinleiden sihteeristö

SAK:n ruotsinkielinen sihteeristö koontui vuoden 1969 aikana 12 kertaa. Sihteeristön kokoonpano 19. 6. 1969 asti oli seuraava: puheenjohtaja Olavi Saarinen, Ahti Fredriksson SAK, varapuheenjohtaja Carl Sundberg Rakennustyöläisten Liitto, Runar Wirtanen, Metallityöväen Liitto, Risto Koskinen Rakennustyöläisten Liitto, Raimo Lindell Rautatieläisten Liitto, Reijo Hyytiä Suomen Työläisliitto. Sihteeristön kokopäivätoimisena sihteerinä ja toimitsijana on toiminut Risto Laakkonen. Sihteeristön kokoonpano oli 10. 10. lähtien seuraava: puheenjohtaja Ahti Fredriksson SAK, varapuheenjohtaja Sigurd Norrmen KTV, Jarl Sund Elintarviketyöläisten Liitto, Aarno Peltokoski Liiketyöntekijäin Liitto, Reijo Hyytiä Suomen Työläisliitto, Risto Laakkonen SAK, Carl Sundberg, Rakennustyöläisten Liitto ja Harry Fredriksson Suomen Metallityöväen Liitto. Sihteeristön toimitsijana ja sihteerinä toimi Risto Laakkonen.

Sihteeristön toiminta-alueelle perustettiin kertomusvuoden aikana kaksi uutta paikallisjärjestöä, Paraisten Amatillinen Paikallisjärjestö ja Kristiinankaupungin Amatillinen Paikallisjärjestö. Sihteeristö järjesti kertomusvuoden aikana Kiljavan Ammattiyhdistysopistossa seuraavat kurasit: taloudenhoitajakurssi 19–22. 1., 11 osanottajaa; luotamusmieskurssi 16–18. 5., 14 osanottajaa ja SAK:n pohjoismainen kesäkoulu 3–16. 8. Pohjoismaiseen kesäkouluun osallistui 10 osanottajaa Suomesta, 9 Ruotsista, 4 Tanskasta ja 6 Norjasta. Lisäksi sihteeristö on järjestänyt paikallisia kursseja seuraavilla paikkakunnilla: Kristiinankaupunki, Hanko ja Parainen. Sihteeristö on pyrkinyt kiinnittämään

huomiota opintomateriaalikysymykseen. Jäsenistölle on mahdollisuuksien mukaan välitetty aineistoa pääasiassa Ruotsin LO:n kustantamana. Sihteeristöä on edustanut TSL:n ruotsinkielisessä sihteeristössä Ahti Fredriksson ja Risto Laakkonen. Sihteeristöä edustaa SAK:n hallituksessa sen puheenjohtaja Ahti Fredriksson, varajäsenenä Sigurd Norrmen. Kertomusvuonna on etsitty mahdollisuuksia keskitetyn tarpeellisen julkaisu-toiminnan aloittamiselle, mutta järjestölisestä hajanaisuudesta johtuen ei tarvittaviin tuloksiin ole päästy.

Sihteeristön toiminta-alueella oli toiminnassa 15 ammatillisesta paikallisjärjestöstä, joiden kokouksiin ja tilaisuuksiin sihteeristön toimitsija on osallistunut. Sihteeristö on ollut neuvottelukosketuksessa ja yhteistoiminnassa eri ruotsinkielistä vähemmistöä edustavien järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Sihteeristö on välittänyt luennoitsijoita oppilaitok- ja tilaisuuksiin joissa ay-liikettä on esitelty.

Tiedotustoiminta

SAK:n tiedotustoiminnalle oli leimauttavana vuoden 1969:n aikana ammattiyhdistysliikkeen eheytymiseen liittyvät kysymykset. Tästä johtuen tiedotustilaisuuksia lehdistölle, radiolle ja TV:lle pidettiin enemmän kuin aikaisempina vuosina. Tiedotusosasto toimitti joukkotiedotusvälineille tiedotusmateriaalia kaikkiaan 488 liuskaa, tiedotustilaisuuksia pidettiin 27, joista joukkotiedotusvälineiden poliittisille toimittajille seminaari

yhdessä STK:n kanssa. Ammattiyhdistyslehdistölle järjestettyjä tilaisuuksia oli 8.

Eheytyneen ammattiyhdistysliikkeen vaikutus tuntui myös jäsenkentässä. Kaikkiaan 16 ammatillisessa paikallisjärjestössä käsiteltiin ammattiyhdistysliikkeen tiedotustoimintaa ja kokouksista annetuissa julkilausumissa edellytettiin sekä keskusjärjestön että liittojen tiedotustoiminnan voimakasta tehostamista. Ennenkaikkea kiinnitettiin huomiota ammattiyhdistyslehdistön kehittämiseen, eräissä kokouksissa vaadittiin mm. Palkkatyöläisen muuttamista 6-päiväiseksi koko ammattiyhdistysjäsenistöä kattavaksi päivälehdiksi. Tiedotusvaliokunta käsittelee tiedotustoiminnan kehittämistä kokouksissaan päättäen mm. suositella tutkimuksen suorittamia ammattiyhdistyslehdistön luottavuudesta.

Palkkatyöläinen ilmestyi vuoden aikana 50 numerona, joista 12-sivuisia oli 34, 16-sivuisia 6, 8-sivuisia 9 ja 4-sivuisia 1. Lehden päätoimittajana toimi 30. 6. saakka Erkki Ikäheimonen ja 1. 7. alkaen vt-päätoimittajana V. S. Montonen, joka samalla toimi myös tiedotus-sihteerinä. Lehden toimitukseen kuuluivat toimittajat Elsa Aaltonen ja Pertti Hyvönen (1. 11. alkaen).

SAK:n hallituksen nimeämään tiedotusvaliokuntaan ovat kuuluneet V. S. Montonen puheenjohtajana sekä jäseninä Pentti Kinha, Reino Tuomi, Alvar Lankila, Pauli Nieminen, Kimmo Kevätsalo, Martti Nieminen ja Erkki Ikäheimonen. Valiokunnan sihteerinä on toiminut Elsa Aaltonen.

Sosiaalipoliittiset kysymykset

Yleistä

Kertomusvuoden aikana voitiin merkitä aikakirjoihin kolme merkittävää uudistusta eläketurvan kehittämisen osalta. Kansaneläkejärjestelmään liitettiin perhe-eläke ja asumistuki. Perhe-eläke annettiin 17. 1. ja tuli osittain voimaan lokakuun 1 päivänä, kun sitävastoin asumistukea koskeva laki kansaneläkkeeseen suoritettavasta tukilisästä ja asumistuesta tuli voimaan 1. 1. 1970. Kolmas merkittävä uudistus, joka katkaa erittäin merkittävän osan koko väestöstä, on yrittäjäeläkelait, erikseen maatalousyrittäjille ja muille yrittäjille.

Syyskuun alusta tuli voimaan useita sairausvakuutuslakiin tehtyjä muutoksia. Laki muuttui sairaanhoitokorvausten osalta ensisijaiseksi, mikä tekee mahdolliseksi korvauksen saamisen sairausvakuutuksesta riippumatta siitä, minkä lain nojalla lopullinen korvaus olisi suoritettava. Päivärahan saajien piiriä laajennettiin siten, että päivärahaa alettiin maksaa myös oppilaitoksessa tai ammatikursseilla opiskeleville. Tämä merkitsi päivärahan saajien piirin laajenemista n. 100 000 hengellä.

Samassa yhteydessä muutettiin sairausvakuutuslakia myös työpaikkaterveydenhuollon aiheuttamien kustannusten korvaamisen osalta. Muutettujen

Vasemmalla:

1969 Ruotsalaisia ammattiyhdistyslehtien toimittajia oli syksyllä SAK:n vieraana. Kuvassamme ruotsalaiset lehtimiehet isäntineen.

säännösten mukaan on työnantajalla oikeus saada Kansaneläkelaitoksesta korvauksiksi katsottava korvaus niistä kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet sairauksien ennakolta ehkäisevän toiminnan järjestämisestä työntekijöille tai heidän perheenjäsenilleen.

Työeläkepuolella ei tapahtunut mitään merkittävää uutta. Vuoden alusta tulivat voimaan ne uudistukset, jotka I vakautamissopimuksen yhteydessä oli sovittu järjestettäväksi ja merkitsivät vähimmäiseläkeprosentin korottamista 22 %:in ja työttömyysajan ottamista huomioon eläkkeen ansainta-aikana.

Sosiaaliturvan kehittäminen ei rajoittunut vain lakisääteisen puolen kehittämiseen, vaan edettiin sopimuspuolella samanaikaisesti. Helmikuussa allekirjoitettiin keskusjärjestöjen välillä työturvallisuuden tehostamista tarkoittavat sopimukset.

Kertomusvuoden alkupuolella vallitsi ankara työttömyys ja tästä syystä kiinnitettiin myös työttömyysvakuutuksen kehittämiseen suurta huomiota. Mitään valmista ei tällä sektorilla kuitenkaan ehtinyt kertomusvuoden aikana syntyä.

Työttömyysvakuutus

Taloudellisessa kehityksessä vuoden 1968 lopulla myönteiseen suuntaan tapahtunut käänne ei näkynyt vastaavana kertomusvuoden alussa. Työllisyystilanteen heikkeneminen jatkui aina helmikuun puoliväliin asti. Helmikuun 10 päivän tilastojen mukaan oli työttömiä työnhakijoita työnläilyksessä 77 350 henkeä. Helmikuun loppuun mennessä oli työttömien työnhakijoiden lukumäärässä jo tapahtunut vähäistä alenemis-

oli samanaikaisesti lisääntynyt ja vaikein vaihe oli sivuutettu. Työllisyystilanne parani jatkuvasti aina kesäkuun loppuun asti, jolloin työttömiä työnhakijoita rekisteröitiin 36 214. Heinäkuussa tapahtui kehityksessä tilapäistä taantumista, joka kuitenkin kääntyi vielä nousuun ja alhaisin työttömien työnhakijoiden lukumäärä — 33 793 — rekisteröitiin syyskuun lopussa. Tämän jälkeen alkoi tilanne jälleen kausiluontoisesti heikkenemään ja joulukuun lopussa oli työttömiä työnhakijoita 45 763. Tilanne oli kuitenkin huomattavasti parempi kuin vuotta aikaisemmin, jolloin rekisteröity työttömyys oli 71 101 henkeä.

Varsin suuri osa työttömistä työnhakijoista oli työttömyyskassojen jäseniä ja heidän toimeentulonsa oli tätä kautta turvattu.

Neljän ensimmäisen kuukauden aikana oli työttömistä työnhakijoista keskimäärin 54 % työttömyyskassojen jäseniä. Samaan aikaan maksettiin myös eniten työttömyyskorvauksia, jonka saajia näinä kuukausina oli n. 18 % kaikista työttömistä työnhakijoista. Erimuotoisen työttömyysvakuutuksen piiriin kuului tuohon aikaan yli 70 % kaikista rekisteröidyistä työttömistä ja vakuutusturvan ulkopuolelle jäi vajaat 30 %. Työttömyyskassojen jäsenten suhteellinen osuus kaikista rekisteröidyistä työttömistä vaihteli lopun vuotta 29 % ja 62 %:n välillä. Viimemainittu korkea prosenttiluku saavutettiin joulukuun lopussa, jolloin työttömien työnhakijoiden lukumäärä oli jälleen noussut yli 45 000. Kortistoja ei suljettu koko kesänä. Parhaanakin aikana, heinäkuun lopussa, oli kortistoissa työnhakijoita.

Kertomusvuoden alussa korotettiin työttömyyskassojen päiväavustuksia ja työttömyyskorvauslakiin perustuvia päiväkorvauksia joulukuun 19. päivänä 1968 tehtyyn valtioneuvoston päätökseen perustuen n. 15 %. Huoltovelvollisen kassan jäsenen päiväavustus nousi korotuksen johdosta 16,50 markasta 19,00 markkaan päivässä. Työttömyyskorvauksen enimmäismäärä päivää kohti nousi 14,50 markkaan.

Toukokuussa asetettiin valtion komitea tutkimaan työttömyysvakuutuksen

kehittämistä. Komiteassa on myös SAK:n edustus. Asiaa on myöskin tutkittu työttömyysvakuutusasian neuvottelukunnassa. Molemmissa elimissä on SAK:n edustus. Tuloksia ei kuitenkaan saatu vielä kertomusvuoden aikana.

Työttömyysvakuutuksen kehittämismahdollisuuksia on myöskin tutkittu keskusjärjestön toimesta. Syyskuun 23 päivänä asetettiin viisimiehinen toimikunta asiaa selvittämään. Ensimmäisessä asiaa koskevassa muistiossaan työryhmä rajoittui selvittämään asian periaatteellista puolta ja esitti käsityksenään, että mmattiyhdistysliikkeen tulisi pyrkiä säilyttämään nykyinen, vapaaehtoisuuteen perustuva työttömyysvakuutusjärjestelmä ja kiireellisesti selvittää, mitä voitaisiin tehdä järjestelmässä esiintyvien puutteiden ja epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmän työ jatkuu. Jatkossa sen tehtäviin kuuluu laatia ehdotus työttömyysvakuutusjärjestelmän parantamiseksi.

Työeläke

Kertomusvuoden alusta tulivat voimaan I vakauttamissopimukseen perustuen tehty työeläkelakien muutokset, jotka merkitsivät mm. työeläkkeiden vähimmäistason korottamista 22 %:iin eläkkeen perusteena olevasta palkasta ja työttömyysajan ottamista huomioon eläkkeeseen oikeuttavana ansainta-aikana. Työeläkkeen saajia oli vuoden lopussa 89 148 (70 024)¹ henkeä, joista vanhuuseläkkeellä 44 773 (34 164) ja työkyvyttömyyseläkkeellä 44 375 (35 860). Keskimääräinen eläke oli vuoden lopussa 166 mk/kk (142).

Perhe-eläkkeiden lukumäärä oli vuoden lopussa 11 182 (6 650) ja keskimääräinen eläke 155 mk/kk (141).

Työeläkkeiden indeksiturva

Työeläkkeitä korotettiin kertomusvuoden alussa maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneita muutoksia vastaavasti 10,3 %:lla. Marraskussa vahvistettiin syys-

Kuukausi	Avoimia työpaikkoja	Työttömät työnhakijat			
		Yhteensä	Työttö- myyskor- avustuksen saajia	Työvoimakuntien kortistoissa	
				Yhteensä	Työttö- myyskor- vauksen saajia
Tammi I	5 059	76 972	41 603	13 525	12 418
Helmi II	5 717	77 050	42 173	14 056	13 137
Maalis III	7 037	76 748	41 148	15 006	14 250
Huhti IV	9 293	69 286	36 535	14 557	13 835
Touko V	9 848	50 070	19 653	4 969	4 111
Kesä VI	7 745	36 214	17 132	609	408
Heinä VII	8 434	38 441	20 658	148	—
Elo VIII	12 372	34 401	9 961	156	—
Syys IX	10 136	33 793	10 160	440	248
Loka X	8 932	39 218	14 569	676	375
Marras XI	8 530	41 741	20 446	1 353	1 008
Joulu XII	7 889	45 763	28 410	2 879	2 457
Yhteensä	100 992	610 697	302 448	67 374	62 245
Keskim./kk	8 416	51 641	25 204	5 698	5 187

kuun palkkatasoon perustuen vuoden 1970 palkkaindeksiluvuksi 197 pistettä. Indeksiluvun nousu — 15 pistettä — merkitsee työeläkkeiden nousua 8,2 %:lla vuoden 1970 alusta lukien. Indeksien valossa näyttää työeläkkeiden työeläkeläisten voimaantulosta lähtien seuraavalta:

Vuosi	Palkka- indeksi	Muutos edellisestä vuodesta %
1962	100	—
1963	106	6,0
1964	116	9,4
1965	130	12,1
1966	142	9,2
1967	152	6,6
1968	165	8,5
1969	182	10,3
1970	197	8,2

Tietoja eläkkeensaajista sivulla 36

Työturvallisuus

Työturvallisuuden tehostamiseksi solmittiin työmarkkinakeskusjärjestöjen välillä helmikuun 4 päivänä sopimus työpaikoilla tehtävästä työturvallisuustyöstä. Samana päivänä allekirjoitettiin myöskin sopimus turvallisuustyön työalatoimikunnista ja työsuojelun keskuksista. Näihin sopimuksiin liittyy sopimus turvallisuustyön organisaatiosta ja tehtävistä. Sopimusten tekstit seuraavassa:

Sopimus työturvallisuustyöstä työpaikoilla

Työturvallisuuslaissa asetetaan työnantajalle velvollisuus ottaa varteen kaikki, mikä työnlaatuun, työolosuhteisiin, työntekijän ikään, sukupuoleen, ammattitaitoon ja hänen muihin edellytyksiinsä katsoen kohtuudella on tarpeellista työntekijän suojelemiseksi joutumasta työssä alttiiksi tapaturmille tai saamasta

Ennakkotietoja työeläkkeensaajista 31. 12. 1969

Eläketurvakeskuksesta saatujen ennakkotietojen mukaan olivat TEL- ja LEL-eläkelaitosten myöntämien 31. 12. 1969 voimassa olevien eläkkeiden lukumäärät ja eläkkeiden keskimäärät seuraavan taulukon mukaiset.

Vanhuuseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Kaikki
TEL-eläkelaitokset	17 235	15 014	32 249	274	136	210
LEL-eläkelaitokset	11 502	10 222	21 724	99	70	97
Kaikki työeläkelaitokset	28 737	25 236	53 973	204	132	178

Työkyvyttömyyseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Kaikki
TEL-eläkelaitokset	12 930	12 002	24 932	246	128	189
LEL-eläkelaitokset	17 836	16 077	33 913	112	78	109
Kaikki työeläkelaitokset	30 766	28 079	58 845	168	122	154

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Kaikki
TEL-eläkelaitokset	30 165	27 016	57 181	262	132	201
LEL-eläkelaitokset	29 338	26 229	55 567	107	75	104
Kaikki työeläkelaitokset	59 503	53 245	112 748	186	127	166

Lisäksi edellisistä sai TEL-lisäeläkettä 753 vanhuuseläkkeensaaja keskimäärin 437 mk/kk ja 462 työkyvyttömyyseläkkeensaajaa keskimäärin 314 mk/kk.

Perhe-eläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeiden lukumäärä	Keski määräinen eläke mk/kk	Eläkkeensaajia		
			Lasket	Lapset	Yhteensä
TEL-eläkelaitokset	7 255	191	6 806	4 775	11 581
LEL-eläkelaitokset	3 927	89	3 718	4 143	7 861
Kaikki työeläkelaitokset	11 182	155	10 524	8 918	19 442

Edellisiin keskimääriin sisältyvät myös TEL-lisäeläkkeiden lukumäärä oli 414 ja keskimäärä 376 mk/kk.

Lisäeläkkeiden mukaisia perhe-eläkkeitä sai 405 leskeä ja 412 lasta.

työn johdosta haittaa terveydelleen. Toisaalta työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajaa tarkoin noudattamaan, mitä hänen velvollisuudekseen sanotussa laissa ja sen nojalla annettavissa järjestysohjeissa määrätään, sekä noudattamaan

työturvallisuuslain tarkoittamia suojeluohjeita, käyttämään hänelle tapaturmien ja terveydenhaitan estämiseksi määrättyjä suojeluvälineitä ja muutoinkin noudattamaan työssä tarpeellista varovaisuutta. Näiden työnantajan ja työntekijän

jän velvollisuuksien pohjalta on työturvallisuuslaissa vielä säädetty, että osapuolten on yhteistoiminnassa pyrittävä ylläpitämään ja tehostamaan turvallisuutta työpaikoilla.

Parhaan mahdollisen tuloksen saavuttamiseksi on välttämätöntä, että osapuolet entistä yleisemmin ja tehokkaammin ottavat yhteisesti kantaakseen vastuun turvallisuustyöstä, jonka tehokas suorittaminen vastaa sekä työnantajan että työntekijäin etuja. Tämän vuoksi ja todeten turvallisuustyön moraalisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen merkityksen allekirjoittaneet keskusliitot ovat yhtä mieltä siitä, että työturvallisuudelle myönteisen hengen aikaansaaminen ja vaaranlähteiden poistaminen työpaikoilta edellyttää läheistä yhteistyötä työnantajain, työntekijäin ja tuotantoon välittömästi osallistuvien toimihenkilöiden välillä. Tuloksiin pääsemisen edellytyksenä on yhteisen ja yhtenäisen turvallisuusorganisaation luominen työpaikoilla.

Toteuttaakseen näitä tavoitteita allekirjoittaneet keskusjärjestöt ovat tehneet turvallisuustyön organisaatiosta ja sen tehtävistä seuraavan sopimuksen:

i §.

Tämä sopimus koskee Suomen Työnantajain Keskusliiton jäsenyritystä, joka harjoittaa teollista tai siihen verrattavaa toimintaa tuotantolaitoksessa, jossa on vähintään 10 työntekijää. Muilla kuin teollisilla aloilla asianomaiset liitot päättävät tässä sopimuksessa hyväksytyjen periaatteiden toteuttamisesta ja soveltamisesta.

2 §•

Turvallisuustyötä varten tuotantolaitoksessa on turvallisuuspäällikkö, yksi tai useampia turvallisuusasiamiehiä ja turvallisuus toimikunta.

3 §.

Turvallisuuspäällikkö edustaa työnantajaa ja turvallisuusasiamies työntekijöitä turvallisuustyöhön liittyvissä kysymyksissä.

Turvallisuustoimikunta on työnanta-

jan, työntekijäin ja teknisten toimihenkilöiden välinen yhteistyöelin turvallisuuskysymyksissä.

4

Turvallisuusasiamiehen valitsevat tuotantolaitoksen työntekijät keskuudestaan toimikaudeksi, joka kestää kerrallaan kaksi vuotta. Turvallisuusasiamiesten lukumäärästä sovitaan paikallisesti siten, että turvallisuusasiamiehiä on tuotantolaitoksen osastojako ja muut olosuhteet huomioon ottaen riittävästi. Ellei lukumäärästä päästä paikallisesti sopimukseen, voidaan asia alistaa turvallisuustyön työalatoimikunnan ratkaistavaksi.

Turvallisuusasiamiehen valitsemisessa noudatetaan, mitä lakimääräisen luottamusmiehen vaalista on sovittu. Jos paikallisesti on sovittu, mille tuotantolaitoksen osastoille turvallisuusasiamiehiä asetetaan, voivat työntekijät siirtää vaalin osaston työntekijöiden suoritettavaksi.

Mikäli työpaikalla sen mukaan kuin edellä on määrätty on 2 tai useampia turvallisuusasiamiehiä, tulee heidän välisestään työnjaosta paikallisesti sopia tai vahvistaa se turvallisuustoimikunnassa.

5 §.

- Turvallisuusasiamiehen tehtävänä on:
- osallistua työturvallisuutta koskeviin tarkastuksiin, jotka ammattientarkastaja tai turvallisuustoimikunta suorittavat,
 - osallistua tutkimukseen, jonka toimeenpanemiseen sattuneen tapaturman laatu tai sen mahdollinen vaikutus turvallisuustyön suunnitteluun ja toteuttamiseen antavat aihetta,
 - tarkkailla turvallisuusmääräysten noudattamista ja huomauttaa niiden rikkomisesta,
 - ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista ensisijassa asianomaiselle työnjohtajalle.

e

Työnjohdon tulee antaa turvallisuusasiamiehelle vapautusta työstä silloin, kun se on välttämätöntä hänelle kuulu-

van tehtävän asianmukaista hoitamista varten.

Turvallisuusasiamiehen tulee suorittaa tehtävänsä siten, että siitä koituu mahdollisimman vähän haittaa hänen varsinaiselle työnteolleen.

Työnantaja korvaa turvallisuusasiamiehen tehtävien hoitamisesta työaikana johtuvan ansion menetyksen. Työajan ulkopuolella turvallisuus toimikunnan tai työnantajan pyynnöstä suoritetuista toimenpiteistä tai pidetystä kokouksesta maksetaan turvallisuusasiamiehelle tuotantokomitean jäsenen kokouspalkkion suuruinen palkkio.

7 i

Turvallisuus toimikunnan jäsenmäärä on 4, 8 tai 12 sen mukaan kuin siitä tuotantolaitoksen laatu, laajuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen paikallisesti sovitaan. Ellei jäsenmäärästä päästä paikallisesti sopimukseen, voidaan asia alistaa turvallisuus työalatoimikunnan ratkaistavaksi.

Turvallisuus toimikunnan jäsenistä neljännes edustaa työnantajaa, neljännes teknisiä toimihenkilöitä ja puolet työntekijöitä.

Työnantajan edustajat turvallisuus toimikuntaan määrää työnantaja. Yhden heistä tulee olla turvallisuus päällikkö.

Teknisten toimihenkilöiden edustajat turvallisuus toimikuntaan valitsevat tuotanto- ja kunnossapito-osastoilla työskentelevät tekniset toimihenkilöt keskuudestaan.

Työntekijöitä turvallisuus toimikunnassa edustavat turvallisuus asiamiehet. Mikäli näiden lukumäärä on suurempi kuin työntekijäin edustajien lukumäärä toimikunnassa, valitsevat turvallisuus asiamiehet keskuudestaan työntekijäin edustajat turvallisuus toimikuntaan.

Turvallisuus toimikunnan puheenjohtajana on toimikunnan keskuudestaan tähän tehtävään valitsema jäsen. Toimikunta valitsee sihteerin, jonka ei tarvitse olla toimikunnan jäsen.

Mitä 6 §:n 3 momentissa on määrätty turvallisuus asiamiehestä, noudatettakoon soveltuvin osin myös turvallisuus toimikunnan puheenjohtajaan, jäseniin ja sihteriin nähden.

8 §.

Turvallisuus toimikunnan tehtävänä on:

- kehittää turvallisuutta lisääviä menetelytapoja ja suositella niitä tuotantolaitoksen johdolle,
- suorittaa tarkastuksia työpaikalla kiinnittäen erityisesti huomiota vaarallisiin työolosuhteisiin ja työtapoihin ja tehdä ehdotuksia niiden korjaamiseksi,
- osallistua tutkimukseen, jonka toimeenpanemiseen sattuneen tapaturman laatu tai sen mahdollinen vaikutus turvallisuus työsuunnitteluun ja toteuttamiseen antavat aihetta,
- antaa tuotantolaitoksen johdolle lausuntoja työturvallisuus kysymyksistä,
- pyrkiä herättämään harrastusta turvallisuus työhön ja osoittamaan työntekijöille, ettei vain jokaisen työntekijän oma, vaan myös hänen työtovereidensa turvallisuus riippuu paitsi työnantajan toimenpiteistä myös siitä, että hän itse noudattaa täsmällisesti turvallisuus määräyksiä ja pyrkii määrätietoisesti välttämään tarpeetonta vaaranalaisuutta työssään tai liikkuessaan työpaikalla, ja
- toimi myönteisen yhteistyöhengen kehittämiseksi työturvallisuuden toteuttamisessa.

9

Turvallisuus toimikunta kokoontuu tarvittaessa puheenjohtajan kutsusta, kuitenkin vähintään kerran neljännesvuodessa. Puheenjohtajan on kutsuttava toimikunta kokoon, jos vähintään puolet toimikunnan jäsenistä ilmoittamansa asian käsittelyä varten sitä pyytää.

10 §.

Mikäli tuotantolaitoksessa turvallisuus työ on järjestetty muulla tarkoituksenmukaisella tavalla kuin tässä sopimuksessa on määrätty, voidaan sopimuksen mukainen organisaatio, kun siitä paikallisesti sovitaan, jättää perustamatta.

Mikäli tuotantolaitoksen laadusta, laajuudesta ja muista olosuhteista johtuen on tarkoituksenmukaista toteuttaa turvallisuus työ organisaatio muulla

kuin tässä sopimuksessa määrättyllä tavalla, voidaan tämän sopimuksen määräyksistä poiketa, kun siitä paikallisesti sovitaan.

n §.

Mikäli yrityksellä on samalla paikkakunnalla useampia kuin yksi tämän sopimuksen 1 §:ssä tarkoitettu tuotantolaitos, voidaan näitä varten, mikäli siitä paikallisesti sovitaan, edellä määrätyn organisaation lisäksi perustaa yhteinen keskustoimikunta, johon nähdén soveltuvin osin noudatetaan, mitä edellä on määrätty turvallisuustoimikunnasta.

12 §.

Työmarkkinajärjestöjen välisestä yhteistyöstä turvallisuustyön työalatoimikunnassa noudatetaan, mitä siitä on tässä sopimusta allekirjoitettaessa erikseen sovittu.

13 §.

Tämä sopimus sitoo 'allekirjoittaneiden keskusjärjestöjen lisäksi niitä keskusliittojen jäsenliittoja, jotka puolin ja toisin ovat sopimukseen yhtyneet.

Tämä sopimus tulee voimaan 4 päivänä helmikuuta 1969 ja on voimassa toistaiseksi kuuden kuukauden irtisanomisajoin.

Sopimus turvallisuustyön työalatoimikunnasta ja työsuojelun keskus-toimikunnasta

Allekirjoittaneet keskusjärjestöt ovat vhtä mieltä siitä, että parhaan mahdollisen tuloksen saavuttamiseksi turvallisuustyössä on työpaikoilla tapahtuvan yhteistyön lisäksi, josta tänään on tehty eri sopimus, välttämätöntä, että myös työmarkkinajärjestöt entistä yleisemmin ja määrätietoisemmin pyrkivät seuraamaan, ylläpitämään ja tehostamaan tätä työtä sekä ratkaisemaan työpaikoilla esille tulevia turvallisuuskysymyksiä, järjestämään alan koulutusta ja ylläpitä-

mään yhteyksiä kaikkien turvallisuustyössä mukana olevien julkisten ja yksityisellä pohjalla toimivien elinten kanssa mahdollisimman hyvän yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen työnjaon aikaansaamiseksi niiden välillä. Näiden tarkoituserien toteuttamiseksi ovat allekirjoittaneet keskusjärjestöt tehneet seuraavan sopimuksen.

i §.

Suomen Työnantajain Keskusliiton sekä Suomen Ammattijärjestön, Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton ja Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliiton jäsenliitot, jotka puolin ja toisin ovat yhtyneet keskusjärjestöjen väliseen turvallisuustyötä työpaikoilla koskevaan sopimukseen tai jotka ovat sen l:ssä tarkoitettulla tavalla sopineet mainitussa sopimuksessa hyväksyttyjen periaatteiden toteuttamisesta ja soveltamisesta, perustavat aloittain turvallisuustyön työalatoimikunnan. Mikäli olosuhteista joidenkin liittojen toimialalla johduu, että työalatoimikuntien perustaminen aloittain on epätarkoituksenmukaista, voidaan toimikunta asettaa yhteisesti useampaa alaa varten tai järjestää sen toiminta muulla liittojen tarkoituksenmukaisena pitämällä tavalla.

Toimikunnan jäsenmäärästä ja sen järjestysmuodosta sopivat asianomaiset liitot keskenään.

2

Turvallisuustyön työalatoimikunnan tehtävänä on:

1. Ratkaista sille turvallisuustyöstä työpaikoilla tehdyn sopimuksen 4 §:n 2 momentin tai 7 §:n 1 momentin mukaan alistettu kysymys turvallisuusasiamiesten lukumäärästä tai turvallisuustoimikunnan jäsenmäärästä.
2. Seurata edustamansa alan turvallisuustyön kehitystä sekä suunnitella toimenpiteitä teknisen kehityksen turvallisuustyössä mahdollisesti aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi.
3. Tehdä turvallisuustyötä koskevaa valistustyötä.

4. Edistää muilla sopivilla tavoilla edustamansa alan turvallisuustyön tehostamista.
5. Suorittaa muut tehtävät, jotka asianomaiset liitot yhteisesti sille antavat.

3 §.

Turvallisuustyön työalatoimikunnan toiminnan kustannuksista vastaavat asianomaiset liitot toimikunnassa olevien edustajiensa osoittamassa suhteessa.

4 i

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen välistä yhteistyötä varten perustetaan työsuojelun keskustoimikunta.

Keskustoimikuntaan kuuluu kaksi edustajaa kustakin allekirjoittajajärjestöstä.

Keskustoimikunnan päätöksen sen käsiteltävänä olevassa asiassa tulee olla yksimielinen. Muussa tapauksessa tehty esitys raukeaa.

Sen lisäksi, mitä 2 ja 3 momentissa on määrätty, päättää keskustoimikunta tarkemmin järjestysmuodostaan.

5

Työsuojelun keskustoimikunnan tehtävänä on:

1. Edistää työmarkkinajärjestöjen sekä työnantajien, työntekijöiden ja toimihenkilöiden välistä yhteistyötä työsuojelun tehostamiseksi.
2. Pyrkii aikaansaamaan ja kehittämään yhteistyötä ja tarkoituksenmukaista työnjakoa turvallisuustyön alalla toimivien yhteisöjen välillä.
3. Suunnitella pitkällä tähtäimellä toimenpiteitä työsuojelun tehostamiseksi.
4. Toimia muiden sellaisten toimenpiteiden hyväksi, joiden tarkoituksena on kehittää työpaikkojen turvallisuutta ja terveydellisiä oloja.
5. Suunnitella ja tehdä turvallisuustyötä koskevaa valistustyötä.
6. Suorittaa muut tämän sopimuksen tehneiden keskusjärjestöjen sille yhteisesti antamat tehtävät.

6 5.

Työsuojelun keskustoimikunnan toi-

minnan kustannukset jaetaan tasan allekirjoittaneitten keskusjärjestöjen välillä.

7 5.

Tämä sopimus sitoo allekirjoittaneiden keskusjärjestöjen lisäksi niitä keskusliittojen jäsenliittoja, jotka puolin ja toisin ovat yhtyneet keskusjärjestöjen väliseen turvallisuustyötä työpaikoilla koskevaan sopimukseen.

8 5.

Tämä sopimus tulee voimaan 4 päivänä helmikuuta 1969 ja on voimassa toistaiseksi kuuden kuukauden irtisanomisajoin.

Sopimus turvallisuustyön organisaatiosta ja tehtävistä

Työturvallisuuslaissa asetetaan työnantajille ja työntekijöille suosituksenomainen velvoite yhteistoiminnassa ylläpitää ja tehostaa työturvallisuutta työpaikoilla. Työturvallisuuslaki ei määrää vaan on se jätetty työnantajien ja työntekijöiden keskinäisen sopimuksen varaan.

Suomen Työnantajain Keskusliitto (STK) ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) toteavat, että työturvallisuustyö vaatii työturvallisuustoiminnan järjestämiseksi sopimuksen, jonka puitteissa yhteistoimintaa järjestetään työturvallisuuden tehostamiseksi ja ylläpitämiseksi. Molemmat keskusjärjestöt pitävät yhteiskunnalliselta, taloudelliselta ja inhimilliseltä kannalta välttämättömänä työturvallisuustyön aktivoimista keskinäisen sopimuksen puitteissa.

Keskusjärjestöt pitävät välttämättömänä sitä, että työturvallisuustyötä kehitetään jatkuvasti mm. siten, että perinteelliseen tapaturmatorjuntatyöhön liitetään lähitulevaisuudessa työpaikaterveydenhuolto, jota koskevan sopimuksen valmisteluun ryhdytään välittömästi.

Tämän johdosta allekirjoittaneet keskusjärjestöt ovat tehneet turvallisuustyön organisaatiosta ja sen tehtävistä seuraavan sopimuksen:

1 §

Tämä sopimus koskee kaikkia Suomen Työnantajain Keskusliiton jäsenyrityksiä, joissa on vähintään kymmenen (10) työntekijää.

2

Turvallisuustyötä varten yrityksessä on turvallisuuspäällikkö, yksi tai useampia turvallisuusasiamiehiä ja turvallisuustoimikunta.

3

Turvallisuuspäällikkö edustaa työnantajaa ja työturvallisuusasiamies työntekijöitä työturvallisuustyöhön liittyvissä kysymyksissä.

4 i

Työpaikan työntekijät valitsevat keskuudestaan työturvallisuusasiamiehet toimikaudeksi, joka kestää kerrallaan 2 vuotta.

Jos työpaikalla on työntekijöitä:

10–25 valitaan työturvallisuusasiamiehiä yksi,

25–75 valitaan työturvallisuusasiamiehiä kaksi,

tämän jälkeen kutakin alkavaa 75 työntekijää kohti yksi.

Sen estämättä mitä edellä on määrätty turvallisuusasiamiesten lukumäärästä voidaan, mikäli yrityksen olosuhteista johtuen on tarkoituksenmukaista, heidän lukumääränsä ja toimiaikansa paikallisesti sopia muuksikin, edellytyksin, että työturvallisuus tulee asianmukaisesti hoidettua.

Turvallisuusasiamiehen valitsemisessa noudatetaan mitä lakimääräisen luottamusmiehen vaalista on sovittu SAK:n ja STK:n yleissopimuksessa vuodelta 1946.

Mikäli työpaikalla, sen mukaan kuin edellä on määrätty, on 2 tai useampia turvallisuusasiamiehiä tulee heidän välisestään työnjaosta työturvallisuustoimikunnassa sopia.

Työturvallisuusasiamiehen tehtävänä on:

- osallistua työturvallisuutta koskeviin tarkastuksiin sekä yksin että ammatitarkastajan tai työturvallisuustoimikunnan tarkastusten yhteydessä;

- osallistua tutkimuksiin, joita suoritetaan sattuneiden tapaturmien johdosta;
- tarkkailla turvallisuusmääräysten noudattamista ja huomauttaa niiden rikkomisesta ja vaatia turvallisuusmääräysten noudattamista.

- Ilmoittaa tiedossa olevista epäkohdista ja puutteellisuuksista turvallisuustoimikunnan puheenjohtajalle.

Turvallisuusasiamiehen tulee pyrkiä siihen, että hänen tehtävästään koituu mahdollisimman vähäistä haittaa hänen varsinaiselle työnteolleen.

Työnantajan tulee antaa turvallisuusasiamiehelle vapautusta työstä silloin kun se on välttämätöntä turvallisuustyön asianmukaista hoitamista varten. Turvallisuusasiamiehelle tästä aiheutuneen työansion menetyksen korvaa työnantaja.

7 5.

Työpaikan työturvallisuustoimikunta on työnantajan ja työntekijöiden yhteistyöelin työturvallisuusalalla. Työturvallisuustoimikuntaan kuuluu yhtä monta työnantajan ja työntekijän edustajaa.

Turvallisuustoimikunnan jäsenmäärä on työalasta ja työolosuhteista johtuen 2–8, siten, että työntekijöiden lukumäärän ollessa 10–25 on jäsenmäärä 2. Lukumäärän ollessa 96–75 on jäsenmäärä 4, lukumäärän ollessa 76–150 on jäsenmäärä 6 ja lukumäärän ollessa yli 150 on jäsenmäärä 8.

Työnantajan edustajat turvallisuustoimikuntaan valitsee työnantaja. Yhden heistä tulee olla turvallisuuspäällikkö.

Työntekijöitä turvallisuustoimikunnassa edustavat turvallisuusasiamiehet. Mikäli turvallisuusasiamiesten lukumäärä on suurempi kuin työntekijöiden edustajien määrä turvallisuustoimikunnassa, valitsevat työntekijät edustajansa turvallisuusasiamiehistä.

Turvallisuustoimikunnan puheenjohtajana toimii työnantajain ja työntekijäin edustajat vuorovuosittain. Toimikunta valitsee sihteerin keskuudestaan tai sen ulkopuolelta.

8 §.

Turvallisuustoimikunnan tehtävänä on:

- kehittää työturvallisuutta lisääviä menettelytapoja ja suositella niitä yrityksen johdolle toteuttamista varten;
- suorittaa tarkastuksia työpaikalla kiinnittämällä huomiota vaarallisiin työolosuhteisiin ja tapoihin ja tehdä ehdotuksia siitä kuinka niitä voidaan korjata;
- osallistua tapaturman johdosta suoritettavaan tutkimukseen ja selvittää siihen johtaneita tekijöitä;
- antaa yrityksen johdolle lausuntoja työturvallisuuden parantamisesta;
- pyrkiä herättämään mielenkiintoa turvallisuustyöhön sekä kehittää työnantajan ja työntekijäin käsitystä siitä, että he osaltaan ovat vastuussa työpaikan työturvallisuudesta.
- lisätä yrityksen yhteistyöhenkeä työturvallisuuden kehittämiseksi.

9 i

Työturvallisuustoimikunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta tilanteen sitä vaatiessa, mutta kuitenkin vähintään kerran kahdessa kuukaudessa.

10 §.

Mikäli yrityksessä on turvallisuustyö järjestetty muulla tämän sopimuksen ehdot täyttävällä tavalla, voidaan sopimuksen mukainen organisatio jättää perustamatta ehdolla, että siitä paikallisesti työnantajain ja työntekijäin välillä sovitaan.

n

Mikäli yrityksen laatu tai laajuus sitä edellyttävät, tulee turvallisuustoimikunnat järjestää osastoittain. Tällöin tulee yritystä varten perustaa keskustoimikunta, johon nähden koko yrityksen puitteissa soveltuvin osin noudatetaan mitä edellä on määrätty turvallisuustoimikunnasta.

12 i

Suomen Työnantajain Keskusliiton (STK) ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) toimesta perustetaan keskusliittotasolla oleva työturvallisuuden neuvottelukunta. Neuvottelukuntaan kuuluu 6 työnantajajärjestön ja 6 työntekijäjärjestön edustajaa, jotka valitaan 2 vuodeksi kerrallaan.

Keskusneuvottelukunta kokoontuu vähintään kerran neljännesvuodessa käsittelemään työturvallisuuden tehostamiseen ja parantamiseen liittyviä kysymyksiä.

13 §.

Suomen Työnantajain Keskusliitto (STK) ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) suosittelevat jäsenliitoilleen perustettavaksi liittotasolla työturvallisuuden neuvottelukunta, joiden kokoonpanossa otetaan huomioon asianomaisen työalan tarpeenmukainen edustus.

Valtioneuvoston asettama Työturvallisuuden suunnittelutoimikunta, jossa on ollut myös keskusjärjestön edustus jätti 23. 4. mietintönsä valtioneuvostolle. Toimikunta totesi mietinnössään mm. että vapaaehtoisen turvallisuustoiminnan tullessa työmarkkinajärjestöjen sopimuksin organisatorisesti järjestetyksi ja kun toiminta tältä osin rahoitetaan myös työmarkkinajärjestöjen toimesta, eivät valtiovallan toimenpiteet sopimuksen piiriin kuuluvien työnantajien ja työntekijöiden turvallisuustyön järjestämiseksi ole tarkoituksenmukaisia. Toimikunta korosti myös ammattientarkastuskin pikaista uudistamista, koska ammattientarkastus ei vastaa sille asetettavia tehtäviä ja vaadittavaa tehokkuutta.

Kun Työterveyslaitos ja Tapaturman torjunta r.y. toimivat pääasiallisimpina toimintayksikköinä esitti toimikunta mietinnössään näiden toiminnan laajentamista.

Työturvallisuustyön korkeimmaksi valvovaksi ja ohjaavaksi elimeksi toimikunta ehdotti sosiaali- ja terveysministeriön perustettavaksi neuvoa antavan yhteistyöelimen, jossa viranomaisten lisäksi olisi myös työmarkkinajärjestöjen edustus.

Työpaikan terveydenhuollon kehittäminen

Kertomusvuoden aikana asetettiin valtion komitea tutkimaan mahdollisuuksia työpaikan terveydenhuollon kehittämiseksi. Komiteassa on lääkintö-, työvoima- ja sosiaalihallinnon lisäksi myös työmarkkinajärjestöjen edustus. Komitean on pyrittävä selvittämään 1) erilaatuisessa työssä työskentelevien terveydentilaa ja työympäristöstä aiheutuvia terveydellisiä vaaroja, 2) toimenpiteitä työturvallisuuden lisäämiseksi, 3) toimenpiteitä fysikaalisten, kemiallisten ja biologisten sekä sosiaalisten työhön liittyvien ympäristötekijöiden haitallisten vaikutusten vähentämiseksi, 4) työtapojen terveydellistä vaikutusta ja työlle ominaisia ammattisairauksia, 5) psyykkistä ja fyysistä työhön soveltuvuutta tai sopimattomuutta terveydellisenä tekijänä, 6) työntekijöiden terveydentilan iatkuvaa valvontaa, sairaiden hoitoa sekä kuntouttamista ja 7) tarvittavaa työterveystoiminnan järjestysmuotoa.

Viranomaisille annetut lausunnot ja tehdyt esitykset

Sosiaali- ja terveysministeriö

Talonmiesten työaikaajärjestelyjä tutkineen komitean mietinnöstä pyydettiin keskusliiton lausuntoa 15. 2. 1960 päivätyllä sosiaali- ja terveysministeriön kirjeellä. Huhtikuun 9 päivänä antamassaan lausunnossa esitti keskusliitto käsityksensä seuraavaa:

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheissa jouduttiin asiaan vielä palauttamaan. Marraskuun 6 päivänä annetussa lausunnossa todettiin mm. seuraavaa:

"Ehdotus talonmiesten työaikalaisiksi ei täytä niitä vaatimuksia, joita alan työntekijät ja heidän ammatilliset järjestönsä ovat talonmiesten työajan lakisääteiselle säännöstelylle asettaneet. Päivittämisen työajan pituutta koskevien säännösten pois jättäminen on ehdotetun lakitekstin vakavimpia puutteita. Monista puutteistaan huolimatta voidaan ehdotusta pitää merkittävänä edistysaskeleena ylipitkien työaikojen aiheuttamia vaaroja ja yllirasittumista vastaan. Sen

vuoksi näkisimme, että ehdotuksen olisi vihdoin johdettava lainsäädäntötoimiin talonmiehen työtä suorittavien työntekijäin saattamiseksi työaika-suojelun piiriin. Rohkenemme kuitenkin tehdä eräitä huomautuksia ehdotetun lakitekstin suhteen ja esittää joitakin mielestämme varsin tarpeellisia korjauksia."

Pykälä pykälältä esitetyt korjaukset koskivat lain soveltamisalaa, säännöllistä vuorokautista työaikaa, varallaoloa, hätätyötä ja lepoaikoja sekä korotettua palkkaa.

"Talonmiehen työ suoritetaan varsin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Se on jokseenkin itsenäistä ja talonmies voi tietyissä puitteissa itse päättää työn järjestelyistä ja suoritusajoista. Edellämaituista syistä työnantajan johdon ja valvonnan järjestäminen sekä sen toteuttaminen käytännössä on osoittautunut varsin vaikeaksi tehtäväksi, eikä talonmiehen työtä ole voitu katsoa voitavan säännöstellä työaikalain suhteellisen tiukkojen säännösten puitteissa.

Tästä syystä komitea, vaikka rakentaakin ehdotuksensa työaikalain johtavien periaatteiden varaan, esittää talonmiesten työaikaa säännösteltäväksi erillisellä lailla. Ehdotusta voitaneen tältä osin pitää oikeaan osuneena, sillä se antaa mahdollisuuden talonmiehen työajan lakisääteiseen säännöstelyyn työn erikoisluonteen huomioon ottaen.

Menemättä pitemmälle lakiehdotuksen yksityiskohtiin, toteamme, että kaikista lakiehdotuksen keskeisimmistä säännöksistä — säännöllistä työaikaa ja sen järjestelyä, varallaoloa ja sen aikana tehdystä työstä suoritettavaa korvausta, päivittäistä lepoaikaa, viikkolepoa ja sen aikana tehdystä tilapäisestä työstä maksettavaa korvausta, ylityöstä ja hätätyöstä sekä sunnuntaina tai muuna kirkollisena juhlapäivänä tehdystä työstä maksettavaa korotettua palkkaa koskevat — voidaan työehtosopimuksin ja eräiltä osin myöskin työnantajan ja työntekijän molemminpuolisoin suostumuksin poiketa.

Ottaen lisäksi huomioon, että kaikesta säännöllisen työajan lisäksi tehdystä työstä, olkoon se ylityötä, hätätyötä, pyhätyötä tai viikkolevon aikana tehtyä ti-

läpäistä työtä, maksettava palkka ja siihen liittyvät korvaukset voidaan ehdotuksen mukaan suorittaa työntekijälle vastaavana vapaa-aikana, voitaneehdotusta pitää riittävän joustavana kohtaamaan ne vaikeudet, joita työn erikoisluonteesta johtuu.

Koska ehdotus kuitenkin, käsityksemme mukaan tarpeettomasti poikkeaa eräistä työaikalain säännöksistä, yhtyy keskusliittomme niihin huomautuksiin, joita toimikunnan jäsenet, Kaarlo Perä-Kasari yksin sekä Olavi Dahl, Pentti Helo ja Pekka Salokangas yhdessä ovat mietintöön liitettyissä eriävissä mielipiteissään esittäneet.

22. 5. päivätyllä kirjeellä esitettiin, että ministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin Oy Wärtsilä Ab:n Arabian tehtaiden Tammisaaressa sijaitsevala uutisrakennustyömaalla työskentelevien ulkomaalaisten uunimuurarien ylityökorvauskysymyksessä.

15. 10. antamassaan lausunnossa työtuomioistuintoimikunnan mietinnön johdosta keskusjärjestö, tekemättä varsinaisia muutosesityksiä ehdotettuun lain tekstiin, halusi kiinnittää vakavaa huomiota lakiesityksen eräisiin kohtiin ja esitti toivomuksen, että korkeimman oikeuden jäsenten lukumäärää ja asiantuntemusta lisättäisiin tai työtuomioistuimen kokoonpanoa muutettaisiin muutoksenhakua käsiteltäessä, jotta asianosaisten luottamus näiden erikoisasioiden oikeudelliseen käsittelyyn lisääntyisi.

Turvallisuustyön suunnittelutoimikunnan mietinnössä 28. 10. 1969 antamassaan lausunnossa esitti keskusjärjestöme seuraavaa:

"Komitea on mietinnössään todennut mm., että työmarkkinain keskusjärjestöjen välillä on 4. 2. 1969 solmittu sopimukset "turvallisuustyöstä työpaikoilla" ja "turvallisuustyön työalatoimikunnista" sekä "työsuojelun keskustoimikunnasta". Tällä toimenpiteellä on luotu perusedellytykset työturvallisuustoiminnalle

noin 450.000 työntekijää käsittävälle ryhmälle. Edellä oleva toteamus vastaa keskusjärjestöme käsityskantaa asiassa. Kun tämän lisäksi on keskusjärjestöjemme välillä sovittu siitä, että tapaturmavakuutusmaksuja korotetaan 1 prosentilla vuoden 1970 alusta lukien käytettäväksi sopimuksen piiriin kuuluvaan toimintaan, muodostaa tämä lähtökohdan turvallisuustyön konkreettiselle toteuttamiselle. Näin ollen keskusjärjestöme katsoo, että tilanne on teollisuuden ja siihen verrattavien alojen kohdalla turvattu lähivuosien ajaksi työmarkkinajärjestöjen välillä tehdyin sopimuksin.

Edellä olevan lisäksi on kuitenkin todettava, että mainittujen työturvallisuussopimuksien ulkopuolelle jää noin 1 miljoonaa työntekijää, joiden työturvallisuustyö ei ole järjestettävissä tehtyjen sopimusten perusteella. Tähän ryhmään kuuluvat valtio, kunnat, maatalous- ja metsätyöt, rakennus-, kuljetus- ja liikennealat. Näiden kohdalla on käsityksemme mukaan asia hoidettava siten, että asianomaiset työnantajat turvaavat itse toimintansa, mm. rahoitukseen nähden vähintään samassa suhteessa kuin STK:n ja SAK:n kesken on sovittu. Komitea onkin osittain kiinnittänyt tähän puoleen huomiota ja esittää noudatettavaksi tällaista yhdenmukaista toimintaa. SAK:n käsityksen mukaan on lähitulevaisuudessa säädettävä laki, jonka mukaan jokainen työnantaja on velvollinen suorittamaan esim. 2 prosenttia vakuutusmaksujen määrästä työsuojelurahastoon, joka annetaan sosiaali- ja terveysministeriön valvontaan ja käytettäväksi Tapaturmatorjunta r.y:n, Työterveyslaitoksen ja työmarkkinajärjestöjen suorittamien toimenpiteitten rahoittamiseksi.

Kuten edellä olevasta voidaan todeta, on Turvallisuustyön suunnittelukomitea ratkaissut alustavasti toimenpiteet työturvallisuustyön tehostamiseksi 450.000 työntekijän kohdalla, 1 miljoonan työntekijän jäädessä toiminnan ulkopuolelle. Keskusjärjestöämme tyydyttää tässä vaiheessa sopimuksen piiriin kuuluvien asioiden työturvallisuustyöjärjestely, mutta ei muuten. Tässä mielessä tulee sosiaali- ja terveysministeriön ryhtyä toi-

menpiteisiin, jotta turvallisuustyö saataisiin kattamaan koko työntekijävoiman.

Avustuskassakin muuttamista valmistelleen avustuskassatoimikunnan mietinnöstä (komiteamietintö 1969: B 64) 25. 11. 69 antamassaan lausunnossa esitti keskusjärjestömme seuraavaa:

"Avustuskassojen toimintaan vaikuttavat olosuhteet ovat ratkaisevalla tavalla muuttuneet sen jälkeen, kun nykyisin voimassa oleva avustuskassalaki vuonna 1942 annettiin. Lainsäädäntöä on kehitetty ja kokonaan uusia sosiaalivakuutuksen aloja on saatettu pakollisen vakuutuksen piiriin. Tämä on toisaalta antanut avustuskassoille uusia tehtäviä ja toisaalta se on rajannut sitä tehtävää, joka aikaisemmin, vähemmän kehittyneissä olosuhteissa kuului avustuskassoille. Muuttuneet olosuhteet huomioon ottaen voidaan avustuskassakin uudistamista ja avustuskassatoimintaa koskevien säännösten sopeuttamista muuta sosiaalivakuutustoimintaa koskevien säännösten kanssa pitää oikeaan osuneena.

Haluaisimme kuitenkin kiinnittää huomiota eräisiin kassan perustamista, sen sääntöjen muuttamista ja kassan purkamista sekä pakollista jäsenyyttä koskeviin ehdotuksen kohtiin.

Kassan perustamista koskevien säännösten osalta esittäisimme harkittavaksi, eikä kassan jatkuvalle toiminnalle olisi eduksi, jos se heti alusta alkaen perustuisi laajemmalle kannatukselle kassan toimintapiiriin kuuluvien työntekijöitten keskuudessa. Ehdotuksen mukaan kassa voidaan perustaa varsin pienessä piirissä, mutta kassan toimintaa laajennettaessa uusiin työntekijäryhmiin nähden vaaditaan, että vähintään puolet uusista jäsenistä kannattavat kassaan liittymistä. Samaa periaatetta olisi ehkä syytä noudattaa myöskin kassaa perustettaessa.

Mitä taas tulee sääntöjen muuttamista ja kassan purkamista koskeviin sääntöksiin, ovat ne mielestämme suhteettoman ankaria kassan perustamisen helpouteen nähden. Jos työnantaja osallistuu esim. 34 % kannatusmaksulla kassan toimintaan, ei työntekijöillä ole edes teoreettista mahdollisuutta kassan sääntöjen muuttamiseen taikka sen toi-

minnan lopettamiseen ilman työnantajan myötävaikutusta. Tältä osin esitämme harkittavaksi ehdotettujen säännösten lieventämistä.

Lakiehdotuksen 96 §:n sisältävää, pakollista jäsenyyttä tarkoittavaa säännöstä voitaneen pitää perusteltuna. Pakollinen jäsenyys on kuitenkin tehty riippuvaiseksi työnantajan suostumuksesta. Avustuskassatoiminnan kehittämisen kannalta ei kuitenkaan liene tarkoituksenmukaista, että pakollinen jäsenyys säädetään kaikissa tapauksissa työnantajan tahdosta riippuvaiseksi.

Toimikunnan ehdotus sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamiseksi siten, että työpaikkakassaksi hyväksymisen edellytykseksi asetettaisiin työnantajan suostumukseen perustuva pakollista jäsenyyttä koskeva määräys kassan sääntöihin, ei liene perusteltavissa. Kun tällainen riippuvuus työnantajan tahdosta rajoitaisi työpaikkakassatoiminnan laajentamista ja kansaneläkelaitoksen oikeutta hyväksyä kassa sairausvakuutuslain mukaiseksi työpaikkakassaksi, tulisi sitä tarkoittava säännös jättää pois sairausvakuutuslain muuttamista koskevista ehdotuksista."

2. 12. annettiin lausunto Inkoon syväsataman isosiaalirakennusta koskevasta asiasta. Koska asiakirjoista ei käynyt selville, täyttivätkö rakennettavan sosiaalirakennuksen miehille ja naisille erikseen rakennettavat tilat alusten lastauksessa ja purkauksessa noudatettavat järjestysohjeet sisältävän valtioneuvoston päätöksen 36 §:n 1 momentin asettamat edellytykset, kiinnitettiin sosiaali- ja terveysministeriön huomiota tähän seikkaan. Lausunnossa todettiin edelleen, että jos sosiaalitalat on tarkoitettu yksinomaan Inkoon satamatyöntekijäin käyttöön, tyydyttävät ne sekä nykyisen että varsin pitkälle tulevaisuuden tarpeen.

16. 12. annettiin Sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä lausunto Suomen Metalliteollisuusyhdistyksen esityksestä traktorin tur-

vallisuusmääräysten täydentämisestä.

Lausunnossaan keskusjärjestö toteaa esityksen tekijän kiinnittävän huomiota erittäin keskeisiin turvallisuusnäkökohtiin ja esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin traktorin turvallisuusmääräysten täydentämiseksi aloitteen tekijän esittämällä tavalla.

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Koska Suomen Sähköalantyöntekijäin Liiton ehdotukset sähkötarkastustoiminnan kehittämisestä ja työntekijöiden edustuksen järjestämisestä Sähkötarkastuslaitoksen hallinnossa eivät olleet johdaneet toimenpiteisiin, saattoi keskusjärjestö kauppa ja teollisuusministeriön tietoon joulukuun 16 päivänä päivätyllä kirjeellä mm. seuraavaa:

"1) Työturvallisuus yleensäkin työntekijöihin kohdistuvana työtapaturmien ennakolta ehkäisevänä toimenpiteenä on omaksuttava kaikkinaisessa työelämässä ja nimenomaisesti silloin, kun on kysymys ajoittain erittäin korkeistakin sähkötehoista, joiden välittömässä vaikutuspiirissä työntekijät joutuvat työskentelemään. Työturvallisuutta on alati kehitettävä täydellisemmäksi kaikin käytettävissä olevin keinoin ja menetelmin.

2) Käsityksemme mukaan Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y. on alan ammattiliittona kajonnut ja halunnut ottaa esityksillään kantaa kyseiselle ammattikunnalle mitä tärkeämpään ja keskeimpään kysymykseen, joita esityksiä tulisi käsityksemme mukaan kohdella suurella arvostuksella sekä todella järjestää ko. liiton edustajille heidän pyytämänsä tilaisuus liiton esitysten käsittelemiseen yhteisessä tilaisuudessa ja myöskin siinä mielessä, että perustellut esitykset todellakin huomioidaan uusia varmuusmääräyksiä rakennettaessa.

3) Maamme sähkötarkastustoimintaan ja sen organisatioon tutustuttuaan Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö yhtyy Suomen Sähköalantyöntekijäin Liiton käsitykseen siitä, että sähkötarkastustoiminta on liian yksinvaltaisesti muiden kuin valtiovallan ja ammatillisten

järjestöjen hallinnassa ja myöskin käytännön ratkaisuja tehtäessä näiden kiistämättömässä päätäntävällässä. Nyt valitseva sähkötarkastuksen organisaatio ei käsityksemme mukaan myöskään anna Sähkötarkastuslaitokselle riittäviä kontrollimahdollisuuksia voimassa olevien varmuusmääräysten, niihin kohdistuvien rikkomusten ja työmarkkinajärjestöjen jäsenyritysten toimesta tapahtuvan varmuusmääräysten mielivaltaisen tulkinnan estämiseksi ja todettuihin rikkomuksiin syyllistyneiden vastuuseen saattamiseksi. Sen vuoksi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö yhtyy Suomen Sähköalantyöntekijäin Liiton esitykseen, jonka mukaan valtiovallan edustusta Sähkötarkastuslaitoksen hallinnossa tulisi entisestäänkin lisätä niin hallinnollisen kuin alaa riittävän teknillisenkin koulutuksen saaneilla henkilöillä, ja Sähkötarkastuslaitoksen hallitukseen tulisi nimetä niin ammatillisen keskusjärjestön kuin alan ammattiliitonkin edustajia yhteensä siinä määrin, että sähkötarkastuslaitoksen hallituksessa valtiovallan, ammatillisen keskusjärjestön ja alan ammattiliiton edustajilla olisi päätäntävaltaa oikeuttava äänen enemmistö."

Lopuksi lausunnossa ehdotettiin, että kauppa, ja teollisuusministeriö järjestäisi yhteisen keskustelutilaisuuden, johon ministeriön edustajien lisäksi osallistuisivat keskusjärjestön, Sähköalantyöntekijäin Liiton ja Sähkötarkastuslaitoksen edustajat ja jossa käsiteltäisiin sähkötarkastuksen uudelleenjärjestämistä.

Kulklaitosten ja yleisten töiden ministeriö

Maaliskuun 4 päivänä 1969 kulklaitosten ja yleisten töiden ministeriölle osoitetussa keskusliiton kirjeessä kiinnitettiin ministeriön huomiota eräisiin epäkohtiin työllisyyslain soveltamisessa ja esitettiin työllisyysasetuksen 6 §:n 2 momentin 9) kohdan poistamista. Kirje kuului seuraavasti:

"Nykyisen Työllisyyslain nojalla annettussa asetuksessa (333/63) ja ennen kaikkea asetukseen perustuvassa ministeriön ohjeissa on palkkatyöntekijöiden kohdalla karkeitä epäkohtia. Tällaisena on mm. pidettävä Työllisyysasetuksen 6

Heinäkuussa vieraili 25-jäseninen SAK:n luottamusmiestvaltuuskunta Neuvostoliitossa 10 päivän ajan. Kuvassamme laajalti Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeeseen tutustunut valtuuskunta lähdössä Helsingin Rautatieasemalta.

§:n 2 momentin 9. kohtaa ja sen nojalla annettua ministeriön ohjetta 16. 12. 68, jolla rajoitetaan oikeutta työhön ja työttömyysavustuksiin.

Mainitun asetuksen ja ohjeen johdosta keskusliittomme toteaa, että se on johtanut ne työtä vailla olevat työntekijät, jotka eivät pääse työllisyystöihin ja osalliseksi työttömyysavustuksista erittäin ahtaaseen taloudelliseen tilaan, samoin kuin ne perheen jäsenet, jotka on asetuksessa ja ohjeessa vedetty huoltovelvollisiksi. Taloudellisen ahdingon lisäksi tällainen menettely on aiheuttanut työttömänä olevan perheen piirissä katkeran olotilan, koska yhteiskunta, jolle työttömien huolto lakimääräisesti kuuluu, on asettanut vanhemmat, aviopuolisot ja sisarukset työikäisen perheen jäsenen huoltajaksi. Kun maamme huoltoapulaki asettaa vain aviopuolison huoltovelvolliseksi toiseen aviopuolisoonsa nähden ja vain eräin poikkeuksin lapset huoltovelvollisiksi vanheempiinsa nähden, on kulkulaitosten ja yleisten töiden

ministeriö ylittänyt huoltoapulain puitteet määräämällä sisaret toisiinsa nähden huoltovelvollisiksi. Nykyisen ajattelutavan mukaan ei myöskään ole hyväksyttävissä toisen aviopuolison elatusvelvollisuutta toiseen aviopuolisoonsa nähden, koska palkkatyöntekijäin ansiot useimmiten ovat niin alhaiset, että työntekijän ansiotulo riittää tuskin itsensä elättämiseen. Ministeriön ohjeista johdannaisena tulkitsee mm. Kouvolan työvoimapiiri asiaa siten, että työnvälityksen kortistoon ei oteta työtöntä, jonka aviopuoliso saa jostain työttömyyskassasta työttömyysavustusta.

Ehkä suurempana ongelmana Työllisyysasetuksen 6 §:n 2 momentin 9. kohdassa esiintyy nuorten työläisten kohdalla. Ohjeen mukaan nuoret työntekijät eivät saa työllisyyslain edellyttämää työtä, eikä myöskään työttömänä ollessaan työttömyyskorvaus- ja kassa-avustusta, koska perhe tai perheen jokin jäsen on katsottu huoltovelvolliseksi määrätyn henkilökohtaisen tulorajan perusteella.

Kielteiset seuraukset tästä ovat mittamattoman laajat ja syvälliset. Niistä voidaan mainita paitsi taloudellinen riippuvuussuhde vähävaraisista vanhemmista, myös nuorison asenteiden ja terveen elämänrytmin häiriintyminen, joita on usein vaikea palauttaa normaaliin uomiinsa.

Huoltosuhde-ehdot, jotka ministeriö on antanut, rajoittavat karkealla tavalla kansalaisen oikeutta työhön, joka tunnustetusti on jokaisen kansalaisen perustasella oikeus. Ohje on siinäkin mielessä vastoin palkkatyöntekijäin etuja, että se siirtää valtion ja kuntien velvollisuudet työn järjestämiseksi tai työttömyysavustusten maksamisesta perheensä jäsenteen kannettavaksi ja rasitukseksi.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y. toteaa, että työllisyystöihin ja työttömyyskorvauksiin ja -avuksiin rajoittavia säädöksiä tulee työllisyysasetuksessa ja ohjeissa tietyin edellytyksin olla, esiintyen ne tarpeellisenä asetuksen 6 §:n 2 momentin 10) ja 11) kohdissa, mutta palkkatyöntekijäin kohdalla tällaiset rajoitukset ovat epäoikeudenmukaiset. Edelläolevin perusteiden keskusliittomme esittää,

että Työllisyysasetuksen (333/63) kohdalla suoritetaan muutos niin, että asetuksen 6 §:n 2 momentin 9. kohta poistetaan tarpeettomana ja virheellisenä rajoitussäädöksenä.

Työneuvostolta pyydetty lausunnot ja ratkaisut

Toukokuun 6 päivänä 1969 päivätyllä kirjeellä pyydettiin työneuvostoa antamaan lausuntonsa siitä, onko Eläinlääketieteellisen Korkeakoulun eläintenhoitajiin sovellettava työaikalakia. Marraskuun 6 päivänä antamassaan päätöksessä työneuvosto toteaa, että eläintenhoitajien työ on työaikalain alaista.

Marraskuun 26 päivänä päivätyllä kirjeellä pyydettiin työneuvoston lausuntoa siitä, onko työvuoron alkaessa kaivokseen laskeutumiseen ja sen päätyttyä kaivoksesta nousemiseen käytetyn ajan lisäksi myös kaivoksesta työaikalain 16 §:ssä tarkoitettulle lepatauolle nousemiseen ja tauon jälkeen kaivokseen takaisin laskeutumiseen käytetty aika sellaista matkaan käytettyä aikaa, joka työaikalain 9 §:n mukaan luetaan työajaksi.

Joulukuun 30 päivänä antamassaan lausunnossa työneuvosto toteaa että "Kun säännöksestä (9 §) ei muuta ilme, on sitä sovellettava, paitsi työvuoron alkaessa ja päättyessä tapahtuvaan kaivokseen laskeutumiseen ja nousemiseen, myös silloin kun työntekijällä työvuoronsa aikana on lain mukaan oikeus esteettömästi poistua työpaikalta, kuten sellaisen lepatauon aikana, jota ei lueta työaikaan".

Työneuvostolle annetut lausunnot

Maaliskuun 18 päivänä 1969 annettiin työneuvoston pyynnöstä lausunto Liiketyöntantajain Keskusliiton hakemuksesta saada pitää nuoria työntekijöitä työssä yön aikana koulutustarkoituksessa ennen ravintolakouluun menoa.

Lausunnossaan keskusliitto toteaa, että "Liiketyöntantajain Keskusliiton hakemuksessa esitetty menettely nuorten työntekijäin pitämiseksi työssä yön aikana ei vastaa käsitystämme "tietyissä tapauksissa ammatilliseksi kehitykseksi" sallitusta yötyöstä, vaan on kysymyksessä, anomuksen laajuudesta johtuen, pikemminkin koko alaa koskeva yleinen poikkeus, joka antaisi erittäin suuret mahdollisuudet ammattikoulutuksen varjolla tapahtuvaan nuoren työvoiman väärinkäyttöön. Näin ollen ei keskusliittamme voi suhtautua myönteisesti anottuun poikkeusluvan myöntämiseen".

Työehtoeopimusasiat

Työehtosopimuspolitiikan kehittämiseksi sekä mahdollisimman yhtenäisen ja tuloksia antavan linjan löytämiseksi tehtiessä työehtosopimuksia vuodelle 1970 järjesti työehtoasiain jaosto kaksi liittojen edustajien neuvottelua. Ne olivat 13–14. 1. ja 13. 5. Palkkapoliittisiksi tavoitteiksi näissä neuvotteluissa asetettiin mm. 1) Palkankorotusten perustana tulisi pitää hyvityksen saamista kohonneista hinnoista ja maksuista sekä tuottavuuden vuotuisesta noususta. Määrittelemällä ainakin palkankorotuksen minimi penimääräiseksi tulisi estää palkkahaitarin venyminen. 2) Samapalkkaisuuden käytännössä toteuttamiseksi tulisi alakohtaisesti suorittaa työn luokitus ammattitaitoa ja muuta vaativuutta vastaavaksi. 3) Päähuomio tulee asettaa peruspalkan korottamiseen ja minimipalkkojen suuremmalla korotuksella pienentää työehtosopimusalkkojen ja käytännön ansiotason välistä eroa. Vuosilomatuoksien parantamiseksi otettiin tavoitteeksi parantaa vuosittain loma-ajan palkkaa 10 %:lla, kunnes loma-ajan palkka ylittäisi 50 %:lla vastaavalta työajalta maksettavan palkan. Missä työehtosopimukset sairausajalta turvaavat lakisäateistä heikommat edut työntekijöille, tulee pyrkiä saamaan vähintään ne edut, mitkä työsopimuslaki antaa. Näissä neuvotteluissa todettiin välttämättömäksi myös se, että rajoitetaan työnantajan oikeutta ulkopuolisen työvoiman käytössä, lisätään luottamusmiesten irtisanomissuojaa ja toimintaoikeuksia ja muutenkin kehitetään työpaikkademokratiaa.

Jälleen 20. 11. järjesti työehtoasiain valiokunta liittojen edustajien neuvottelun, jossa tarkasteltiin työehtosopimus-

lä kamppailua saamaan mahdollisimman yhtenäiseksi.

Vuoden 1971 työehtosopimusten pohjaksi sopi keskusjärjestömme muiden työmarkkinapoliittisten järjestöjen kanssa ns. vakautuksen jatkotoimenpiteistä. SAK:n valtuusto hyväksyi ko. sopimusasiakirjat 12. 8. ja hallitus antoi valtuutuksen sen allekirjoittamiseen 9. 9. 1969. Järjestöäänestyksen perusteella jäi tämän sopimuksen ulkopuolelle Metallityöväen Liitto ja siihen sulautumassa ollut Kaivostyöväen Liitto. Ko. sopimus työmarkkinapoliittisista toimenpiteistä vuodeksi 1970 sisälsi mm. seuraavaa:

1) Palkka- ja työehtosopimukset vuodeksi 1970 tehdään ennen voimassa olevien työehtosopimusten irtisanomisajan päättymistä.

2) Palkansaajien voimassa olevia palkkoja korotetaan 18 pennillä tunnilta sekä sitä vastaavilla penni, tai markkamäärillä viikolta ja kuukaudelta. Mikäli näin määräytyvä korotus jää pienemmäksi kuin yksi prosentti asianomaisen palkansaajan palkasta, korotetaan palkkaa kuitenkin yhdellä prosentilla. Tämän lisäksi korotetaan palkkaa, palkka-perusteita tai muita työvoimakustannuksia lisääviä tekijöitä aloittain erikseen sovittavalla tavalla siten, että korotuksen vaikutus on yksi prosentti alan palkkasummasta. Sama sovittiin toteutettavaksi myös virkamiespuolella ja ettei tämä estä toteuttamasta osapuolten välillä ennen tätä sopimusta tehtyjä, voimassa olevia sopimuksia tai sitoumuksia. (Koski lähinnä menettelytapakin edellyttämän viimeisen palkankorotuserän suorittamista.)

3) Pidetään välttämättömänä, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen valtion virkamiesten sekä valtionapu-

palkkaisten kunnallisten viranhaltijain virkaehtolainsäädännöksi syysis tuntokaudella 1969 niin ajoissa, että sanottua lainsäädäntöä voidaan soveltaa vuodeksi 1971 tehtävistä virkaehtosopimuksista neuvoteltaessa ja sovittaessa.

4) Todettiin, että talous, ja tulopoliittiset ratkaisut olisi voitava vakaata talouskehitystä vaarantamatta tulevina aikoina tehdä ja toteuttaa laajoihin poikkeusvaltuuksiin turvautumatta. Tämä edellyttää, että tulopoliittiselle neuvottelumenettelylle luodaan vuoden 1970 aikana nykyistä kiinteämmät puitteet ja toisaalta, että suhdannepoliittisia keinoja tehostetaan ja niiden käytelyn ajoitukseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota.

5) Allekirjoittajajärjestöt edellyttävät, että hallitus hyväksyy sopimuksen ja että Eduskunnalle annetaan kiireellisesti lakiesitys valtuuslaista, joka rakentuu samalle pohjalle kuin voimassaoleva laki. Samoin edellytetään, että huoneenvuokralakiin tehdään tarvittavat muutokset vuokralaisten irtisanomissuojan tehostamiseksi.

Ko. sopimuksen liitteessä sovittiin mm. seuraavista seikoista:

1) Sopimuksen allekirjoittaneihin työnantajajärjestöihin kuuluvat työnantajat suorittavat maksamistaan palkoista vuosittain vahvistettavan promillemäärän, joka v. 1970 on 1 %o erityiseen erorahastoon. Erorahasto tulee voimaan vuoden 1970 alusta.

Rahastosta suoritetaan työntekijäin vähentämisen johdosta tai muusta myöhemmin määriteltävästä syystä työpaikansa menettäneelle työntekijälle, jonka työsuhde rahaston piirissä olevaan työnantajaan, siihen rajoittuva asevelvollisuus aika mukaan lukien, on jatkunut määrätyn ajan ja jonka uudelleen työhön sijoittuminen iän vuoksi tai muun syyn takia arvioidaan vaikeaksi, rahaston johdokunnan harkinnan mukaan.

Keskusjärjestöt asettavat viipymättä toimikunnan laatimaan rahastolle säännöt. Toimikunnan tulee lisäksi tutkia, voidaanko myös järjestäytymättömien työnantajien palveluksessa olevat työntekijät liittää rahastoon.

2) Keskusjärjestöt sopivat siitä, että kullakin työpaikalla sovellettavan työ-

ehtosopimuksen osapuolena olevan liiton rekisteröidyllä alayhdistyksellä ja sen työpaikalla olevalla osastolla, työhuonekunnalla tai vastaavalla on mahdollisuus työajan ulkopuolella (ennen työajan alkamista, ruokatauolla tai välittömästi työajan päätyttyä, sekä erikseen sovittaessa myös viikkolepoon kuuluvana aikana) järjestää kokouksia työpaikan työsuhteita koskevista kysymyksistä eräin edellytyksin.

3) Keskusjärjestöt asettavat yhteisen toimikunnan laatimaan ehdotusta työntekijäin vuosilomasta annetun lain uudistamiseksi mm. seuraavia periaatteita noudattaen:

— lakiin tehdään 40-tuntisen työviikon edellyttämät muutokset.

— Vuosilomapalkan laskentatapaa muutetaan lomapalkkasopimuksen edellyttämästä siten, että keskituntiansiota laskettaessa ei jakajana käytetä tehtyjen tuntien, vaan säännöllisen työajan tuntimäärää, jolloin keskiansio nousee.

— Myös matkustamiseen käytetyt päivät luetaan lomaan oikeuttaviksi työssäolopäivien veroisiksi.

— Keskusjärjestöt asettavat yhteisen toimikunnan harkitsemaan keinoja vähimmäispalkkatason turvaamiseksi.

Ylläolevan lisäksi sovittiin 11. 9. muutoksista lomapalkkasopimukseen:

— Koska työaikaa lyhennettäessä 45-tuntinen työviikko sovitetiin yleensä kokonaisuudessaan vuoden 1969 alkuun, jota ei huomioitu lomanmääräytymisvuoden 1968—69 päiväkertointa laskettaessa, sovittiin siitä, että lomanmääräytymisvuoden 1969—70 päiväkertoimena on 6,68 luvun 6,7 asemasta silloin, kun vaan jonakin vuoden 1969 aikana on tehty 45-tuntista työviikkoa.

— Koska yllä selostettu keskiansion laskutapa ehdittiin lakisääteisenä käytäntöön vasta v. 1971, sovittiin siitä, että tätä laskutapaa käytetään vuoden 1970 alusta.

Ensimmäinen työehtosopimus vuodelle 1970 solmittiin graafiselle alle 23. 10. Se rakentui työmarkkinain keskusjärjestöjen vakauttamisen jatkotoimenpiteistä tekemän sopimuksen pohjalle, niinkuin myöhemminkin solmitut sopimukset. Harvat sopimukset valmistuivat ennen irtisanomisaikaa, joten irtisanomisaikoja

SAK:n jäsenliittojen lokakuussa v. 1969 voimassaolevien työehtosopimusten lukumäärä

Liitto	Työehtosop.		Sopimuspöytäk.	
	Maan käsitt.	Paikall.	Maan käsitt.	Paikall.
Suomen Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.	26		4	8
Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto r.y. ..	14		4	2
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.	9	1		1
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto r.y.	3	15		
Ilmailualan Unioni r.y.	4			
Jalometallityöntekijäin Liitto r.y.	2			
Suomen Kaivostyöväen Liitto r.y.	1			
Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.	1	4		
Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.	4	5		
Kunnallis- ja sairaala-alojen työntekijäin liitto r.y.		30		
Suomen kunnallisten työntekijäin ja vi- ranhaltijain liitto r.y.		170		
Kutoma- ja Neuletyöväen Liitto r.y. ..	1			15
Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liit- to r.y.	3	1		2
Liiketyöntekijäin Liitto r.y.	16	261		
Suomen Maaseututyöväen Liitto r.y. ..	7	8	4	3
Suomen Mekanikkojen Liitto r.y.	8	5		4
Suomen Merimies-Unioni r.y.	9	2	7	2
Suomen Metallityöväen Liitto r.y.	24	5	1	23
Suomen Muurarien Liitto r.y.	2		3	
Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityö- väen Liitto r.y.	7			6
Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.	3	5		2
Postiliitto r.y.	1			
Puutyöväenliitto r.y.	3	5	2	4
Rakennustyöläisten Liitto r.y.	15	1	4	7
Rautatieläisten Liitto r.y.	1	3		
Satamatyöntekijäin Liitto r.y.	2			
Suomen Sukeltajain Liitto r.y.	2			
Sähköalan työntekijäin Liitto r.y.	13		3	
Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.	1			
Tekstiilityöväen Liitto r.y.	2	7		1
Toimittajaliitto r.y.		1		
Suomen Työläisliitto r.y.	10	16	1	8
Yleinen Lehtimiesliitto r.y.	1		1	
Yhteensä	195	545	34	88

Luettelosta puuttuvat niiden liittojen sopimukset, jotka vasta marraskuussa liittyivät keskusjärjestöön. Itse sopimuskenttää eivät ko. luettelosta poissjääneet sopimukset paljon laajenna, koska ne ovat valtaosaltaan rinnakkaissopimuksia, joita myös luettelossa mukana olevissakin on.

siirrettiin ja sopimuksia myös sanottiin irti. Uudenvuoden aatoksi jäi allekirjoitettavaksi vielä n. 350 000 työntekijää koskevat sopimukset. Merkittävimmät kuluvan vuoden alkuun siirtyneet sopimukset olivat kunnallisan ja autoalan sopimukset.

Vakauttamisen jatkotoimenpiteistä tehdyn sopimuksen edellyttämä virkaehtosopimuslaki ei ehtinyt valmiiksi kertomusvuonna, vaan se iäi vaalien jälkeisen hallituksen ja eduskunnan tehtäväksi. Vuokralaisten irtisanomissuojaa vahvistettiin vuoden lailla.

STK:n kanssa solmi keskusjärjestöme 1. 4. 1969 luottamusmiessopimuksen, jolla lisättiin luottamusmiesten toimintamahdollisuuksia ja vahvistettiin irtisanomissuojaa. Työvaliokunta hyväksyi 14. 4. Liiketyönantajani keskusliiton kanssa sovitun rationalisointisopimuksen, joka vastasi edellisenä vuonna STK:n kanssa tehtyä vastaavaa sopimusta.

Uhkavaatimusluvat ja työseisaukset

Uhkavaatimuslupia käsitteli keskusjärjes-

tön hallitus (työvaliokunta) vain yhdessä kokouksessaan, 13. 1. 1969. Tällöin myönnettiin Elintarviketyöläisten liitolle lupa esittää Liiketyönantajani Keskusliitolle uhkavaatimus koskien se leipomotalan työehtosopimusta. Kiinteistötyöntekijäin Liitolle myönnettiin lupa esittää uhkavaatimus S. Kiinteistötyönantajain Liitolle talonmiesten ja siivoojien työehtosopimusta koskevassa asiassa.

Työnseisauksissa Tilastollisesta Päätoimistosta saatujen tietojen mukaan oli kertomusvuonna mukana 83 207 työntekijää ja niihin menneiden työpäivien lukumäärä oli 161083. Voimakkaasti lakkolaisten ja lakkopäivien lukua vuoden loppupuolella lisäsi metallityöntekijäin muutaman päivän paikalliset työnteisaukset ja rakennustyöläisten lyhyet mielenosoitusluontoiset työnteisaukset. Vuoden loppupuolella oli työnteisauksissa mukana 10 630 työntekijää, joka määrä on kolminkertainen edellisen vuoden vastaavaan aikaan. Lakkopäiviä oli nyt samaan aikaan 70 578 eli viisi kertaa niin paljon, kuin edellisen vuoden vastaavana aikana.

Jäsenistö ja hallintoelimet

SAK:n ylimääräinen edustajakokous pidettiin Kiljavan Kuntokeskuksessa 17. 6. 1969.

2. Jäsenliitot

Vuoden 1969 päättyessä kuului SAK:hon 45 jäsenliittoa.

Jäsenliitot ja niiden jäsenmäärät samoin kuin jäsenistön jakautuminen miehiin ja naisiin ilmenevät vuosikirjan lopussa olevista taulukoista.

3. Työvaliokunta, hallitus ja valtuusto

Työvaliokunta kokoontui kertomusvuoden aikana 12 kertaa. Ylimääräisessä edustajakokouksessa valittu hallitus kokoontui 15 kertaa.

Valtuuston sääntömääräinen kokous pidettiin 7. päivänä kesäkuuta ja valtuuston ylimääräinen kokous 12. päivänä elokuuta.

SAK:n puheenjohtajana toimi Niilo Hämäläinen ja II puheenjohtajana Arvo Hautala.

Ylimääräisessä edustajakokouksessa valittiin III puheenjohtajaksi Mikko Laaksonen, joka on hoitanut näitä tehtäviä 17. 6. alkaen.

Ylimääräiseen edustajakokoukseen asti ovat työvaliokunnan työskentelyyn osallistuneet:

Niilo Hämäläinen, Arvo Hautala, Sulo Penttilä, Veikko Ahtola, Onni Koski, Juhani Hietanen, Jaakko Viitasaari, Väinö Kujanpää, Tapio Malmivuori, Yrjö Karisalmi, Pentti Helo, Jouko Salminen, Olavi Saarinen, Erkki Salomaa, Urho Kilpinen, Urpo Virtanen, Kaarlo Peräkasari, Edvin Salonen ja Väinö Huhtamäki.

Työvaliokunnan jäsenten henkilökohdaisina varamiehinä ovat olleet:

Pentti Lundström, Aapeli Lankinen, Unto Keijonen, Pekka Virtanen, Veikko Pääkkönen, Eino Mäkinen, Kalervo Kanninen, Edvin Louto, Tauno Kaivola, Runar Virtanen, Viljo Pennanen, Matti Ojala, Arvo Wallin, Jouko Mäkelä ja Viljo Ronkainen.

Työvaliokunnan yleisvarajäsenenä ovat olleet:

Viljo Kuukkanen, Antti Suhonen, Sulo Koskela, Ahti Mattila, Vilho Rajala, Onni Andersson, Eero Lehtonen, Weikko Henriksson, Arne Dahl, Unto Puttonen, Pauli Puhakka, Irene Yrjälä, Rakel Matvejeff, Alli Vilhonen, Taito Tiihonen ja Lauri Huttunen.

SAK:n valtuustoon ovat kuuluneet ylimääräiseen edustajakokoukseen asti seuraavat jäsenliittojen edustajat:

Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto:

Varsinaiset: Tauno Kaivola, Toivo Sainio.

Varalla: Tuure Lehtonen, Martti Salonen.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto:

Varsinaiset: Mertsii Haarre, Kerttu Vainio, Paavo Heikkinen.

Varalla: Unto Ruokonen, Viljo Luoma, Toivo Rautio

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto:

Varsinaiset: Sinikka Pohja, Erik Tuominen.

Varalla: Vilho Puhakainen, Aili Mäkinen.

Suomen Ilmakuljetus Unioni:

Varsinainen: Weikko Henriksson.
Varalla: Olavi Metsänen.

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Väinö Heinonen, Toivo Ranta.
Varalla: Esko Mauno, Reino Nummelin.

Kunnallis- ja sairaala-alojen työntekijäin liitto:

Varsinaiset: Bo Winqvist, Helge Tapani.
Varalla: Arvi Honkanen, Per Björklund.

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto:

Varsinaiset: Jaakko Laine, Pentti Mäntysalo.
Varalla: Väinö Sikiö, Eero Kari.

Suomen Maaseututyöväen Liitto:

Varsinaiset: Erkki Lehto, Onni Myyry, Einari Kultanen, Usko Luostarinen.
Varalla: Jaakko Lavonen, Veikko Issakainen, Aune Lahti, Veikko Heikkilä.

Suomen Mekaanikkojen Liitto:

Varsinainen: Eero Saukkonen.
Varalla: Heino Moilanen.

Suomen Metallityöväen Liitto:

Varsinaiset: Jalo Lindgren, Viljo Korhonen, Olavi Tani, Heini Halinen, Veikko Santaharju, Hemmi Kemppainen, Yrjö Kivilinna.
Varalla: Paavo Grönlund, Arvi Mikkola, Armas Kostiainen, Pentti Fest, Taisto Tainio, Urho Aitio, Antti Aarnio, Sulo Katainen, Birger Sandberg, Toivo Heinikari, Valtter Sillberg, Veikko Niininen.

Muurarien Liitto:

Varsinaiset: Niilo Ahava, Johan Mikonvesa.
Varalla: Paul Lindberg, Matti Ojala.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumi-työväen Liitto:

Varsinaiset: Maire Kivikoski, Taimi Jokinen.
Varalla: Ahti Mattila, Usko Pyhältö.

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Taisto Mikkola, Olavi Kaipainen, Onni Riikonen, Pentti Halinen, Lauri Salminen.
Varalla: Veikko Lehto, Onni Sakki, Alpo Vainonen, Sylvi Katajainen, Orvo Heikkilä.

Puutyöväenliitto:

Varsinaiset: Waldemar Ilmola, Toivo Karjalainen, Edvin Kenraali.
Varalla: Paavo Nieminen, Taisto Verroinen, Kauko Vesimäki.

Rakennustyöläisten Liitto:

Varsinaiset: Birger Eriksson, Arvo Elf, Lauri Grönberg, Kyösti Junkkari, Lauri Kirvesniemi, Kalle Kulmala, Eino Lehto, Väinö Ronkainen, Aarni Salama, Aimo Savolainen, Arvo Tuomi.
Varalla: Uuno Kuutti, Veikko Ceder, Martti Vahtinen, Gunnar Toivonen, Martti Kotiharju, Veikko Korhonen, Frans Jalonen, Aleksi Semi, Erkki Mäki, Venla Juvonen, Veikko Hiltunen.

Suomen Rautatieläisten Liitto:

Varsinaiset: Veikko Komppa, Martti Koskinen, Sulo Pesu, Martti Tyyskä.
Varalla: Kauko Kelosuo, Martti Tuovinen, Paavo Matela, Reino Merikivi.

Satamatyöntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Väinö Tani, Helge Suikkainen.
Varalla: Ossian Sotka.

Suomen Sukeltajain Liitto:

Varsinainen: Karl Reijasto.
Varalla: Mauri Rantanen.

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto:

Varsinainen: Eino Mäkinen.
Varalla: Olavi Pääskylä.

Tekstilityöväen Liitto:

Varsinaiset: Siinto Vainionpää, Impi Vihtaniemi, Harry Niemi.

Varalla: Aarne Virtanen, Lahja Niittymäki Kaisu Weckman.

Toimittajaliitto:

Varsinainen: Sulo Kivinen

Varalla: Kai Niini

Suomen Työläisliitto:

Varsinaiset: Muisto Tarvainen, Heikki Rikala, Antero Savinen.

Varalla: Eija-Liisa Koski, Väinö Puisto, Pentti Sutinen.

Valtion Virkailijain Liitto:

Varsinainen: Erkki A. Mattila.

Varalla: Wiljam Lehtelä.

Yleinen Lehtimiesliitto:

Varsinainen: Pentti Kinha.

Varalla: Arvo Wallin.

Keskusjärjestön ylimääräisessä edustajakokouksessa hyväksyttiin järjestölle uudet säännöt, joiden mukaan työvaliokunta muuttui järjestön hallitukseksi.

Hallituksen jäseniksi valittiin seuraavat henkilöt:

Niilo Hämäläinen, Arvo Hautala, Mikko Laaksonen, Erkki Salomaa, Sulo Penttilä, Edvin Salonen, Reino Heino-

nen, Veikko Ahtola, Aarre Happonen, Pekka Virtanen, Väinö Kujanpää, Viljo Ronkainen, Erkki Nissilä, Jarl Sund, Olavi Keitele, Erkki Pohjolainen, Olavi Aarnio, Väinö Huhtamäki, Matti Ojala, Ahti Fredriksson, Simo Elomaa, Helvi Raatikainen.

Hallituksen jäsenten henkilökohtaisiksi varajäseniksi valittiin:

Tapio Malmivuori, Pentti Kinha, Paavo Markkola, Viljo Pennanen, Lauri Kuivanen, Ilmari Kosonen, Jaakko Rii-konen, Erkki Korhonen, Kunto Kaski, Antero Mäki, Eino Mäkinen, Toivo Ranta, Aarne Koskinen, Holger Nieminen, Bernt Johansson, Vilho Pekkonen, Sauli Tompuri, Kaarlo Perä-Kasari, Valfrid Kärkkäinen, Sigurd Normén, Elsa Aaltonen, Tuulikki Kannisto.

Yleisvarajäseniksi valittiin:

Onni Koski, Jouko Salminen, Yrjö Karisalmi, Juhani Hietanen, Väinö Arvola, Eero Lehtonen, Esko Tyvijärvi, Tauno Tuomi, Voitto Vuorenmaa, Pentti Helo, Paavo J. Paavola, Raimo Lindell, Kalevi Aronen, Irene Yrälä, Unto Puttonen, Veikko Varjus, Martti Salonen, Erkki Ruotsalainen, Arvo Wallin, Pentti Erkkilä, Pentti Savolainen, Tauno Kaivola.

Valtuuston puheenjohtaja Pekka Oivio osallistuu hallituksen kokouksiin.

S A K : n valtuuston jäsenet

Keskusjärjestön jäsenliittojen nimeämistä ehdokkaista ylimääräinen edustajakokous valitsi valtuustoon seuraavat jäsenet:

Valtuuston puheenjohtaja Pekka Oivio.

Suomen Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto:

Varsinaiset jäsenet:

Kalevi Westman

Eero Nummila

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Emil U. Rautiainen

Viljo Männistö

Pekka Teikari

Erkki Saarinen

Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto:

Varsinainen jäsen:

Tauno Kaivola

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Martti Salonen

Toivo Sainio

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Eila Rimmi

Mertsii Haarre

Paavo Heikkinen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Eeva Lumenko
Anni Kellari
Unto Ruokonen
Viljo Luoma
Arne Ray
Aira Myllymäki

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Sinikka Pohja

Erik Tuominen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Aili Mäkinen
Yrjö Karisalmi
Vilho Puhakainen
Aulis Ojala

Ilmakuljetusalan Ammattiliitto:

Varsinainen jäsen:
Voitto Vuorenmaa

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Rauno Halme
Pentti Rainio

Suomen Ilmakuljetus Unioni:

Varsinainen jäsen:
Weikko Henriksson

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Raimo Peltonen
Juho V. Toivonen

Suomen Jalometallityöntekijäin Liitto:

Varsinainen jäsen:
Kauko Stranden

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Urpo Hakala
Erkki Pakkanen

Suomen Kaivostyöväen Liitto:

Varsinainen jäsen:
Johannes Vilokkinen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Reijo Tenhunen
Väinö Luukkonen

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto:

Varsinainen jäsen:
Severi Stigell

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Pekka Lehtonen
Reino Nummelin

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Aarne Koskinen

Toive Suominen

Olavi Iso-Kulmala

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Pauli Nieminen
Viljo Salminen
Taisto Antikainen
Pekka Lahtinen
Eino Moilanen
Raimo Jokinen

Kunnallis- ja sairaala-alojen työntekijäin liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Bo Winqvist

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Kauko Löyttyjärvi

Elis Eriksen

Viljo Kallioinen
Anja Lahtinen
Antti Seppä

Suomen kunnallisten työntekijäin

Varsinaiset jäsenet:
Helvi Heinonen

Reino Andersson

Pekka Salonen

Helge Johansson

Lauri Mäkynen

Oiva Ahvenainen

Mauno Salo

Paavo Korhonen

Uolevi Hurme

viranhaltijain liitto:

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Kirsti Vilkmán

Lea Rask

Unto Rantanen

Kauko Kaivola

Pentti Laulunen

Irja Lahdenpää

Kaino Hakala

Viljo Kekkonen

Urho Kainlauri

Kauko Hakala

Timo Marjanen

Johannes Ojala

August Ollikainen

Viljo Sinisalo

Toivo Turunen

Veikko Jääskeläinen

Erkki Westerlund

Eero Pöyry

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto:

Varsinainen jäsen:
Jaakko O. Laine

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Pentti Mäntysalo

Liiketyöntekijäin Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Viljo Hallikainen

Armas Iltanen

Ebba Keskinen

Impi Stellberg

Alpo Virtanen

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Toivo Hytönen

Pekka Tuomi

Sulo Huuppanen

Väinö Vilen

Irma Korpinen

Kunta Kaski

Eero Uitto

Kauko Suhonen

Olavi Sipponen

Veikko Leskinen

Suomen Maaseututyöväen Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Pentti Erkkilä

Väinö Paaso

Vilho Turunen

Sakari Merikukka

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Martti Partanen

Pauli Pettersson

Jorma Korhonen

Aarne Ravelin

Einari Kultanen

Viljo Kopra

Aarno Lamminaho

Onni A. Oinonen

Suomen Mekanikkojen Liitto:

Varsinainen jäsen:
Eero Saukkonen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Heino Moilanen
Veikko Saikkonen

Suomen Merimies-Unioni:

Varsinaiset jäsenet:
Lauri Nikula

Robert Herdin

Arvo Heiniö

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Pekka Kinnari
Holger Löfström
Antero Imppu
Ensio Raanti
Mauri Kauppila
Martti Taberman

Suomen Metallityöväen Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Veikko Santaharju

Heini Halinen

Ahti Mäkiranta

Göran Grahm

Veikko Niininen

Rolf Löfman

Ossi Ahokas

Eino Joutsjoki

Urho Rytönen

Tenho Eerola

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Matti Kuusio
Matti Ronni
Pauli Suhonen
Ralf Grönvall
Heimo Perttula
Matti Jaakkonen
Kauko Kimari
Pekka Hätinä
Kalle Liimatainen
Viljo Asikainen
Ossi Söderström
Kalevi Stolt
Heikki Häikiö
Kalevi Mäkelä
Aulis Piispanen
Taito Hakkarainen
Erkki Lindström
Tauno Valkama
Eine Kilpeläinen
Matti Seppinen

Muurarien Liitto:

Varsinainen jäsen:
Matti Ojala

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Niilo Ahava
Paul Lindberg

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Maire Kivikoski

Ahti Mattila

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Salme Rajala
Pauli Nieminen
Usko Pyhälto
Olavi Kivinen

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Taisto Mikkola

Alpo Vainonen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Onni Sakki
Unto Juva
Heikki Mäisti
Eino Annala

Onni Riikonen

Pentti Halinen

Lauri Salminen

Simo Raivio

Vilho Pulli

Onni Leinonen

Veikko Lehto

Tauno Viinanen

Allan Mäkelä

Ilmari Laine

Urho Hassinen

Paavo Karjalainen

Puutyöväenliitto:

Varsinaiset jäsenet:

Taisto Verronen

Erkki Tingander

Waldemar Ilmola

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Kauko Vesimäki

Paavo Solaranta

Esko Kotilainen

Leevi Mäkelä

Pentti Immonen

Niilo Kelosto

Rakennustyöläisten Liitto:

Varsinaiset jäsenet:

Birger Eriksson

Arvo Elf

Esko Nieminen

Kyösti Junkkari

Lauri Kirvesniemi

Pentti Hemminki

Eino Lehto

Väinö Ronkainen

Aarni Salama

Aimo Savolainen

Arvo Tuomi

Martti Kotiharju

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Carl Sundberg

Veikko Ceder

Veikko Korhonen

Tauno Häikiö

Jouko Möttönen

Eskil Höglund

Martti Vaittinen

Eino Siekkinen

Otto Hyvärinen

Martti Immonen

Frans Jalonen

Matti Salminen

Onni Miettinen

Venla Juvonen

Uuno Kuutti

Gunnar Toivonen

Ahti Liijander

Kaarlo Värinen

Kauko Oksanen

Tauno Saikkonen

Erkki Mäki

Veikko Hiltunen

Reino Suikka

Martti Mommo

Suomen Rautatieläisten Liitto:

Varsinaiset jäsenet:

Onni Koski

Unto Keijonen

Sulo Koskela

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Pauli Ovaskainen

Sulo Pesu

Keijo Niittoaho

Lauri Kahila

Aarne Leskinen

Seppo Kola

Satamatyöntekijäin Liitto:

Varsinainen jäsen:
Helge Suikkanen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Väinö Tani
Ossian Sotka

Suomen Sukeltajien Liitto:

Varsinainen jäsen:
Veikko Kuparinen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Seppo Joronen

Suomen Sähköalantöntekijäin Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Pekka Hakala

Eino Halonen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Onni Henttonen
Martti Honkanen
Urpo Kaipainen
Viljo Särkikangas

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto:

Varsinainen jäsen:
Eino Mäkinen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Veikko Sund
Teuvo Mauri

Tekstiilityöväen Liitto:

Varsinaiset jäsenet:
Siinto Vainionpää

Impi Vihtaniemi

Harry Niemi

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Aarne Virtanen
Alli Harjula
Anja Asikainen
Lahja Niittymäki
Elli Väliisaari
Eeva Pajula

Toimittajaliitto:

Varsinainen jäsen:
Sulo Kivinen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Kai Niini
Aarre Lindfors

Suomen Työläisliitto:

Varsinaiset jäsenet:
Heikki Rikala

Eija-Liisa Koski

Valfrid Kärkkäinen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Kaarlo Lehto
Esko Vuori
Erkki Hömmö
Muisto Tarvainen
Toivo Vallin
Toivo Kansanaho

Valtion Virkailijain Liitto:

Varsinainen jäsen:
Tenho Soininen

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Sylvi Kettunen
Unto Porttinen

Virkamiesten Yhteisjärjestö (VY):

Varsinaiset jäsenet:
Paavo Markkola

Henkilökohtaiset varajäsenet:
Aimo Aarnio
Heikki Merikari

Yrjö Löytönen

Väinö Arvola

Veikko Aalto

Esko Kangas

Antti O. Pennanen

Unto Luotola

Ensio Rantanen

Eelis Aikio

Väinö Roivas

Teuvo Pirhonen

Matti Lahtinen

Vilho Währn

Lasse Syrjänen

Ensio Hyvärinen

Olavi Martikainen

Toivo Lehtinen

Kaarlo Laari

Aarne Ekman

Yleinen Lehtimiesliitto:

Varsinainen jäsen:

Pentti Kinha

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Arvo Wallin

Aino Lehtinen

Kutoma- ja Neuletyöväen Liitto liittyi valtuustoon edustajikseen:

Varsinaiset jäsenet:

Eero Leppänen

Greta Lahtinen

Valtuustojärjestyksen 28. 7. 1969 ja nimesi

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Nils Olin

Kalevi Kaukovaara

Usko Härmä

Armas Virnes

Valtuuston ylimääräisessä kokouksessa 12. 8. valittiin valtuuston varapuheenjohtajaksi Valfrid Kärkkäinen.

Henkilökunta:

Vuoden 1969 aikana SAK:n palvelukseen tuli 7 henkilöä ja erosi 4. Vuoden lopussa oli SAK:n palveluksessa 52 henkilöä, eläkkeellä 5 ja perhe-eläkettä sai 1 henkilö.

Vuoden päättyessä oli henkilökunta seuraava:

Puheenjohtaja Niilo Hämäläinen, II puheenjohtaja Arvo Hautala, III puheenjohtaja Mikko Laaksonen (17. 6. alkaen), talouspäällikkö Rauno Kousa.

Sihteerit Ahti Fredriksson, Simo Elomaa. Eri alojen sihteerit: Tuulikki Kanisto, Toivo Jahn, Veikko Kansikas, Ari Kekkinen (15. 11. alkaen), Viljo Kuukanen, Risto Laakkonen, Veli Lehtinen, Kauno Liukkonen, Sakari Montonen, Nils Nilsson, Leo Piitulainen (1. 2. saakka), Helvi Raatikainen, Olavi Saarinen (30. 9. saakka).

Palkkatyöläisen päätoimittaja Erkki Ikäheimonen (30. 6. saakka), v.t. päätoimittaja Sakari Montonen (15. 11. alkaen), toimittajat Elsa Aaltonen, Pertti

T. Hyvönen (15. 11. alkaen), ilmoitus-hankkija Antero Virtanen (22. 4. saakka), Kirsti Korppi (1. 7. alkaen).

Toimitsijat Hilarius Brask, Aarne Ete-lä, Kaarlo Hautakangas (1. 2. alkaen), Teuvo Honkanen, Vieno Hämäläinen, Tauno Kolari, Olavi Lahtinen, Pekka Morri, Olavi Pohjola, Onni Puustinen, Kai Ritala.

Toimiston esimies Aimo Parrila.

Autonkuljettaja Leo Paukku.

Toimistohenkilökunta: Raili Blom, Aino Davidsson, Margit Elovaara, Maija-Liisa Kekkonen, Leena Kyöstilä, Riitta Lehikoinen (25. 8. saakka), Toini Löytönen, Taina Mononen (24. 11. alkaen), Riitta Mänttari, Aino Peltonen, Pirjo Pietiläinen (8. 9. alkaen), Marja-Leena Seppälä, Helvi Teppo, Taimi Visa, Irene Vähätalo. Siivoojat Eila Nieminen, Maire Berqvist.

Kuntokeskus

Johtaja: Mauno Ahonen, Raili Pakari-nen, Raili Karonen, Sirkka Jyrkänne.

Tilintarkastajat

Ylimääräiseen edustajakokoukseen asti ovat tilintarkastajina toimineet maisteri Eero Vuoristo KK:sta, taloudenhoitaja Erkki Korhonen ja työttömyyskassan johtaja Matti Kanerva.

Ylimääräisestä edustajakokouksesta asti ovat tilintarkastajina toimineet Työttömyyskassan johtaja Matti Kanerva, taloudenhoitaja Aarne Sistonen ja maisteri Eero Vuoristo.

Yhdistykset, säätiöt ja osakeyhtiöt

A. Yhdistykset

SAK on ollut jäsenenä tai osakkaana seuraavissa järjestöissä ja yhteisöissä: Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raittiusliitto, Kansanurheilun Keskusliitto, Kansalaissodan Muistomerkkiyhdistys, MTMyhdistys, Pohjola-Norden, Reumaliitto-Reumaförbundet, Sosiaalipoliittinen yhdistys, Suomen Festivaaliyhdistys, Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitto, Suomi—Neuvostoliitto-Seura, Tapaturmantorjunta, Työtehovaltuuskunta, Työterveyslaitoksen Kannatusyhdistys, Työväen Kuvataidetoimikunta, Työväen Sivistysliitto, Valtakunnallinen Autoiluliitto.

B. Säätiöt

Ammattienedistämislaitoksen Säätiö, Ammattilääketieteen Säätiö, Asuntosäätiö, Kansan Sivistysrahaston Säätiö, Palonsuojelun Edistämissäätiö-Stiftelsen för brandskyddets främjande, Tarjoilupalkkiorahasto Säätiö.

C. Osakeyhtiöt

Hakaniemen Merikiinteistö Oy, Kansan Matkatoimisto Oy, Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulma, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö.

D. Osuuskunnat

Osuuskassa Yhteistuki, Valtakunnallinen vuokratulo-osuuskunta.

Edustus lautakunnissa-toimikunnissa, järjestöissä ja yhteisöissä

Kansan Sivistysrahaston Kannatusyhdistys: johtokunta: Helvi Raatikainen.

Kansanurheilun Keskusliitto r.y:n liittotoimikunta: V. S. Montonen.

Lomaliitto r.y:n liittoneuvosto ja hallitus: N. Hämäläinen, varalla Ahti Fredriksson; naisjaosto: Helvi Raatikainen; talousjaosto: N. Hämäläinen.

Pelastuspalvelun neuvottelukunta: V. Kansikas.

Pohjola-Norden r.y:n hallitus: O. Saari-nen.

Tapaturmantorjunta r.y:n hallitus: V. Kansikas.

Työtehovaltuuskunnan hallitus ja työvaliokunta: T. Honkanen; ergonomiatoi-mikunta: T. Honkanen.

Työttömyyskassojen tukirahaston johto-kunta: N. Hämäläinen, M. Ojala, P. Virtanen.

Työväen Muistitietotoimikunta: U. No-kelainen.

Työväen Akatemia: hallintoneuvosto: Ahti Fredriksson.

Työväen Sivistysliitto r.y:n edustajisto: varsinaiset: Helvi Raatikainen, V. Lehtinen, Vieno Hämäläinen, Irene Vähätalo, R. Laakkonen, S. Montonen, K. Hautakangas, M. Ahonen, A. Parrila, S. Elomaa, O. Pohjola; varalla: V. Kuukkanen, T. Honkanen, H. Brask, Aino Peltonen, T. Jahn, M. Puranen, T. Kolari, Margit Elovaara, K. Ritala, A. Etelä, Marja-Leena Sep-pälä.

Työväen Sivistysliitto r.y:n liittokunta: Helvi Raatikainen.

B. Säätiöissä

A-klinikkasäätiö: hallintoneuvosto: L. Piitulainen.

Ammattienedistämislaitoksen Säätiön hallintoneuvosto: V. Kuukkanen, T. Kaivola; var.: K. Perä-Kasari.

Ammattilääketieteen Säätiö: Helvi Raatikainen.

Asuntosäätiö: valtuuskunta: N. Hämäläinen; hallitus: R. Kousa; asunnonjako-toimikunta: R. Kousa.

Kansan Sivistysrahaston Säätiön hallitus: Helvi Raatikainen.
 Palosuojelun Edistämissäätiön hallitus: B. Winqvist, var.: A. Suhonen.
 Tarjoilupalkkiorahaston Säätiön hallitus: A. Fredriksson, var.: P. Morri.
 Työterveyslaitos: hallitus: R. Kousa.
 Työterveyssäätiö: hallitus: N. Hämäläinen, Helvi Raatikainen.

C. Osakeyhtiöissä

Hakaniemen Merikiinteistö Oy: hallitus: puheenjohtajana N. Hämäläinen, jäsenet: A. Hautala, R. Kousa, var.: A. Fredriksson, S. Elomaa, M. Puranen.
 Kansan Matkatoimisto Oy:n johtokunta: O. Saarinen.
 Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulman hallitus: Kl. Kallio.

D. Lautakunnat ja toimikunnat

Ammatinvalinnan ohjausneuvosto: O. Saarinen, var.: L. Piitulainen.
 Ammatinvalinnan ohjauspiirien neuvottelukunnat:
 — Helsingin piiri: L. Piitulainen, var. Helvi Raatikainen.
 — Tampereen piiri: K. Aho, var. A. Koi-vuniemi.
 — Kouvolan piiri: S. Rajajärvi, var. S. Pesu.
 — Turun piiri: E. Lindström, var. M. Haarre.
 — Vaasan piiri: J. Sandell, var. E. Semi.
 — Oulun piiri: K. Pirttijärvi, var. V. Mannermaa.
 — Jyväskylän piiri: T. Kuivanen, var. T. Manninen.
 — Kuopion piiri: A. Karttunen, var. V. Veijalainen.
 — Joensuun piiri: R. Turunen, var. Y. Laukkanen.
 — Kajaanin piiri: H. Heikkinen, var. A. Kolhonen.
 — Rovaniemen piiri: O. Lahtinen, var. A. Järvenkorpi 15. 6. saakka, Pentti Fest 26. 6. alkaen.
 Ammattikasvatusasiain neuvottelukunta: V. Kuukkanen, var.: T. Honkanen.
 Helsingin työvoimapiirin työväliytysasiain neuvottelukunnat:
 — Neuvottelukunta: H. Brask, A. Heikkinen, U. Kuutti, var. Helvi Raatikainen, E. Kaajakari, U. Lehtonen.

— **Maatalousasiain toimikunta:** J. Hieta-nen, E. Ihalainen, var.: J. Rosendahl, K. Pääkkö.
 — **Ravintolaosaston toimikunta:** Y. Karisalmi, Sinikka Pohja, var.: Martta Sirén, L. Johansson.
 Ansiotaso- ja toimeentulokomitea: P. Morri.
 Eläketiedotuskeskuksen neuvottelukunta: V. S. Montonen, var.: S. Elomaa.
 Eläketurvakeskuksen edustajisto: N. Hämäläinen, E. Salomaa, S. Penttilä, varalla V. Kujanpää, O. Saarinen, J. Viitasaari.
 Eläketurvakeskuksen hallitus: A. Hautala, V. Ahtola, var.: V. Kuukkanen, J. Salminen.
 Eläketurvakeskuksen eläkelautakunta: K. Liukkonen, var.: L. Piitulainen.
 Eläketurvakeskuksen tiedotusjaosto: E. Ikäheimonen.
 Hint- ja palkkaneuvosto: N. Hämäläinen (var. S. Penttilä, O. Koski), A. Hautala (var. A. Aitamurto, N. Nilsson).
 — Hintajaosto: A. Hautala, var. A. Aitamurto, N. Nilsson.
 — Palkkajaosto: N. Hämäläinen, var. S. Hämäläinen, var. S. Penttilä, O. Koski.
 — Vuokrajaosto: N. Hämäläinen, var. S. Penttilä, O. Koski.
 — Sopimusjaosto: N. Hämäläinen, var. S. Penttilä, O. Koski.
 ILO-toimikunta: K. Liukkonen, N. Nilsson.
 Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raittiusliitto: Vieno Hämäläinen.
 Kansalaiskasvatuksen Keskus: Tuulikki Kannisto, var. A. Mäki.
 Kansaneläkelaitoksen lisätty hallitus: N. Hämäläinen, var. K. Liukkonen.
 Kartelliasiain neuvottelukunta: N. Nilsson, var. O. Saarinen.
 Kotimaisen tuotannon valtuuskunta: S. Penttilä, var.: O. Pohjola.
 Kotineuvontaliiton hallitus: Vieno Hämäläinen.
 Kulkulaitosneuvosto: O. Koski, T. Kainvola, var.: T. Tiihonen, T. Malmivuori.
 Kuluttajaneuvosto: Helvi Raatikainen, var.: Vieno Hämäläinen.
 Liikevaihtoveron uudistamiskomitea: O. Pohjola.

Maatalouskomitea: N. Nilsson.
 Maatalouden hintatoimikunta: N. Nilsson, var.: P. Morri.
 Maataloustuotteiden markkinoimistoimikunta: A. Hautala, N. Nilsson, var. U. Virtanen, P. Morri.
 Sairausvakuutusasiain neuvottelukunta: K. Liukkonen, var. T. Jahn.
 SAK:n—STK:n suuri neuvottelukunta: 28. 7. saakka: N. Hämäläinen, A. Hautala, A. Fredriksson, V. Kuukkanen, E. Salomaa, S. Penttilä, V. Ahtola, V. Kujanpää, J. Viitasaari, U. Virtanen, T. Malmivuori. — 28. 7. alkaen: N. Hämäläinen, A. Hautala, M. Laaksonen, V. Ahtola, A. Happonen, E. Nissilä, S. Penttilä, V. Ronkainen, E. Salomaa.
 SAK:n—Liiketyöntantajani Keskusliiton neuvottelukunta: N. Hämäläinen, A. Hautala, V. Kuukkanen, U. Virtanen, Y. Karisalmi.
 SAK-STK työehtosopimusneuvottelukunta: V. Kuukkanen, P. J. Paavola, A. Aitamurto.
 SAK:n—STK:n työturvallisuusasiain keskustoimikunta: 26. 2. alkaen A. Fredriksson, V. Kansikas.
 SAK:n—STK:n yritysdemokratianeuvotte" lukunta: V. Lehtinen, A. Aitamurto (13. 1. alkaen)
 Suomen Pakolaisapu-Finlands Flyktningshjälp: Helvi Raatikainen.
 Talousneuvosto: N. Hämäläinen, N. Nilsson, E. Salomaa, var. S. Penttilä, P. Morri, E. Kumpulainen.
 Talousneuvoston
 — tulopoliittinen jaosto: N. Nilsson, var. P. Morri,
 — ulkomaankauppajaoston puheenjohtaja N. Nilsson,
 — reaali-investointeja käsittelevä jaosto P. Morri,
 — investointien rahoitusjaosto: E. Kumpulainen.
 Tapaturmavakuutuskomitea: K. Liukkonen.
 Tarkastuslautakunta: K. Liukkonen.
 Tuotantokomiteoiden keskustoimikunta: P. Savolainen, A. Lankinen, V. Ronkainen, V. Kaljunen; var.: V. Kujanpää, J. Viitasaari, P. Lundström, A. Kekkinen.

Työeläkekassat

Maatalouden työeläkekassa. Valtuuskunta: A. Fredriksson, E. Hyttinen, Aune Lahti, L. Salo, V. Savela, V. Vesala; var.: E. Saarre, V. Lehtonen, Raili Lehto, P. Kirvesoja, K. Tuominen, E. Kultanen.
 — Hallitus: J. Hietanen, J. Rosendahl, Hämäläinen var. J. Hietanen, K. Liukkonen.
 P. Virtanen, Var. S. V. Lehtinen, E. Vilhunen, K. Wilén.
 Metsäalan työeläkekassa: Valtuuskunta: A. Lindelöf, A. Jokinen, var. V. Tiainen, P. Pettersson, T. Honkanen.
 — Hallitus: V. Ahtola, P. Virtanen, N. Hämäläinen, var. J. Hietanen, K. Liukkonen.
 Rakennusalan työeläkekassa: Valtuuskunta: O. Saarinen, E. Salomaa, V. Rajala, O. Leskinen, H. Rikala, var. L. Kirvesniemi, M. Kanerva, V. Väli-ranta, N. Ahava, S. Koskela.
 — Hallitus: U. Syrjä, U. Kilpinen, T. Malmivuori, var. V. Pennanen, M. Ojala, A. Tahvanainen.
 Satama-alan työeläkekassa: Valtuuskunta: O. Sotka, V. Tani, H. Suikkanen, var. L. Puustinen, T. Mäkelä, S. Väärinen.
 — Hallitus: T. Tiihonen, J. Lehtinen, var. J. Järvelähti, T. Rysä.
 Työneuvosto: K. Liukkonen, L. Kuivanen, P. Virtanen, Helvi Raatikainen, var. M. Puranen, S. Koskela, J. Hietanen, Vieno Hämäläinen.
 Työsopimuslakikomitea: V. Kuukkanen, E. Suikkanen, E. Salomaa.
 Työttömyyskorvausasiain neuvottelukunta: P. Morri.
 Työttömyysvakuutusasiain neuvottelukunta: V. Kuukkanen, M. Kanerva.
 Työtuomioistuimien V. Kuukkanen, V. Ahtola, var. E. Salonen, V. Pennanen, P. Virtanen.
 Työtuomioistuinlakikomitea: V. Kuukkanen, E. Salomaa.
 Työvoimaneuvoston ulkomaalaisten työlupajaosto: E. Ikäheimonen.
 Työvoimaneuvoston työllisyysjaosto: P. Morri.
 Työnvälitysasiain neuvottelukunta: P. Morri.

Ulkomaankaupan neuvottelukunta: N. Hämäläinen.
 Vajaakykyisten työllistämiskunnan neuvottelukunta: K. Kanninen.
 Vakuutusosasto: M. Puranen, P. J. Paavola, A. Aitamurto, E. Yrjönen, var. R. Lindelöf, V. Pääkkönen.
 Valtion töiden huoltotoimikunta: T. Malmivuori.
 Valtion viljavaraston johtokunta: N. Hämäläinen, var. V. Kuukkanen.
 Viljelijäväestön ja palkansaajien tuloja selvittelevä komitea: P. Morri.

Osuuskunnat

Osuuskassa Yhteistuki
 — Hallintoneuvosto: puheenjohtaja Niilo Hämäläinen.
 — Johtokunta: puheenjohtajana Yrjö Karisalmi, varajäsenet: Viljo Kuukkanen, Leo Piitulainen.
 Valtakunnallinen vuokratalo-osuuskunta: (29. 1. alkaen):
 — Hallintoneuvosto: Niilo Hämäläinen.
 — Hallitus: Rauno Kousa.

Edustus järjestöjen kokouksissa:

Rautatieläisten Liiton edustajakokouksessa 31. 5. N. Hämäläinen.
 Muurarien Liiton edustajakokouksessa 31. 5. N. Hämäläinen.
 Veturimiesliiton edustajakokouksessa 4. 11. N. Hämäläinen.
 Rautatieläisten Liiton edustajakokouksessa 14. 12. N. Hämäläinen.
 SKP:n 15. edustajakokouksessa 3. 4. A. Fredriksson.
 Liberaalisen Kansanpuolueen ylimääräisessä puoluekokouksessa Rauno Kousa.
 Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston ja SAK:n pysyvä neuvottelukunta kokoontui Moskovassa 5.—10. 1. päättämään maittemme välillä v. 1969 suoritettavasta valtuuskuntien vaihdosta. Neuvotteluihin osallistuivat SAK:n edustajina Niilo Hämäläinen, Arvo Hautala, Simo Elomaa, Olavi Saarinen, Sulo Penttilä, Erkki Salomaa.
 OECD:n kansainvälisessä kongressissa Pariisissa 25. 1.—28. 2. Nils Nilsson.
 Norjan LO:n 22. sääntömääräisessä kongressissa Oslolla 18.—23. 3. Ahti Fredriksson.

Kansainvälinen yhti istoiminta

SAK:n kansainvälinen toiminta on ollut edelleen hyvien suhteiden jatkamista ja kehittämistä kaikkien perinteellisesti yhteistoimintaan pyrkivien järjestöjen kanssa. Pyrkimyksenä on ollut antaa oma panos siihen kansainväliseen toimintaan, jonka päämääränä on kaikkialla työväenluokan aseman vahvistaminen ja parantaminen sekä työväestön taloudellisen, sosiaalisen ja sivistyksellisen tason nostaminen. Tavoitteena on oikeudenmukainen yhteiskunta ja tasa-arvoinen yhteisö, jossa taloudelliset valtasuhteet eivät aseta toisia ihmisiä toisten vallan alle. Kansainvälisen toiminnan tärkein tehtävä on poistaa ne epäkohdat, jotka aiheuttavat ristiriitoja ja lopulta avoimia selkkauksia ja sotia.

SAK on ollut edelleen Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton jäsen. Eräs merkittävä alue VAKL:n toiminnassa on ollut taistella ammatillisten järjestöjen toimintaoikeuksien puolesta niissä maissa, joissa ammattiyhdistötoiminta on ollut kiellettyä tai valtiovallan toimesta rajoitettua. Edelleen mahdollisuuksien luominen ammattiyhdistystoiminnalle siellä, missä sitä ei vielä ole ollut, auttaa järjestäytymistyössä sekä koulut-

taa ammattiyhdistysliikkeen aktiiveja hoitamaan ja johtamaan ammattiyhdistystoimintaa.

Järjestöllisesti VAKL:n piirissä aiheutti paljon kohua amerikkalaisen AFL-CIO:n jättäytyminen VAKL:n ulkopuolelle. Amerikkalaiset eivät osallistuneet VAKL:n edustajakokoukseen Brysselissä heinäkuussa.

Useimmat SAK:n jäsenliitoista ovat alansa kansainvälisen ammattisihteeristön jäseniä. Nämä kansainväliset liitot suorittavat mittavaa tutkimus- ja selvittelytyötä kaikilla toiminnan aloilla. Varsinkin työturvallisuuden ja -terveyden alalla on viime aikoina suoritettu valtava tutkimustyö, jonka perusteella on kehitetty tapaturmien ja sairauksien ennakolta ehkäisemiseksi tarvittavia järjestelmiä ja välineitä. Toinen erityinen toiminnan kohde on ollut ylikansallisten, maailmanlaajuisten yhtiöiden työntekijöiden toiminnan koordinoiminen ja ohjaaminen siten, että yhtiöt eivät voi käyttää hyväkseen eri maissa vallitsevia oloja työntekijäin kustannuksella.

Pohjoismaisessa yhteistyössä palattiin kertomusvuoden aikana n.s. normaaliin kanssakäymiseen keskusjärjestötasolla.

Heinäkuussa 1969 pidettiin VAKL:n maailmankongressi Brysselissä. Kuvassamme SAK:n valtuuskunta vas. puheenjohtaja Niilo Hämäläinen, sihteeri Ahti Fredriksson, puheenjohtaja Veikko Ahtola ja puheenjohtaja Olavi Aarnio.

Tämä merkitsee SAK:n muikanaolemista pohjoismaisessa yhteistyössä kaikilla ammatillisen toiminnan aloilla.

Liittotasosten pohjoismaisten yhteistyöelinten piirissä on mukana eräitä poikkeuksia lukuunottamatta kaikki SAK:n jäsenliitot.

Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen kanssa on SAK:lla ollut jo yli kymmenen vuotta kahdenkeskiseen sopimukseen perustuva yhteistyöohjelma, josta sovietaan vuosittain. Yhteistyöohjelman puitteissa vaihdetaan valtuuskuntia, luennoitsijoita, urheilu- ja ohjelmajoukkueita ja lomailijoita, vierailaan edustajakouksissa ja muissa tilaisuuksissa.

Kahdenkeskisiin sopimuksiin perustuvaa kanssakäymistä SAK:lla ja sen jäsenliitoilla on mm. Puolan, DDR:n, Tshekkoslovakian, Unkarin, Romanian, Jugoslavian, Bulgarian ja Länsi-Saksan kanssa.

Kansainväliset valtuuskunnat

Vappuvaltuuskunnat:

Neuvostoliitossa: K. Ritala, Matti Ojala, Juho V. Toivonen, Erkki Salminen, Eeva Jääskeläinen, Ossi Virtanen, Aimo Perriä.

Unkarissa: Ahti Fredriksson, Simo Elomaa.

Romaniassa: Arvo Hautala, Rauno Kousa, Pekka Virtanen.

Puolassa: Niilo Hämäläinen, Antero Savinen.

Tshekkoslovakiassa: Pentti Helo, Kalevi Aronen.

Bulgariassa: Kauko Aaltonen, Matti Hyvönen.

Muut valtuuskunnat:

DGB:n edustajakokouksessa Münchenissä 18.–23. 5. Niilo Hämäläinen.

Lehtimies valtuuskunta DDR:ssä FDGB:n vieraana 15.–25. 5.: Sakari Montonen, Martti Nieminen, Alvar Lankila, Jorma Rotko.

SAK:n opistojen opettajien ja oppilaiden valtuuskunta opinto- ja tutustumismatkalla Neuvostoliitossa 19.–28. 5.: Emil Strand, Markku Säiniö, Risto Grönroos, Risto Vesterinen, Tuulikki Kannisto, Marita Paso.

Kansainvälisen työjärjestön 53. konferenssi Genevessä 2.–28. 6.: Kauno Liuk-

konen, Juhani Hietanen, Paavo Hyvönen.

SAK:n vieraana 26. 6.–1. 7. Unkarin ammatillisen keskusjärjestön SZOT:n 3-henkinen valtuuskunta.

Ylimääräisessä edustajakokouksessa oli keskusjärjestön vieraina Belgiasta VAK L:n sihteeri J. Vanderverken, Neuvostoliitosta VZSFS:n sihteeri V. I. Prohorov, sihteeri Zoja Kortshagina, sihteeri M. N. Kiuru. Norjan LO:n edustajina II puheenjohtaja Odd Höjdahl, toimistopäällikkö Paul Engstad. Ruotsin LO:n edustajina sihteeri Bengt Norling ja toimitsija Arvid Lundström.

Vapaiden ammattiliittojen kansainvälinen liiton kokouksessa Brysselissä 2.–Olavi Aarnio, Ahti Fredriksson.

Heinäkuussa lomalla Neuvostoliitossa 7 toimitsijaa perheineen.

Unkarissa lomalla 2 toimitsijaa.

15 ammattiyhdistysaktiivia ja työläisten luottamusmiestä lomalla Neuvostoliitossa 15.–24. 7. Ryhmän johtaja Olavi Lahtinen.

SAK:n 25-henkinen luottamusmiestenvaltuuskunta Neuvostoliitossa 20.–30. 7. Ryhmän johtajana Aarne Etelä.

SAK:n valtuuskunta Neuvostoliitossa tutustumassa tuotannon johtamistyöhön 4.–15. 8. Eino Kaajakari, Mauri Pessi, Gunnar Tynkkynen, Tauno Viinanen.

SZOT:n kutsuma valtuuskunta Unkarissa 14.–27. 8. Ahti Fredriksson, Simo Elomaa.

VZSPS:n 5-henkinen naisvaltuuskunta SAK:n vieraana 21.–30. 8.

Pohjoismaiden ammattijärjestöjen taloudenhoitajat SAK:n vieraana 3.–6. 9.

Bernaun teoreettinen konferenssi DDR:ssä 15.–22. 9. Emil Strand, Pentti Aho.

VZSPS:n ammattiliittojen koulutusvaltuuskunta, 6 henkilöä, SAK:n vieraana 29. 9.–8. 10.

2.–5. 10. Neuvostoliitossa järjestämässä 100-henkisen suomalaisen ystävyyssvaltuuskunnan matkaa Leningradiin, Simo Elomaa.

DDR:n 20-vuotisjuhlilla 3.–8. 10. Mikko Laaksonen, Orvo Heikkilä

Tshekkoslovakiassa 15.–22. 9. ROH:n vieraana luentomatkalla Antti Heikkilä.

NW:n 25. edustajakokouksessa Amsterdamissa 2.-4. 10. Helvi Raatikainen.

VZSPS:n ammattiyhdistyslehtimiesten valtuuskunta SAK:n vieraana 6.-14. 10.

VZSPS:n luennoitsija SAK:n vieraana 20.-29. 10.

MAL:n VII kongressissa Budapestissa Arvo Hautala 16. 10.-2. 11., Pekka Oivio 16.-26. 10.

VZSPS:n ystävyysvaltuuskunta, 4 henkilöä, SAK:n vieraana 24. 11.-1. 12.

SAK:n ystävyysvaltuuskunta Neuvostoliitossa 23. 11.-2. 12. Ahti Fredriksson, Sakari Savio, Orvo Pantti, Anna-Liisa Saarela, Aarre Lindqvist.

Ammattiyhdistysaktiivien 100 hengen valtuuskunta Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden päivillä Leningradissa 11.-16. 12.

LIITTOJEN JÄSENMÄÄRÄT VUONNA 1969 VERRATTUNA VUOTEEN 1968

Liitto	1968	1969	lisäys tai vähennys vuoteen 1968 verrattuna	
			lukumäärä	%
AKT		12.808	+ 12.808	100,0
Auto- ja Kuljetustyöväen	4.389	4.703	+ 314	7,1
Elintarviketyöläisten	13.737	17.660	+ 3.923	28,6
Hotelli, ja ravintolahenkilökunnan	8.228	11.622	+ 3.394	41,2
Ilmailualan Unioni	-	1.544	+ 1.544	100,0
Ilmakuljetus Unioni	365	-	- 365	100,0
Jalome tallityön tekijäin	-	850	+ 850	100,0
Järjestötoimitsijain	-	45	+ 45	100,0
Kaivostyöväen	-	1.764	+ 1.764	100,0
Kiinteistötyöntekijäin	4.055	4.224	+ 169	4,2
Kirja työntekijäin	-	16.301	+ 16.301	100,0
KSL	6.035	6.550	+ 515	8,5
KTV	-	52.593	+ 52.593	100,0
Kutoma- ja Neuletyöväen	-	5.851	+ 5.851	100,0
Lasi- ja Posliinityöväen	3.836	4.620	+ 784	20,4
Liiketyöntekijäin	-	32.234	+ 32.234	100,0
Maaseututyöväen	19.961	20.249	+ 288	1,4
Mekanikkojen	929	1.128	+ 199	21,4
Metallityöväen	57.405	79.642	+ 22.237	38,7
Merimies-Unioni	-	12.162	+ 12.162	100,0
Muurarien	5.405	5.304	- 101	1,9
Nahka- ja Kumialojen	-	3.384	+ 3.384	100,0
Nahka-, Jalkine, ja Kumityöväen	6.848	8.375	+ 1.527	22,3
Paperikoneenhoitajien	-	234	+ 234	100,0
Paperiteollisuuden Työntekijäin	31.928	34.804	+ 2.876	9,0
Puunjalostusteollisuustyöntekijäin	-	15.242	+ 15.242	100,0
Puutyöväen	15.960	21.850	+ 5.890	36,9
Rakennustyöläisten	68.191	72.597	+ 4.406	6,5
Rautatieläisten	15.007	-	- 15.007	100,0
Satamatyöntekijäin	2.622	2.673	+ 51	2,0
Sosialidemokraattinen Sanomalehtimies	-	160	+ 160	100,0
Sukeltajain	263	-	- 263	100,0
Sähköalantyöntekijäin	-	11.977	+ 11.977	100,0
Tekstiililaitosmiesten	995	1.050	+ 55	5,5
Tekstiilityöväen	16.629	20.272	+ 3.643	21,9
Teollisuuden Korjaamo- ja Voimalaitos	-	1.511	+ 1.511	100,0
Teräs-, Kaivos- ja Konepajatyöväen	-	6.973	+ 6.973	100,0
Tiemiesten	-	1.023	+ 1.023	100,0
Toimittaja	77	77	-	-
Työläis	13.141	15.766	+ 2.625	20,0
Vaateustyöläisten	-	3.063	+ 3.063	100,0
VTY	-	53.000	+ 53.000	100,0
VVL	1.728	-	- 1.728	100,0
Yleinen Lehtimies	194	184	- 10	9,1
Yleis- ja Erikoisalojen	-	194	+ 194	100,0
	297.928	566.263	+ 268.335	90,1

Huomautus: Tilastossa v. 1968 viivalla (-) medkityt liitot liittyivät SAK:hon v. 1969.

**LIITTOJEN JÄSENISTÖN JAKAUTUMINEN SUKUPUOLEN MUKAAN
VUONNA 1969**

Liitto	miehiä	%	naisia	%	yhteensä
AKT	11.894	92,9	914	7,1	12.808
Auto- ja Kuljetustyöväen	4.432	94,3	271	5,7	4.703
Elintarviketyöläisten	7.025	39,8	10.635	60,2	17.660
Hotelli, ja Ravintolahenkilökunnan	1.086	9,4	10.536	90,6	11.622
Ilmailualan Unioni	1.253	81,2	291	18,8	1.544
Jalometallityön tekijäin	633	74,5	217	25,5	850
Järjestötoimitsijain	34	75,6	11	24,4	45
Kaivos työväen	1.713	97,1	51	2,9	1.764
Kiinteistötyöntekijäin	2.450	58,0	1.774	42,0	4.224
Kirjatyöntekijäin	9.726	59,7	6.575	40,3	16.301
KSL	1.708	26,1	4.842	73,9	6.550
KTV	29.204	55,5	23.389	44,5	52.593
Kutoma- ja Neuletyöväen	742	12,7	5.109	87,3	5.851
Lasi- ja Posliinityöväen	2.638	57,1	1.982	42,9	4.620
Liiketyöntekijäin	11.024	34,2	21.210	65,8	32.234
Maaseututyöväen	19.071	94,2	1.178	5,8	20.249
Mekanikkojen	865	76,7	263	23,3	1.128
Metallityöväen	68.619	86,2	11.023	13,8	79.642
Merimies-Unioni	10.918	89,8	1.244	10,2	12.162
Muurarien	5.296	99,9	8	0,1	5.304
Nahka- ja Kumialojen	1.320	39,0	2.064	61,0	3.384
Nahka- Jalkine, ja Kumityöväen	3.179	38,0	5.196	62,0	8.375
Paperikoneenhoitajien	234	100,0	-	-	234
Paperiteollisuuden Työntekijäin	26.439	76,0	8.365	24,0	34.804
Puunjalostusteollisuustyöntekijäin	10.054	66,0	5.188	34,0	15.242
Puutyöväen	14.968	68,5	6.882	31,5	21.850
Rakennustyöläisten	67.182	92,5	5.415	7,5	72.597
Satamatyön tekijäin	2.244	84,0	429	16,0	2.673
Sosialidemokraattinen Sanomalehtimies	139	86,9	21	13,1	160
Sähköalantyöntekijäin	11.910	99,4	67	0,6	11.977
Tekstiililaitosmiesten	1.050	100,0	-	-	1.050
Tekstiilityöväen	2.504	12,4	17.768	87,6	20.272
Teollisuuden Korjaamo- ja Voimalaitos	1.485	98,3	26	1,7	1.511
Teräs-, Kaivos- ja Konepajatyöväen	6.104	87,5	869	12,5	6.973
Tiemiesten	1.011	98,8	12	1,2	1.023
Toimittaja	68	88,3	9	11,7	77
Työläis	11.240	71,3	4.526	28,7	15.766
Vaatetustyöläisten	143	4,7	2.920	95,3	3.063
VTY	44.040	83,1	8.960	16,9	53.000
Yleinen Lehtimies	125	68,0	59	32,0	184
Yleis- ja Erikoisalojen	134	69,1	60	30,9	194
	395.904	69,9	170.359	30,1	566.263

Osuuspankki Yhteistuki

SAK:n työvaliokunta teki ammattiyhdistysliikkeen oman pankkilaitoksen perustamisesta yksimielisen päätöksen 21. 12. 1960. Osuuspankki Yhteistuen perustava kokous oli 1963, jolloin pankin varsinainen toiminta myös alkoi.

Yhteistuen talletuslisäys on ollut etenkin vuodesta 1968 lähtien erittäin nopeata. Vuoden 1969 aikana talletuslisäys oli 64,1 % eli 12,2 miljoonaa markkaa. Vuoden 1969 päättyessä Yhteistuen talletukset olivat yhteensä 31 347 592,16 markkaa. Vuoden 1970 keväällä talletukset ylittivät 35 miljoonaa markkaa. Maassamme on noin 470 osuuspankkia, joista Yhteistuki on talletusmäärältään nyt 11. suurin.

Osuuspankki Yhteistuen omistajajäseninä ovat mm. SAK, 27 ammattiliittoa, 13 työttömyyskassaa, Työväen Urheiluliitto (TUL), Työväen Sivistysliitto (TSL), Kansanurheilun Keskusliitto, Ammattiyhdistysopisto, Pohjolan Opisto sekä

useat ammattiosastot ja paikallisjärjestöt.

Vuoden 1969 aikana olivat Yhteistuen hallintoneuvoston puheenjohtajina SAK:n puheenjohtaja Niilo Hämäläinen, SAK:n II puheenjohtaja Arvo Hautala ja Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestön (VTY) puheenjohtaja Pekka Öivio. Johtokunnan puheenjohtajana toimii Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton puheenjohtaja Yrjö Karisalmi ja varapuheenjohtajana Puutyöväenliiton sihteeri Jaakko Viitasaari. Yhteistuen johtajana on SAK:n talouspäällikkö Rauno Kousa.

Johtokunnan hyväksymässä Yhteistuen toimintaperiaateohjelmassa todetaan mm: "Osuuspankki Yhteistuen tavoitteena on keskittää koko ammattiyhdistysliikkeen ja sen jäsenten taloudelliset voimavarat palkanansaitsijain etujen mukaiseen toimintaan. Osuuspankki Yhteistuki pyrkii omalta osaltaan kohottamaan palkanansaitsijain elintasoa ja rakentamaan parempaa huomispäivää."

Osuuspankki Yhteistuen hallintoneuvosto kokouksessaan SAK:n hallituksen kokoushuoneessa.

SISÄLLYS

Sivu

Ammattiyhdistysliike eheytyy.....	3
Taloudellinen kehitys.....	4
– Tuotannon kehitys.....	7
– Kansantulo ja sen jakautuminen.....	8
– Maatalous.....	9
– Metsätalous.....	10
– Teollisuus.....	11
– Rakennustoiminta.....	13
– Liikenne.....	14
– Kotimaankauppa.....	15
– Ulkomaankauppa.....	16
– Rahoitusmarkkinat.....	18
– Valtiontalous.....	19
– Työllisyys.....	20
– Palkat ja hinnat.....	22
Järjestö, valistus- ja opintotyö.....	24
– Järjestötoiminta.....	24
– Opinto- ja koulutustoiminta.....	25
– Jäsenliittojen koulutustoiminta.....	28
– Ammattiyhdistysopisto.....	28
– SAK:n Kuntokeskus.....	28
– Pohjolan Opisto.....	29
– Naisten toiminta.....	30
– Nuorisotoiminta.....	31
– Ruotsinkielinen sihteeristö.....	31
– Tiedotustoiminta.....	32
Sosiaalipoliittiset kysymykset.....	33
– Työttömyysvakuutus.....	33
– Työeläke.....	34
– Työturvallisuus.....	35
– Työpaikan terveydenhuolto.....	43
– Annetut lausunnot ja tehdyt esitykset.....	43
Työehtosopimusasiat.....	49
– Jäsenliittojen te-sopimusten lukumäärä.....	51
– Uhkavaatimusluvat ja työseisaukset.....	52
Jäsenistö ja hallintoelimet.....	53
– Jäsenliitot.....	53
– Työvaliokunta, hallitus, valtuusto.....	53
– Henkilökunta.....	61
– Tilintarkastajat.....	62
– Yhdistykset, säätiöt, osakeyhtiöt.....	62
– Lautakunnat, toimikunnat.....	63
– Edustus järjestöjen kokouksissa.....	65
Kansainvälinen yhteistoiminta.....*	66
– Kansainväliset valtuuskunnat.....	67
Liittojen jäsenmäärät.....	69
– Jakautuminen sukupuolen mukaan.....	70
Osuuspankki Yhteistuki.....	71

AMMATTIYHDISTYSLIIKKEEN
RAHALAITOS

OSUUSPANKKI YHTEISTUKI